mart 2006 sayı: 35

3 YTL. kdv dahil

kaçakyayın

Boşuna mı Çiğnedik?

Sevim Belli

ISSN 1304-1037-0-6

DEUTSCHLAND 3.40 - OSTERREICH 3.50 EUR - SCHWEIZ 6.50 CHF - NEDERLAND 3.50 - BELGIQUE 3.50 - FRANCE 3.50 - GB 2.70 - KKTC 3.250.000 tl.

Boşuna mı Çiğnedik?

Anılar Sevim Belli

CADDE

KAÇAK
Sayı | 35
Mart 2006

Aylık yerel süreli yayındır

Sahibi
LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı
Adnan Özer

Editör
Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ayhan Erdoğan

Grafik Tasarım
Tanzer Ercanpolat

Kapak Fotoğrafı
Sinan Göksel

Dizgi
Nurgül Sedef Kıran

Düzelti
Nafer Ermiş

Müessese Müdürü
Ali Yavuz

Baskı Sorumlusu
Ali Polat

Abone-Reklam
Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/119

E-Mail
kacak@leman.com.tr

Telefon
0212 - 292 94 50
0212 - 292 94 51 (4 Hat)

Fax
0212 - 292 44 91

Adres
Firuzağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu No:47
Beyoğlu / İstanbul

Baskı
LeMan Matbaası

Telefon
0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım
BBD Merkez

Boşuna mı Çignedik? Sevim Belli'nin anıları

Savaş Karşıtı Şiirler

Dudak Uçuklatan Karikatürler

Kemal Gökhan ile söyleşi

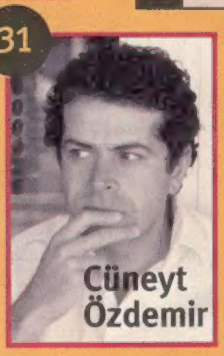

Buyrun Cenaze Namazına

Buzun altında balık tutmak

Nevzat Çelik

Yüz Lira

Ünlülerin Kısa Aşk Hikayeleri -IV

18 Hiç değilse kendimizle barışmak için Ömer Türkeş
19 Kaçak Şiir Levent Sevi
26 Yazı Terapisi Nafer Ermiş
28 Thomas Bernhard'ın eseri üzerine bir deneme Andreas Agreiter
30 Kaçak Şiir Leonard Cohen
34 Katil Çocuklar Metin Aksoy
35 Fotoğraftaki renksiz zamanlar Yavuz Ekinci
36 Simo Mraoviç'in öncüleri Hasine Şen
38 Kaçak Şiir İrfan Yıldız
39 Türk yazarı yalnızdır Necati Güngör
44 Eğitim ve Üniversite Salih Bolat
45 Kaçak Şiir Refik Teksoy
46 Almanya Haber Gültekin Emre
48 İzmir İmbatı Savaş Ünlü
50 Arsız Kız Toprak Işık
51 Kaçak Şiir Ergin Yıldızoğlu
42 Kum Ender Özkahraman
53 Kanat Alıştıranlar
62 Balkanlar Yayını-Hırvatistan Simo Mraoviç

BEYLERBEYİ'NDEKİ BİR KÖŞKTEN ENTERNASYONALİZME

Boşuna mı Çignedik?

Sevim Belli'nin anıları

Rizeli Kalkavanzadelerin torunu Sevim 2000 yılına erişmeyi diliyor hep. Bu büyük dönemeçte dünya yaşamının; kültürün, uygarlığın nasıl bir başkalaşım içine gireceğini merak ediyor. Hele Türkiye, ülkesi nasıl bir gelişmişlik ve yenilenme içinde olacaktır kim bilir?..

1930'lu yılların ortasında gençliğe doğru adım adım ilerlemekte olan bir kız çocuğu bu merakla uzak bir hayale, bir hedefe diker gözlerini.

Sevim Belli (gençkızlık soyadıyla Tarı), "Boşuna mı Çiğnedik?" adıyla kaleme aldığı anılarının biryerinde böyle bir dileği, özlemi hep içinde taşıdığını bir cümleyle belirtivermiş. 785 sayfalık koskoca kitapta bir kere geçiyor, ama biz önemli bulduk, daha doğrusu anlamlı. Şimdi 2006, o merak edilen milenyum dönemeci dönüldü. Sevim Belli gibi milenyuma doğru yürüyüşe geçen tutkulu 'tarih insanları' neler umdular, neler buldular? Bir merak konusu da bu... 'Tarih insanları', yaşamlarıyla tarih yaptıklarını bilen insanlar, tarihsellik içinde yaşadıklarının bilincinde olan insanlar; idealistler, devrimciler, yani ahlaki ve felsefi dönüştürücülük iradesine sahip insanlar... Bugünkü kuşaklar böyle bir bilinci ve iradeyi, hatta tarihin böyle bir iradesini olduğunu anlamakta zorluk çekiyorlar. 1980'lerden sonra an içinde yaşamak, böyle bir kültür dayatıldı insanlara. Büyük dönüşümleri bekleyerek, umut ederek, bu uğurda, ne kadar zorluklarla dolu olsa da, mücadele ederek yaşamak fikri ve iradesi pek kalmadı. Kahramanlık kalmadı. Günümüz romancıları kahraman kişilikler bulmakta, hatta kurgulamakta bile zorlanıyor.

Sevim Belli'nin anılarını nostalji hevesiyle okuyacaklara öncelikle bu tarihsellik ve kahramanlık meselelerini anımsatmakta yarar var. Zaten o da bilinçle soruyor; "Boşuna mı Çiğnedik?"diye. Vedat Türkali, şarkı olan "İstanbul" şiirinde ne güzel söylemiş: "Boşuna mı çekildi bunca acılar?"

"Anılar arasında geriye doğru gezintilerim, hep, aydınlık bir bahçede son bulur. Birkaç basamakla inilen, ulu ağaçlarla çevrili bu avlu bir köşkün kapı önüdür. İstanbul'un Anadolu yakasında Küçüksu Çayırı'nın arka sırtlarına oturtulmuş oldukça büyük ahşap bir yapıdır köşk." Kıvırcık kara saçlarıyla bir küçük kız dolanır oralarda."

Kıvırcık kara saçlarıyla tarif edilen bu yerde dolanan küçük kızın öyküsüne davet ediyoruz sizleri. Bu öykü yakın tarihimizin büyük olaylarından, ayrıntıda kalmış gibi görünen ancak çok önemli dersler çıkartacağımız, bize tarihin, yaşanmışlığın içinden gözlemler sunan nice başka olaylarla doludur.

1930'ların İstanbul'unu kim merak etmez? O yıllar Kadıköy'den Beylerbeyi'ne hangi araçla, nasıl gidildiğini kimler biliyor? Şehrin içinde otobüs bile işlemediği yıllar nerde, şimdiki trafik keşmekeşi nerde?

Sevim Belli kendi ailesini anlattığı gibi, dostluklar, tanışıklıklar yoluyla İstanbul'un başkaca köklü ailelerini de anlatıyor. İstanbul'un köklerinde böyle bir gezinti de var.

1933-1934 yılları, soyadına geçiş, İzmir İktisat Kongresi'nin (1924) ardından ticaret erbanının burjuvalaşmaya başlaması, yeni zenginler, yeni sosyal tabakalar, onların yaşam biçimleri, kısacası ağır da olsa Türkiye'nin, İstanbul'un gelişmeleri. Bu sosyal fonun önünde siyasal gelişmeler, politik mücadeleler.

Sevim Belli'nin söz konusu bu yapıtını "Türkiye solunun tarihinden yapraklar" esprisiyle de okuyabilirsiniz. Yazar-kahraman kitabı bu niyetle kaleme almadığını açıkça söylese de, ister istemez böyle bir imkan sunulmuş oluyor. Sevim Belli'nin çevresinde tıp öğrenimi için üniversiteye girmesinden sonra daha çok sosyalistler oluyor. İlginç anektodlar okuyacaksınız; Ruhi Su nasıl evlendi?, Sabahattin Ali ile ne şartlarda karşılaştı?, Nazım Hikmet'in 1951 Berlin'indeki günleri, ve tabiiki hayat arkadaşı Mihri Belli, onunla yolları nerede kesişti..?

Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden ta milenyuma Türk demokrasisinin hazin öyküsünü de okuyacaksınız.

Hepsi bir yana, önemli olan modern bir kadınının öyküsüdür; bir anne, bir doktor, ülkesinin ekonomik ve siyasal bağımsızlığı uğrunda, inandığı barış, demokrasi ve sosyalizm programı uğrunda mücadele eden bir kadının öyküsü

Ve Kapının Altından Sürülen Pusula

Ben 1 No'lu odada kalıyordum. Daha önce anlattığım eski sorgu odası. Yukarı havuz çevresindeki hücreler bölümünden tuvalete çıkanlar benim kapımın önünden geçmek durumundaydılar. Günler anlattığım gibi, belli bir tekdüzelik içinde de olsa kimi zaman genel politik anlamda sorunlarla dolu, kimi zaman öfkeli, kimi zaman hüzünlü, bazen da göreli olarak yaşama sevinciyle hoşnut geçip gitmekteyken bir sabah çok kısa, net ve kuvvetli bir kapı tıklatılması ile irkildim. Tek vuruş. Bir uyarıydı bu. Kapının altından bir pusula atılmıştı içeri. Buna dikkat çekiliyordu. Ufacık bir kâğıt parçasının daha katı açılmadan, okunmadan neden olabileceği heyecanı anlayabilir misiniz bilmem. Bu üç beş satırlık mektupçuk yaşamımın gidişini tümden değiştirecekti.

Pusulanın (16 - 2) imzalı yazarı beni "yiğidin kalesine sığınma"ya çağırıyordu. İtiraf ederim ki yiğidin kalesine sığınmanın ne demek olduğunu bilmiyordum. Ne de (16 - 2) nin kim olduğunu. Herhalde bilmem gereken bir sistemle kodlanmıştır diyordum. Bilmediğim için de çok utanıyordum. Anahtarının ne olabileceğini bulmak için kafamı patlatıyordum. Neredeyse paniğe kapılmıştım. Anahtarı manahtarı yoktu oysa. Düpedüz alfabenin 16'ncı ve 2'nci harflerinden oluşuyordu, yani M.B. İmza sahibinin kim olduğunu ek bilgiler sunan ikinci pusuladan anladığımda böyle çocuk oyuncağı bir yöntemle -daha önce bilinen bir şeydi- pusula imzalamak koskoca Mihri Belli'ye yakışır mı diye düşünmüştüm, Çok bozulmuştum. Belki de kızgınlıktan, beni şaşırttı diye.

(16 - 2), bundan böyle pusulalarımızı yerleştireceğimiz özel bir yer düşünmüştü lavaboya yakın bir yerde. Onu tanıtıyordu bana bu ilk pusulada. Günlerin bizim için olaysız geçtiği durgun bir dönemdi. İlk önce dava ile ilgiliydi yazdıklarımız. "Yiğidin kalesi inkâr" sözünü öğrenmiştim. Olabildiğince ufak kâğıtlara sıksatır yazıyorduk. Zamanla o küçük kâğıtlar yetmez oldu. Çünkü artık her şeyden söz ediyorduk. Günde iki hatta üç kez pusula değiş-tokuş ettiğimiz olurdu. Sık yazıştığımız için ve daha önce kullandığımız sözlere değinmeler, göndemeler yaptığımız için özel bir dil gelişmişti aramızda, yabancıların dediklerimizi anlaması hemen hemen olanaksızdı. Benzetmelerle, anıştırmalarla anlatım olanaklarımızı zorluyorduk. Hoş bir cambazlıktı bu. Belli bir süre sonra Mihri eleştirdi beni, yoldaşlar arasında "siz"li konuşulmayacağını söyledi. Hiç karşılaşmadığım koca bir patrona "sen" demeye elim varmıyordu. İnatçılık da var, senli-benliliği reddediş var. Uzun süre çoğul ya da tekil ikinci şahısları kullanmadan yazdım. Hiç açık da vermedim. Açıkça karşı çıkmadan kendi bildiğini okuma tutumu!

Arada çok güzel mektuplar çıktığı oluyordu, her iki taraftan da. O mektupları şimdi, neredeyse kırk yıl sonra, yeniden okuyabilmek ne kadar ilginç olurdu kim bilir! Ben bana gelen pusulalardan ufak bir tomarı dışarı çıkarabilmiştim. Ama dışarıda da yazılı bir şeyi korumak daha kolay değildir. Hele insan oradan oraya sürüklenip durursa boyuna.

Mihri Belli tam o sırada Stendhal"in *Parma Manastırı* adındaki romanını okuyordu. Ben daha önce okumuştum. Mihri, o romanın kahramanı Fabrice ile hapsedilmiş olduğu kalenin komutanının kızı arasındaki mektuplaşma yönteminin bizimkine tıpatıp benzemesine, bu rastlantıya şaşıp duruyordu okudukça. Demek kendisinden önce de Amerika'yı keşfeden varmışmış!

Genellikle benim yazdıklarım daha uzun olurdu. Üslup meselesi. Bir de pürüz bırakmamak endişesi. Mihri Belli özel yazışmalarında hâlâ uyguladığı, "muhtasar-müfit" ilkesiyle her zaman övünür durur. Muhtasar yani kısa ve özet yazdığı kesindir de her zaman "müfit" , yani yeteri kadar işe yarar, diyelim, yazdığından emin değilim. Bazen o kadar özet yazar ki ne dediğini tam anlayamazsınız.

Bir süre sonra içerikleri ile de heyecan verici olmaya başladı mektuplar. M. Belli siyasal patronluğu elden bırakmamakla birlikte duygusal yanı ağır basan mektuplar yazıyordu artık. Eh biz de liderin gösterdiği yoldan yürümek zorundaydık elbette! Gene de bir oyundu başlangıçta. Şu da var ki ondan sonraki aylar ötekilerle kıyaslanamayacak kadar kısaydı artık.

Sevim Belli, Boşuna mı Çiğnedik?, Cadde yayınları, Şubat 2006

Sonra Nâzım'la ikimiz özel olarak buluştuk. Parti'nin gelecekteki temaslarıyla ve çalışmalarıyla ilgili birtakım teknik sorunlar söz konusuydu. Kim gelecek, kim gidecek, nereye, ne zaman vb. Şimdi ayrıntılarını kalem kalem açıklamanın ne gereği var ne de olanağı. Ben bu yükü düşürmemek için, daha doğrusu bu yükün varlığından kimse kuşkulanmasın diye epeyi sıkıntı çekmişimdir. Sonra da, dediğim gibi, tümden kafamdan atmışımdır hepsini. Ama attım demekle olmuyor, görüyorsunuz gene de kalıyor bir şeyler, en azından duygusal anılar.

Son görüşmemizde Nâzım bir ara;

-Ne yapıp yapsınlar Münevver'i yollasınlar! demişti. Bunu söylerkenki mahçup hali gözümden kaçmamıştı. Böyle ciddi politik-örgütsel bir görüşmede kendi özel sorununu da dile getirmekten utanıyordu koca Nâzım. Sesindeki, ifadesindeki özlem duygulandırmıştı beni. O zaman büyük bir yakınlık duymuştum ona. Bunu belli bir acıyla anımsamışımdır hep. Nâzım'la Münevver Hanım'ın buluşamamalarının birinci sorumlusu Nâzım değildir.

Sevim Belli, Boşuna mı Çiğnedik?, Cadde yayınları, Şubat 2006

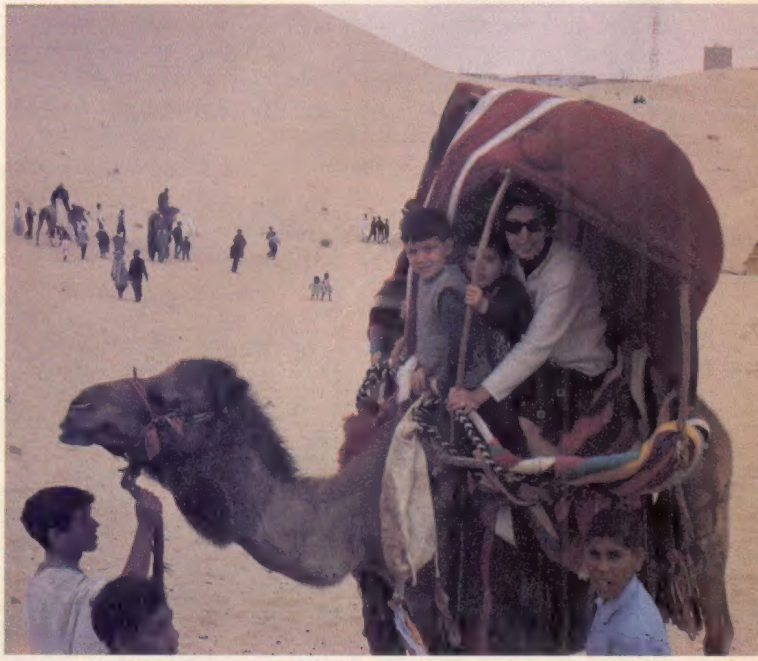

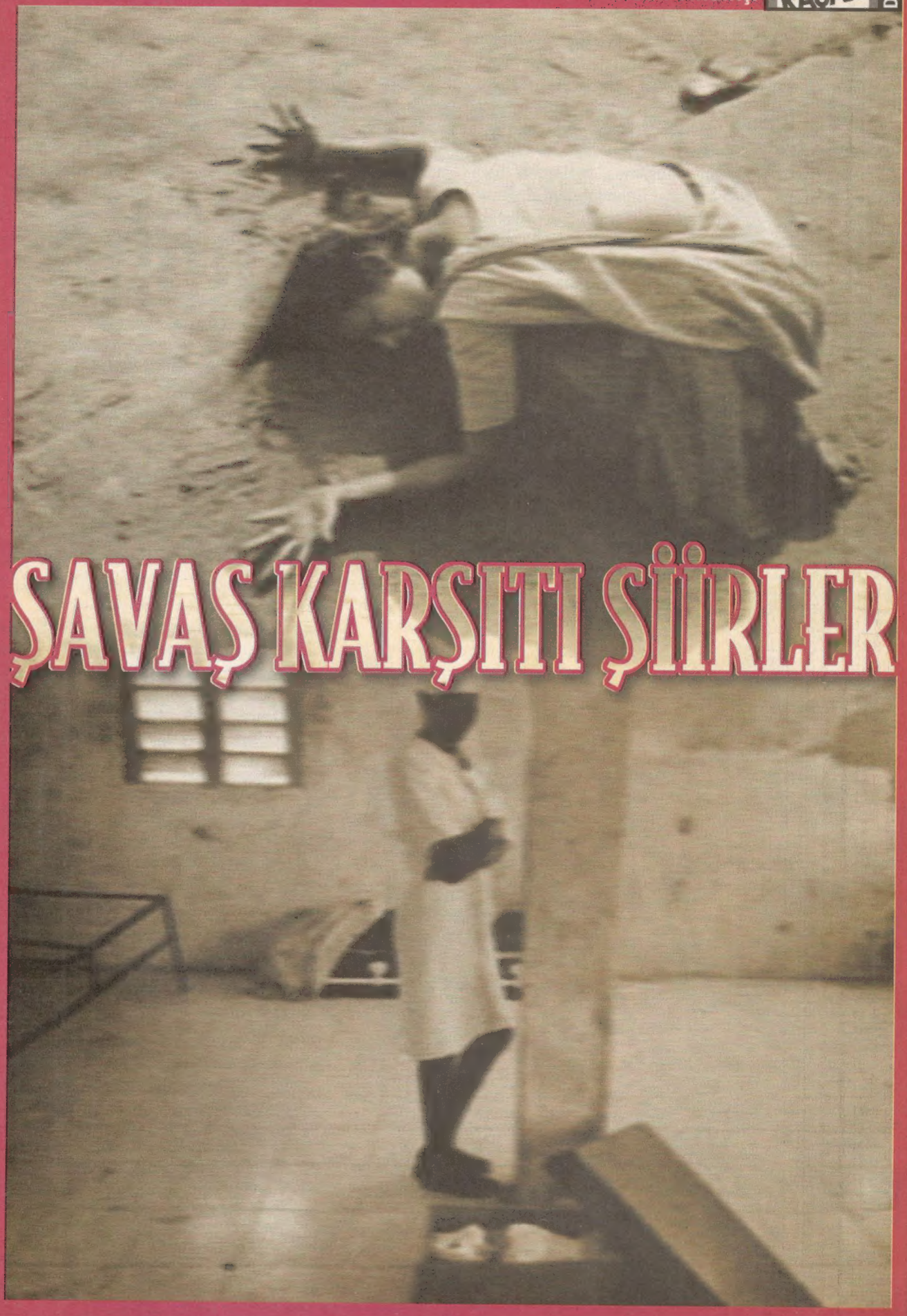

SAVAŞ KARŞITI ŞİİRLER

Bazı kentler vardır, dünya coğrafyasında bulunduğu konumdan mı yoksa onlara hükmeden bireylerden midir bilinmez; tarihlerinde barıştan çok savaşlar hüküm sürüyor. Bağdat şehri bunlardan birisidir. Bağdat, tarih boyunca gördüğü yaşadığı savaşlardan dolayı çok bahtsız bir kenttir. Kendi bedeninde çıkan diktatör bireyler veya emperyalist güçlerin müdahalesi yüzünden, hani deyim yerindeyse annesi olsaydı rahmine geri dönerdi. Savaşların çıkma nedenlerinden biri ve en önemlisi ekonomiktir, yani rant, çıkar çıkmazları-ilişkileridir. Bu talihsiz kentin barındığı ülkenin toprakları yaşadığı en son savaşta olduğu gibi: Amerika'nın başında olan (W. Puşt) Irak halkına sözüm ona demokrasiyi getirmek için 2003 yılında bu ülkeye yaptığı müdahale (demokrasi adına benim bile gözlerimi yaşarttı.) insanlık adına bağışlanabilir tarafı olamaz.

Uzaktan, televizyonlardan izlediğimiz ve duyduğumuz o masum çocukların-kadınların feryatlarını, acısını unutmak mümkün mü? Gönlüm herkes adına koca bir HAYIR demekten yana ama gerçekler ne yazık ki öyle değil. Artık insanlıktan söz ederken bile, sermaye, çıkar ve bunların getirmiş olduğu getireceği vahşeti anmamak olmazsa olmazlardan bir kural oldu. Evet, duyarsızlık nasıl olduysa oldu, aldı başını gitti. Kapitalist düşünce ne yazık ki, bunu içimize bütün arsızlığıyla bir güzel sindirdi.

Aşağıda çeşitli ülkelerin şairlerinin yazdığı –savaş karşıtı şiirlerini- okuyacaksınız. Savaşa karşı yazılan şiirler belki yaşanan savaşları durduramaz. Belki öldürülen masum çocukların hayatını kurtaramaz. Belki tecavüzlere uğramış kadınların o nereye barınacağını bilmeyen feryatlarını durduramaz. Belki barışı sağlayamaz. Ama şiirin insandan insanlıktan yana yükselen sesi tarihte imzalı, mühürlü bir belge olarak kalır, başkalarının işlediği bu vahşetin gayriresmi belgesi olarak. Çünkü söz kalıcıdır. "Babil'in Ahşap Yangını" şiirimde:

"Bir daha,
bu kanlı günleri sorma aşktan olmayan
bu yok olan kültürü sorma karanlıktan olmayan
bu bombalanan avluyu sorma suretten olmayan
bu incir ve zakkumun köklerini sorma sudan olmayan
sorma mermi ekilen bu coğrafyayı
kuzeyden güneye tavaf eden bu ölümü sorma
derin yarama gizlenen tarihi
ağıtlarla nidalarla ulaşan
notu düşülen ne varsa yarından, sorma" demişim.

Aşağıda birkaç ülkenin şairi tarafından yazılan bu şiirleri Arapça'dan çevirip derledim.

Barışa katkım olsun diye.

Metin Fındıkçı

* Barış için dua edin, savaş aptallıktır.

Macid Nefsi / İran

Barış Şarkısı

Barış şarkısı, evet her daim
Bu isteğin levhası yüksekte asılıdır.
Ah! Ey bu illet savaşlar
Memleketimin kapılarını kırmızı mumlarla mühürlemedi mi?
Yükselen çığlıklarla uyanıyorum
Beni tutan iki ağırlığın sağır yankısında!
Bağırmak istiyorum
Uçakların yağdırdığı ölüm yıkıntısında,
Savaş altındaki şehirde
Derinlere dalmak istiyorum
İnleyen ölümden
Bu toprağın arsız bıçağına
Yapışan adımlar değil
Komutanların kokan etidir...
Ben bütün adımların
Barış şairi
Gitarın mutlu daveti
Halkımdan çalındı
Şimdi şarkılarım kanayan bir yara.
Davetim barış şarkıları yazmak içindir
Yere yapışan ölümün coşkusu için.

Mausya Faktoli / İtalya

Armağan

Anne
Bu armağanı
Doğurduğun gün mü
Verdin?
İlk adımlarımın sevinci ufalır
Kanımın rengindeki kötülükten
Çayırın mesafesinde şakacı
Yalınayak iki kişi önümde.
Kurbağaların viyaklamasını iş edinmeden
Yosun tutmuş bir havuzda
İzlediğim yolu ve aşkı kesmeden
Nisan ayının örgüsünde.
Anne
Bu armağanın mı?
Boğan çuvalları yaratan
Organlarımın içinde yırtılarak
Hayat onda çalkalanır
Sonunda açgözlülere ulaşır mı kokusu?

Jan Oskar / Portekiz

Bütün Karanlıklar Apaydınlık

Kitaplardaki bütün şiirler alev aldı şimdi
Irak'taki savaşa inat
Veya herhangi bir bölgede başlayacak olan
Hiçbir nişan düşmedi olduğu yerde
Bu dostların kanıyla yıkarım ellerimi genişliğimdeki karanlıkta
Ben gömülü uzanırım
İstekle şiirler yazarım
Genişliğimdeki karanlık ve bombardımanda
Sonra gerilen sinirlerimi yatıştırırım
Oğlum beni sorarsa daha doğmadı densin:
Ey baba, o yarım adada neden duruyorsun?
Yanıtım: "ben mi? Savaş karşıtı şiirler yazmak için!"

İna Marisyou / Romanya

İlahi Diktatör

Diktatör dimdik gezer savaş bahanesiyle katlettiği
İnsanların arasında yolunu şaşırmış kaynak suyu gibi
Kutsal asayı kılıcı yaptı mı?
Ulu diktatör konuk olduğu hayata yanaşır
Ölümden oluşmuş bir tabakada.
Kutsal asayı yaşamı yaptı mı?
Çobanların sakladığı otlarda bahar gibi gelir diktatör
Altıncı günden sonra yedinci günü yaratmış gibi döner
İlahi asayı mı tutuyordu?

Mo Natzorol Juk / Japonya

Tufan

Uzak olmayan bir mekânda
Huja Kufha fırtınası toplanır
Vahşeti her şeyi savurmadan önce
Üstümüze kapanır
Kimsenin tanımadığı bir günahla söver.
Denizin suyuna sahip çıkar
Rüzgârın korkutucu uğultusunu taşır
Ama bitkiler ve ağaçlar
Fırtınanın gelmesini bekler
Gömülü bir iniltinin suskunluğuna
benzeyerek
Akan suyun sesine kapılmadan
İnsanların cevherini yakan.
O bilir
Hayatın yeniden filiz vereceğini
Nuh'un tufanından sonrasıdır.

İbira Lima / Etiyopya

Tuhaflık

Şimdi senin gibi
Beni de kesmek isteyecek
Boynuma musallat bu kılıcıyla,
Doğacak özgürlük karanlığın nesneleri kesmesine
benzeyecek
İyisi mi ufalmadan bu özgürlük...
Ben seninle olacağım
Senin hayatınmışım gibi
Müjde ve nimetle
Ellerimde kayıp çiçekler
Beyaz bir güvercin güzel ellerinde
Sana çağırıyor beni barış içinde yaşamak için
Kılıcını boynumdan kaldır.

Skat Watson / İskoçya

Savaş Karşıtı Bir Şiir

Tavla oynamak hakkımızdır
Gasp edilen
Ortak bir denize bizleri dökerken
Tekme tokat
Bizleri ve geri kalanları
Hayata karşı ezilmiş aciz.
Bu şiir savaşa karşı yazılmış
Korkusuz
Kaçmadan
İşte bir şiir hacmi olmadan
Yaratılmış.

Eleni Coubr / Kanada

Ansızın Toplanan Toz Bulutu

Televizyonun önünde
çocuklarımızla
oturuyorduk
yüksek bir tabakadan indirilmiş oyunla oynuyorlardı
Hera'nın sesi
kutuların arasında tef ve zurnaya karışıyor...
ansızın beyaz bir
odada uyandık
penceresinden büyük bir bahçeyi gören
topraklarımızın içinde...

Şabir Banubi / Güney Afrika

Hüzünlü Şarkılardan Bir Parça

Annelerinin koynunda mı
Öldü onca çocuk?
Kim unutur onca mumun ışığını
Defalarca bu toprakların üstünde yürümüş olan?
Bu boşluğa nasıl dolacağız
Silinen düşlerimizi nasıl içimize sindireceğiz
Onlar doğacak
Bu toprağın karanlığında yaktığımız her ateşte?
Hangi gölgenin altında gönül rahatlığıyla çömeleceğiz
Bizleri hafif bir uyku alan
Öğrendikten sonra
Barışın adıyla bu savaşı?

İgor Mihailuşenko / Rusya

Çocuklar Doğduklarında

Vurulan toprakların içinde okşarım
Arttıkça bombardıman
Azıcık üstlerine kapanırım
Sonradan doğacak bebek gibi.
Vurulan toprakların içinde okşarım
Yaptıklarınla yere serilir küçük bedenler
Hiç kimse geçmez alıştığı yoldan
Bu yığılan bedenlerin üstünden.
Oysa çocuklarınız uzaktır
Göğünüzde yıldızlar ışıldar
Onlarla bildiğimizi de vurun
Renkleri geçmeden önce ölümün bombalarını bırakın!

Rebeka Braunart / Almanya

Şiir Karşıtı Savaş

...Bilmediğim bir dille
şiirin sonunu anlattı
iktidar şehvetinin savunmasında
sizlerle paylaşmak için bizleri de götürün
kanatlarımızı yarına uzattıktan sonra.
Muhalif kararınızı anlatın
Yücelik gibi olan
Değişen feryadınızla övüneceksiniz
İnatla istenilen özgürlükte
zorunluluktan başka kurtuluş zafer ve barışı
anlatın bize korkunuzu dünya bilsin
korkunuzla çoğalsın söz
anlatın
korkunuzdaki şiiri.

Carnun Muis / İngiltere

Korku

Savaşın perdeleri çekildi
Ereal Feln yoluna
Olgun hurmayla yüzleşen
Dostların ve komşuların kavminde.
Onları kıran ne?
Hangi durumda onları bombalayacaklar
Onları korkutan sözcükler ne
Savaşın anlamını veren?
Savaş alanında onlara ne şan verilecek
Şehitlikten başka?
Petrolün kuyuları susuzluğu gösterir
Onlar hangi hurma ağacının marketini taşıyacak?
Savaşa birlikte taşıdıkları önem
Her şeyin şarkısı söylenir gecede
Şehirlerinde iki tarafın gücü yığılır
Hakkı yaratan... kahramanca.

Steferius Ambilasi / Yunanistan

Iraklı Çocuk

Üstünden alır hafifletiriz yükünü
Bizler burada çoğuluz
Menzilimizin tarafında
Giysilerimiz içinde sıcacık
Orada bulunduğun şartları düşünüyoruz
Karanlık ve soğuk hastaneden
Ürperir bulunduğumuz yatağa gömülürüz
Keyfi odanın sıcaklığını çoğaltırız
Keyfi daha bir giysilere sarınırız:
Üşüyen ellerin
Rahatımıza sataşır
Hayatımıza karışır.
Ama geçmişini katlediyorlar
Gaz maskeleri tutuşmadan
Şimdi ölümün soğukluğu siner ruhlarına.
Üstünden alır hafifletiriz yükünü
Ellerimizde silah olmadan
Savunuruz seni
Ellerimizde sözcükler
Ancak sözcüklerin iradesi
Kayıp
Dehlizdeki suyun yatağında
Yalnızlığımızın girdiği.

Josi Luis Mendez / Arjantin

Petrol Bölgesi

Petrol kuyuları
İnsanlığın kötülüğü oldu şimdi
Açgözlü iktidarların hayatını da yakarak
Petrol bölgesi ruhun içinde genişler
Onun için akan kan denizi bile örter
Çocukların belini büker
İnsanların bedenlerini yanarken kızartır.
Bu siyah nesnenin önemi bugün
Gayet açık.

Hisous Ağuado / İspanya

Sen de Böyle misin?

...Barışın soylu atı
çocukları katleden o gururun üstünde
derisinden çıktıktan sonra
büyüklüğüyle öğüten
mevsimleri ateşe veren
köpeklerin etini yediren
sonra övgüyle davet eden
yakınlarını ve komşularını
yeni yılda
ve onlara geçen dakikaları gösteren
bu vahşetin yaptıklarını ölçüp biçen
toplanan konuklardan son bir şey isteyen
sakat kalan çocukları yeniden düzeltmek...
kapıyı gösterirken soran:
sen de böyle misin?

Ugit Burtan / Kanada

Çığlık

...Barışın soylu atı
uyurken insanlar
bana benzeyen kinle dolar
sevgi şiirleri yanıyorken
yarım kalan işlerinde
önümde asılana kin tutarım
kanunun bentleri
heybemde
insanları yanıtlarım
onlara aynı kini dilerim
siyahtan kaçtıklarında
tarihin sarı sayfalarında
onlar iki yankının arasında titrer
günlerin beyazında
kin tutarım küstahça uzanan diktatörlerin ellerine
her şeye karıştığında
olacak gibi olan şeyde
kin olmadan, kin tutarım
şehrin organlarında renkleri değişince
gece iki piçi kovduğu zaman
hangi anlamı alacak umut edilen
iğnelerle kötülükleri kazırsınız kin tutmadan
delikli kolları kesilince mevsimlerin
karşılıksız dökülen göz nuru
küçüklerin sözünü keser.
Onca öfke
kin tutmadan kinlenirim
çanlar çaldığında
içlerdeki kilisenin bedeninden
sonra kin olmadan, kin tutarım, gıyabınızda
uğraşım kin tutmak olur
yağmur suları beni sürüklediğinde
bedenimin kimliğiyle
asılı kalırım bedeninize
suskunluğunuzla kin tutarım
sözcüklerinizin arasında mevsimler uzar
o suskunluğunuz bağlı çırpınır
ruhumun kemerinde
ruhum azapla ateşin yediği bir elma
yaratılana yoldaş olan
şiddete uğradığında her şey
idam edilir.
Sizlerle kin tutarım
beni okuyan kalplerinizle
yükselen bir çığlık gibi
şimdi kin tutuyorum
diyen.

Mikel Cili / İrlanda

Beyazın Büyüklüğü Siyah Topraklarda

Kalanlarla savrulurum savaş topraklarında
Siyahlar içinde
Havaya bırakılan çelik bombalar
Siyahları yayar
Yükselmeden insanların feryadı
Simsiyah ama
Gökyüzü siyah
Yeryüzü siyah
Bir dahaki savaşta zafere ulaşmak için
Ölüm bize mi kalır?
Sonuçta savaşın adamları kördür
Gitgide siyahlaşan kimliğin üstüne çökmüş
Aşkın olduğu yerde devasa bir heykel
Üstünde siyah savaşın bedeni.

Kansa Frandafan / Yugoslavya

Kör Ruhun Adımları

İyilik için oturduğu gölgeyi değiştirir mi?
Bulunduğu yerden gider mi?
Kalplerin yuvasına
Sığmaz bu elem.
Kör ruhun adımlarını anar.
Savaş yerinde!
Çocukların gözyaşlarıyla
Elem damlar ve yer edinir
Hayatın cevheri şimdi
Gözlerinde sallanır.

Aficiyat Şatırcı / Hindistan

İsyanın Pençesi

Sizleri nereden sorsam?
Şehrin bütün iskan yerlerini yırttılar
İsyanın pençesiyle!
Bütün sözcükler patlamış olmalı
Şiddetten yarılır evler
Gökyüzünün telleri suskun,
Sarp kayalıklar tutmuş bu suskunluğu!
Sizleri nereden sorsam?
Davet eden sözcükler bombalandı
Suskunluk da böyle
Çocukları sağır edene kadar.

Sam Hamil / Amerika sınırları içinden

2003 Başkanın Konuşması

Kudüs'e kadar gideceğim
Ancak konuşmam bombalarla ulaşacak
İlahım yok
Ancak çocukların ulaştığını görürüm bombardıman durduğunda
İlahlar sayılı ulaşır
Ama haberleri içlerinde taşır bu süregiden
Avcının alıştığı gibi tekrarlanır
Pişen istekler gibidir
Toplumların istekleri.
Çocukların ölümleri görmeden çözülen
Onların isteklerine yardım eder kalan ölümler
Sıra sıra ekmeği beklerler
Beklerler suyu
O gözleri binlerce kez gördüm
Boşlukta tökezler siyah ay.
Sonra başkanın konuşmasına yakın
Bombaların yanında konuşunca

Özgürlüğün yaşadığımız tarzında
Televizyonun düğmesine dokunup kapattığımda.
Böylece sürekli yaptığım, yaptım
Yüklenmeden
Tezkerenin rivayetini
Gözlerimde.

Daniel Lodok / Fransa

Savaş

...Muhammed Ali'nin düşü
sözcüklerden sonra ölmek gibiydi
konuşmadan
akan nehre benziyordu
tıkalı cesaretini sürüklüyordu
öldüren suskunluğa benziyordu
sağanak yağmur toprağa batarken
sökülmeden
savrulmadan
talan edilmeden her şey gibi
geceyle böyle gelir savaş
kararan bulutlarla birlikte toprağı örten

gecikmeden yağdığı zamanı
dünün karanlığına gömer her şeyi
mürekkep gibi
silerek
utancını zamanın.

nevzatcelik60@hotmail.com
Nevzat Çelik

YÜZ LİRA

1

Soğuk bir kış akşamı başımda bere, boynumda atkı, eldivenli ellerimden birinde iki şişe biranın olduğu poşeti sallayarak üşümüş, burnum kızarmış, gözlerim yaşarmış bir şekilde Kaçak Yayın'a gitmek üzere Sıraselviler Caddesi'nden aşağı doğru iniyordum. Firuzağa Meydanı'nı geçmiş Defterdar yokuşunun alaca karanlığına dalmışken on sekiz-on dokuz yaşlarında eli yüzü temiz bir delikanlı dikkatimi çekti. Elinde görülür bir şekilde tuttuğu bir cep telefonu vardı. Kar ayazında bir insan kullanmadığı telefonu cebinde değil de elinde neden taşırdı ki? Şaşkınlığımı fark ettiğinden mi, yoksa zaten beni gözüne kestirdiğinden mi bilmiyorum, yanıma yanaşarak,

"Almak ister misin?" diye sordu.

Anlamazlığa gelerek,

"Neyi alacakmışım ki?" diye kayıtsız davrandım. Bir taraftan da elindeki telefonu neye benzediğini keşfetmeye çalışıyordum.

"Telefonu?" dedi. "İki yüz milyon!"

Bana uzatılan telefon Nokia'nın son modellerinden biriydi. Telefon elini yakıyormuş da bir an önce kurtulması gerekiyormuş gibi telaşla konuşuyordu. Konuşmasından çıkarabildiğim kadarıyla delikanlı büyük bir ihtimalle Diyarbakırlıydı. Benim duraksadığımı görünce devam etti:

"Beş yüzden fazla eder!"

Besbelli birisinden yeni çarpmış ve hemen elden çıkarmak istiyordu. Dördü İstiklal Caddesi'nde olmak üzere beş keş telefon çaldırmış biri olarak biraz öfkeyle biraz da merak duygusuyla sordum:

"Madem pahalı, neden bu kadar ucuza satmak istiyorsun?"

"Çalışırken almıştım. Şimdilerde işsizim abi. Bir an önce memleketime döneyim istiyorum."

Nereli olduğunu soracaktım ya vazgeçtim. Üstü başı oldukça düzgün, yakışıklı, temiz yüzlü bir gençti. Yine de akşamın bir vakti, nispeten ıssız olan caddede telefon satmak isteyen biriyle samimi olmak doğru değilmiş gibi geldi.

"İyi de," dedim, "faturasız telefonlar iptal edilmiyor mu?"

Telefonun çalıntı olduğunu ima ederek aklım sıra çocuğu sıkıştırmak istemiştim.

"Ben de ikinci el almıştım abi. Makine numarasını girdim. Şu an görüşmeye açık."

Telefonu bana uzatıp duruyordu. Bir arkadaşımda görmüştüm; aynı modeli birkaç ay önce sekiz yüz liraya aldığını söylemişti. Telefon çocuğun elinden benim elime atlayıverecekmiş gibi duruyordu. Bir başkasının kucağında sıkılıp da anasının kucağına uzanan bir çocuk gibi istekliydi telefon!

"Ver bakayım şunu."

Evet güzeldi. Pek çok marifeti vardı. Oğlan telefonu bana verince telaşlı hali gitmiş, kendinden emin, malına güvenen karnı tok bir satıcı haline gelmişti. Ben de alıcı gibi davranmaya başlamıştım. Kül yutmaz bir eda takınarak:

"Nereden bileyim çalıntı olmadığını?"

Bozulmuştu. "Ayıp ediyorsun abi!" diyerek elimde çevirip durmakta olduğum telefonu uzanıp aldı. Ben de o ara refleks olarak etrafı kesiyordum. Öyle ya kapkaççılar yalnız dolaşmazlardı. Karşı kaldırımda yürüyen yaşlı bir kadından başka kimseler yoktu. Biraz da gönlünü almak için,

"Telefonun da güzelmiş ama çok pahalı." dedim.

"Neresi pahalı abi? İstersen bir telefoncuya gidelim de kaç para olduğunu gözlerinle gör!"

"Tamam kardeşim dükkanlara göre ucuz da... Böyle elden satınca..."

"Sen bilirsin abi." diyerek telefonu cebine koydu. Ben de aşağı doğru yürümeye başladım. Birkaç adım atmıştım ki, "Sen ne kadar veriyorsun? diye seslendi arkamdan.

"Yüz veririm!"

Başkaları ne yapar bilmiyorum, ben sokak satıcılarından, sözgelimi Çingenelerden çiçek alırken, söylenen fiyatı hemen yarıya çekerim. Genellikle de o fiyata alırım. Aslında alıcıyla satıcı arasında söze, yazıya dökülmeyen sessiz bir anlaşmadır bu. Yok devenin nalı der gibi baktı bana çocuk. Hem ben alıcı değildim ki niye ağzımdan böyle bir rakam çıkmıştı? Geç kalmıştım. Dergide Aslan beni bekliyordu.

"En son yüz elli olur?"

"Yüzden bir kuruş fazla vermem." diyerek durdum. Derginin bulunduğu binanın kapısına gelmiştim zaten. Çocukla aramızda on metre kadar bir mesafe vardı. Kasabanın tek ve her nedense aniden ıssızlaşan caddesinde, kimin iyi kimin kötü adam olduğu bilinmeyen iki kovboy gibi birbirimizi çapraz süzüyorduk. Ben bu oyundan sıkılıp kapıya yönelince, "Bari yüz otuz olsun." diyerek bana doğru yürümeye başladı. Yanıma gelince, "Burada mı oturuyorsun abi?" diyerek binayı şöyle bir süzdü. Soru anlamsızdı. Gıcık olsun diye evet dedim. "Buralar çok güzel." dedi kendi kendine konuşur gibi.

"Yüz, dedim hadi uzatma!"

O an telefonu alacağımı hissettim. Elim pantolon cebimdeki telefona gitti kendiliğinden. Pili tükenmek üzere olan ve pil fiyatına satamayacağım Nokia'nın eski bir modeliydi. Pahalı ve marifetli olanlarına özel bir düşkünlüğüm yoktu ama bir biçimde yeni bir telefon edinecektim.

"Evet?"

"Yüz yirmi?"

"Yüz dedim arkadaşım. Zaten böyle bir alışveriş hoşuma gitmiyor!"

"Benim de hoşuma gitmiyor ama ihtiyaç işte." diyerek telefonu yakası kürklü kabanının cebinden çıkardı.

"Yüz on?" diye ekledi arkasından

"Uzattın ama!"

"On milyon be abi. Amma cimri çıktın!"

"Cimrilikten değil arkadaşım. O kadar param var."

Durum belli olmuştu. Ben bu telefonu satın alacaktım. Yanlış ve kötü bir şey yaptığımı hissetmenin ötesinde, biliyordum. Kesin olan bir şey daha vardı ki, çocuğun elindeki telefon temiz değildi! İhtiyaç, uygun bir fiyatla karşına çıkınca insanın aklını karıştırıp zayıf düşürüyordu. Ama o bunu bilmiyordu! Ya da ben öyle sanıyordum!

"Hem o telefon çalışıyor mu bakalım? Kartı var mı üzerinde?"

"Çalışmaz olur mu, canavar gibi telefon. Satacağım diye kartı çıkarmıştım."

"Al tak benimkini." diyerek cebime hamle yaptım.

"Gerek yok abi. Ben kendiminkini takarım."

Öteki cebinden ucuz bir telefon çıkardı. Sim kartını artık benim sayılan pahalı telefona taktı. Numarasını söyledi. Aradım.

Çaldı. Evet telefon çalışıyordu. Daha sonra o makineden sim kartını alırken ben de boştaki elimin eldivenini çıkarıp paltomu, atkımı aralayarak ceketimin iç cebindeki cüzdana uzandım. Telefonu alıp cüzdanımdaki tek parayı, bütün yüz lirayı çıkarıp verdim.

"Abi on kağıt daha ver." dedi, malını ucuza kaptıran bir satıcının yarı pişmanlığını takınarak.

Boş cüzdanımı gösterdim:

"Ne on kağıdı? Sadece yol param kaldı. Al istiyorsan telefonunu. Zaten pişman olmak üzereyim."

"Peki öyle olsun." dedi yenik bir sesle. Bir taraftan da elindeki yüz lirayı kapı önünü aydınlatan ışığa tutuyordu.

"Abi sahte filan olmasın?"

Gülümsedim.

"Ne diyorsun sen ya? Ver bakayım şu parayı."

Belli belirsiz elini geri çekti.

"Yanlış anlama abi, ortalıkta o kadar sahte para dolaşıyor ki. Ama sen delikanlı bir abiye benziyorsun. Sende yamuk olmaz!"

Çocuk beni cilalıyordu. Yanıt vermedim.

Parayı pantolonunun sol cebinin derinliklerine iyice iteledikten sonra,

"Hadi bana eyvallah." dedi ve nasıl aniden karşıma çıkmışsa aynı hızla kar esintisine karışarak kayboldu.

Bir süre öylece kaldım. Sonra beşinci kattaki dergiye cebime giren yeni ağırlıkla tırmanmaya başladım.

⧗

Editör arkadaşımla derginin yeni sayısında konsepte uygun ne yazabileceğime ilişkin kısa bir konuşma yaptık. Benim aklımda, cebimde her an patlamaya hazır saatli bir bomba gibi duran eni cep telefonu vardı. Yanlış bir şey yapmış, çalıntı olduğunu bile bile satın almıştım telefonu. Kıvırıp cebime koyduğum utançla daha ne kadar yaşayabilirdim ki? İtiraf sözcüğünden nefret ederim. Hayatımda itiraf etmek zorunda olduğum çok az şey olmuştur; bu da onlardan biriydi. Yüzüm kızararak,

"Ya ben az önce yanlış bir şey yaptım ve çalıntı olduğu çok açık olan bir telefon satın aldım." Dedim ve cebimdeki telefonu çıkarıp masanın üzerine koydum. Boynum kıldan inceydi. Arkadaşım ne dese kabul edecektim. Nezaketinden olsa gerek, "

Güzel telefonmuş. Kaça aldın?" dedi.

"Yüz lira!"

Malı ucuza düşürmüş bir fırsatçının hain gururu karışmış mıydı sesime, bilmiyorum. Arkadaşım telefonu eline alıp bir süre inceledikten sonra,

"Valla ne yalan söyleyeyim çok güzel telefon, baştan çıkarıcı ve çok da ucuza almışsın."

Çalıntı olup olmadığına ilişkin bir şey demedi. Ben de,

"Bakalım ne gibi marifetleri varmış?" diyerek pişkinliğe vurdum ve telefonun kapağını açmaya çalıştım. Telefonla oynayıp dururken elime yapışkan bir şeylerin bulaştığını hissettim. Dikkatli bir şekilde baktığımda telefonun yan yüzleri boydan boya siyah elektrik bantla çevrelenmişti.

"Hassiktir ya, telefon kırıkmış!" dedim can sıkıntısıyla. "Evet bantla tutturmuşlar." diye onayladı o da.

"Neyse ki çalışıyor!" diyerek kendimi teselli etmeye çalıştım. İçimdeki pişmanlık duygusu aldatılmayla birleşince çekilmez bir hal almıştı. Arkadaşıma belli etmemeye çalışsam da fena bozulmuştum. Pişmanlık duygusuyla kıvranırken, çocuğun telefon numarası aklıma geldi. Bu da bir şeydi! Arananlar bölümündeki ilk numarayı bastım. 535'li bir numaraydı. Üçüncü çalışında açıldı. Alışverişi hatırlatarak, makinenin kırık olduğunu ve geri vermek istediğimi söyledim çocuğa. Ne kadar ekmek o kadar köfte demeye getirerek, "Çalışmıyor mu abi?" diye sordu. Çalışsa da çalışmasa da geri vermek istediğimi kararlı bir ses tonuyla belirttim. Hemen aynı yere gelmesini yoksa numarasını polise bildireceğimi de söylemeyi ihmal etmedim. Sesine bir telaş değer gibi oldu. "Tamam geliyorum abi, numaramı polise verme!" dedi. "Hadi çabuk ol!" diyerek gelişini hızlandırmak istedim. Benim polisle ne işim olabilirdi? Faturalı hatta ait bir numara değildi ve üstelik makine çalıntıydı! Utanmadan, polise gidip, "Ben çalıntı telefon satın aldım ama makine kırık çıktı mı diyecektim?"

"Parayı getirecek, ben aşağı iniyorum." dedim arkadaşıma.

"Dikkatli ol!"

"Olurum!"

Sinirimden gülümsüyordum.

Dışarı çıkar çıkmaz kar tanecikleri terli yüzümü ısırmaya başladı. İlk sigaramı bitirdiğimde çocuğu yeniden aradım.

"Sen bekle abi, ben on dakikaya geliyorum." dedi güven veren bir sesle. O güven duygusuyla ikinci sigaramı da yaktım. Seyrek de olsa, bir an önce sıcak yuvalarına kavuşmak isteyen insanlar hızlı ama dikkatli adımlarla sağımdan solumdan geçiyorlardı. Ben caddenin bir o bir bu tarafına geçerek Taksim Meydanı'na uzanan caddeye bakıyordum. Sokak lambalarının ve araba farlarının ışığında savrulan karın zevkini çıkaracak halde değildim. Benim dolandırıcı daha sonraki aramalarımı ya telefonu meşgule düşürerek ya da açmayarak karşılamıştı. Beşinci sigaramı yakarken umudumu iyice yitirmiştim. Ben nasıl bir salaklık halindeydim ki, tutmuş bir de o soğukta adamı beklemiştim. Kendime en galiz küfürleri ederek dergiye döndüm.

"Gelmedi." dedim merakla bana bakan arkadaşıma. Kurtulmak ister gibi telefonu sert bir şekilde masaya koymuştum.

"Boş ver," dedi, "kırık mırık, yine de güzel alet."

"Açsana şunu. Merak ettim." Sağına soluna baktıktan sonra,

"Kapak düğmesi galiba bantın altında kalmış." dedi. Benden onay alarak üst üste birkaç kez dolandığı belli olan bantı özenle sökmeye başladı. Son kattan bir öncekini sökerken bantın kenarlarında cam macunu kırıntıları gözüktüğünde bile aklımıza kötü bir şey gelmiyordu. Son kat kalın bir macunu tabaksıyla birlikte söküldüğünde sesimiz soluğumuz kesilmişti. Gözlerimize inanamıyorduk. İnanılacak gibi de değildi zaten! ortalık yere yapılmış bok gibi birbirimize bakakalmıştık. Orijinal arka ve ön kapağın arasından cam macunu çık-

mıştı. Etrafı siyah bantla çevrilerek birbirine eklenmişti. Değil akşam alacasında, normal ışıkta bile orjinalinden ayırt etmek imkansız gibiydi. İlk şoku atlattıktan sonra aynı anda, "Çok iyi be!" diyerek birbirimize gülümsedik. Malın hazırlanışı ve satışı hayranlık uyandıracak kadar usta işiydi!

Benim gülümsemem yüzümde erken dondu. Ne de olsa tecavüze uğrayan bendim! Ne yani, Beyoğlu'nda akşamın bir vakti kısa etek giydim, biraz göz süzdüm diye tecavüze uğramam ve üstelik bundan da zevk almam gerekmiyordu! "Ben böyle bir tezgaha nasıl düşerim?" diye kendi kendimi yerken, hikayeyi bütün ayrıntısıyla arkadaşıma anlattım. Bütün iyi hazırlanmış tezgahlar gibi basit bir tezgahtı aslında. Gerçek makineyi gösterip son anda sahtesini vermek. Alıcının kötü bir şey yaptığını bilmesi psikolojik olarak zayıf düşmesine, dolayısıyla numarayı kolay yutmasına neden oluyordu. Arkadaşım içimden geçenleri anlamış gibi, "Çok iyi bir tezgah abi, kim olsa yer!"

'Bul karayı al parayı' tezgahının önüne gidersen, karanın bulunup paranın alındığı görülmemişti bugüne kadar!.

"Ben bu hikayeyi yazayım bari!"

"İyi bir fikir."

"Ben yazana kadar kimseye anlatma!"

"Tamam."

Bu arada birkaç tehdit mesajı çektim. Tabii ki yanıt gelmedi. Ve hatta arkadaş(lar)ıyla tehdit mesajlarıma kıçlarıyla güldüklerini tahmin etmek hiç de zor değildi. İhtimal bu Kürt delikanlısının dudaklarına Şafak Türküsü'nün sözleri ezgisiyle birlikte bulaşmıştı. Neyse ki o kimi dolandırdığını bilmiyordu! Bu bile sinirlerimi yatıştırmıyordu. Saman içinde iğne aramak gibi olsa da bir an önce sokaklara fırlayıp dolandırıcımı arama fikriyle yanıp tutuşuyordum. Biramı bitirmiştim. İzin isteyerek çıktım.

3

Hikayemin finalini dergideki arkadaş da bilmiyor.

Ağzımdan burnumdan buharlar saçarak İstiklal Caddesi'nde birkaç tur attıktan sonra yenik, yorgun, üşümüş bir halde eve dönmeye karar verdim. Meydanda, döner büfelerinin orada umutsuzlukla etrafıma son kez bakındım. Ve gözlerime bir kez daha inanamadım! Oydu işte, oradaydı! Benim Güzel Dolandırıcım, büfelerden birinin içinde tabureli tezgaha oturmuş, dürüm yiyordu. Gözlerimi ovuşturup tekrar baktım; evet oydu. Kiralık katilini gören biri gibi heyecanımdan nefes alamaz hale gelmiştim. Tam da tahmin ettiğim gibi yanında kendisiyle aynı yaşlarda bir arkadaşı vardı. Keyifleri yerindeydi. İyice emin olmak için telefonunu iki kez çaldırıp kapattım. Açık tutsam etraftaki seslerden ona yakın bir yerde olduğum anlaşılabilirdi. Numaram hala gizliydi. Telefonuna baktı, arkadaşına dönüp, yine o salak der gibi bir hareket yaptı. Telefonu cebine koyarken gülüyorlardı. Kan beynime sıçramıştı. Elimde sıkıca tuttuğum sahte telefon, derin bir nefes alarak oldukça kalabalık büfeye daldım.

Telefonu bir silah gibi dolandırıcımın sırtına dayarken, sol elimle arkadaşının omzuna sıkıca tuttum. Dolandırıcımın kulağına eğilerek fısıldadım:

"İşte buradasın. Sonunda seni bulduk! Çıkar bakalım şu parayı!"

Her ikisinin de ürpertisini hissediyordum. Hamburgeriyle ünlü büfe tıklım tıklımdı. Geriye dönmek istediklerinde onun sırtına, arkadaşının omzuna bastırarak dönmelerini engelliyordum. Yalnız olduğumu anlamamaları gerekiyordu. Dolandırıcım kekeliyordu:

"Tam geliyordum ki arkadaşıma rastladım. Karnımız da acıkmıştı. Hem evini biliyordum abi...Nasıl olsa..."

"Bırak hikaye anlatmayı lan!" diye tısladım. "Parayı yavaşça çıkar ve tezgahın üzerine koy."

"Kızma abi, tamam şimdi vereceğim?"

Dolandırıcı olduğu anlaşılması diye o da alçak sesle konuşuyordu. Eli sol cebine gitti ve yüz lirayı çıkardı. Hiçbir banknot bu kadar güzel olamazdı! Tezgahın üzerine koymadan kaptım parayı. Hemen hemen yemeklerini bitirmişlerdi.

"Hadi şimdi kalkıp gidin buradan!" dedim. Sesimi biraz yükseltmiştim.

Onlar kalkarken ayakta siparişlerini bekleyenlere dönüp birkaç anlamsız laf söyledim. Ne dediğimi anlamak için bana yöneldiklerinde bizim delikanlılar kalabalığı yararak dışarı çıkıyordu. O arada iri yarı olan ve benim ne söylediğimi anlamaya çalışan kişiye, "Sizi birisine benzettim ama yanılmışım" dedim ve özür diledim.

Eşeğimi kaybetmiş ve kısa sürede bulmuştum. O bir saatlik zamanda bin bir duyguyu iç içe çok yoğun bir şekilde yaşayan ben hayata yeniden dönmüştüm. Hemen çıkmak olmazdı. Hamburgerler mis gibi kokuyordu. Karnım zil çalıyordu. Dışarıyı göz ucuyla süzdüm. Ortalıkta görünmüyorlardı. Dolandırıcımın kalktığı tabureye oturdum İki hamburger bir ayran söyledim. Çalışanlar yüzüme aşina oldukları için peşin ödeme yapmam gerekmiyordu. Yaşadıklarımı arkadaşlarıma anlattığımı düşünerek kendi kendime gülümseyip duruyordum.

Yemeğimi yedikten sonra ödeme yapmak üzere kasaya yöneldim. Kasadaki orta yaşlı adama aslanın midesinden çekip aldığım yüz lirayı uzattım. Yüzümdeki gülümseme geçmemiş olacak ki, adam da bana gülümsedi ve afiyet olsun dedi. Teşekkür ettim. Keyifle sigaramı yakmıştım ki, kasiyerin canım kadar sevdiğim yüz lirayı, tıpkı dolandırıcım gibi, önce ışığa, sonra da kasanın önündeki alete tuttuğunu gördüm. Ne oluyordu da önüne gelen benim parayı ışığa tutuyordu. Üstelik adamın yüzündeki ifade hiç hoş değildi. Bakışlarını bana baktığında nefesimi tutmuştum. Adamın benim tuttuğum belki de hiç bırakamayacağım nefesimle ilgilendiği yoktu. Parayı bana uzattı ve net bir ifadeyle:

"Beyefendi bu para sahte!" dedi.

Gerisini anlatmama gerek var mı? Aynı kişi tarafından ikinci kez dolandırılmıştım!

20 Şubat 2006-02-20

AYŞEGÜL SAVAŞTA

IRAK ŞAHİNİ

Kemal Sökmen

Anlaşılır ve asla anlaşılamaz, çok yönlü ve hiçbir açıklaması olmayan, gerçeği kadar karmaşık ve karanlık, ama bir o kadar da acık ve geri dönüşü olmayan bir insanlık ayıbına sizlerle birlikte tanıklık yapıyorum. Ayşegül tüm yeni hikâyelerinde bir tek inancın temsilcisi olacak: Savaş muhabirliği mesleğinin ortadan kalkmasını isteyen bir yüreğin, bir düşüncenin sesi ve bir vicdanın tarif edilemez "O anda orada olma" isteğiyle öyle sanıyorum ki, ya da ne yazık ki, dünyanın dört bir yanında dolaşıp duracak...

CADDE

Gazete bayiilerinde ve kitapçılarda

A. Ömer Türkeş

HİÇ DEĞİLSE KENDİMİZLE

1998 Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Özel Ödülü'nü kazanan *Emanet Çeyiz* romanında, ailesine emanet edilen bir çeyizin sahibini arayan bir adamın hikâyesini anlatmıştı **Kemal Yalçın**. Yaşanmış olaylardan yola çıkan ve roman kahramanının kendisi olduğunu saklamayan Yalçın, 1924 mübadelesiyle göç eden, 6-7 Eylül Olayları sırasında doğduğu toprakları terk atmak zorunda bırakılan, ama bir gün dönecekleri umuduna hala sıkıca bağlı insanların acılarını paylaşmamızı sağlamıştı. 2000 yılında yazdığı ama Türkiye'de ancak geçtiğimiz günlerde yayımlanan anı-romanı *Seninle Güler Yüreğim* de de benzer bir temayı başka bir halk özelinde incelemiş. Kemal Yalçın, savaşın dehşetini yaşayan, topraklarından sürülen, yaşamak için kimliklerini gizlemek zorunda kalan Anadolu'nun kadim bir halkının, Ermenilerin acılarını dillendiriyor...

Seninle Güler Yüreğim 2000 yılında Doğan Kitapçılık tarafından basılmış ama "nedense" dağıtıma verilmemiş. Bu kadarla da kalınmamış, 2002 yılında yazarına haber dahi verilmeden, İstanbul 13. Noteri huzurunda kıyma makinesi ile "İMHA" edilmiş. Sadece bu imha olayı bile Ermeni meselesini resmi tarihin ve Türk milliyetçiliğinin penceresinden görmeyenlerin başına neler gelebileceğinin simgesel bir kanıtı değil mi? Oysa "uygar ve ciddi tutum, olan bitene gerekçe aramak, önce olmuş olayların nedenini sonra olanlara bağlamak, olan biteni tahfif etmek ya da her iki tarafın da yaptığı gibi sorumlu kolektif özneler icat etmek yerine, eğer varsa, bir devlette sorumluluk mevkiine gelmiş kişilerin ceza ve savaş hukukunun temel ilkelerini hiçe sayarak kendi vatandaşlarına karşı işlediği suçları ve bunların nedenlerini ortaya çıkarmak ve tartışmak" olmalıdır.

Roman mı, Sözlü Tarih mi?

Ermeni meselesine 2004 yılı Ekim ayında Almanya'da yayımlanan *Sarı Gelin-Sari Gyalin* adlı üçüncü romanında da değindiğini söylüyor Kemal Yalçın. Ancak Türkiye'de yayımlanan iki kitabı için roman nitelemesi yapmak biraz zor. Aslında kurgusal bir çerçeveye yerleştirilmiş söyleşiler yapıyor Yalçın. Zaten anlatıcı ile yazarın aynı kişi olduğunu ve anlatılanların yaşanmışlığını inkâr da etmemiş. Almanya'da tanıştığı Türkiye'li bir Ermeni kadının –dil okulundaki öğretmeni Meline'nin- anlattıklarından etkilenerek başlamış kitabına.

Birinci Bölüm'ün başlığı "Sormak Aklıma Gelmedi," Kemal Yalçın'ın özeleştirisi gibi okunabilir. Meline'ye kim olduğunu sormayı akıl dahi etmemek aslında onun suçu değildir. Hikâyenin ilerleyen sayfalarında bu tutum bir Türk kadının ağzından şöyle özetlenir;

"Türklerle Ermeniler arasında gerçek, içten, samimi bir diyalog, bir ilişki yok. Ermeni bir kişiyle ilişkisi olan bir Türk, karşısındaki insanın Ermeni olmaktan dolayı çektiği acıları pek anlamak istemiyor. Her Ermeninin geçmişinde büyük acılar olduğunu düşünmek istemiyor. Kısacası, Ermeniyi kendine benzeterek kabul ediyor. Oysa gerçek dostluklar karşındaki insanın farklılığına, başkalığına içten saygı duyarak ve bu farklılıkları anlamaya çalışarak gelişebilir..."

Yazar, Meline'nin geçmişini sormayı akıl dahi edememenin kefaretini ödemek için -İkinci Bölüm'de- yollara düşecektir. Ne var ki Amasya'da, Taşova'da, Erbaa'da, Erzurum'da, Merzifon'da, Şebinkarahisar'da, Kayseri ve Karaman'da, kısacası 2000'li yılların Anadolu'sunda Ermeni izlerini sürmek hiç kolay değildir;

"Kime sorsak? Nereye gitsek? Efendi bu iş Rum işine benzemez! Herkese soramazsın! Her yere gidemezsin! Haydi bulduk birini diyelim. Acaba sana güvenip konuşur mu? Bu insanlar ölüm artıklarıdır! Korku iliklerine işlemiştir. Bir zamanlar bir iki Ermeni müşterim vardı. "Dönme" falan değillerdi. Konuşmaya çekinirlerdi. "Dönmelik" daha zor. Kimin kimsen kalmamış. Koca dünyada tutunacak bir dalı olmamak nedir, bilir misin? Şu Amasya'da bırakalım Ermeni olmayı, bir Alevi olmanın ne demek olduğunu bilir misin?"

Ama yine de önce birkaç kişiye, onların yardımıyla başkalarına ulaşıyor Yalçın; belki de ilk kez bir Türk, onların özgeçmişlerini soruyor; üstü örtülen, unutturulan "hatıralarını canlandırmak istiyor. Bazıları ona güvenerek hem kapılarını, hem de yüreklerini, gönüllerini, düşüncelerini, belleklerini açmış, bazıları yazılmamak koşuluyla anlatmış. Kimi adının yazılmasını istememiş, kimi, "adımı da yaz, resmimi de çek, anlattıklarımı da aynen yaz!" demiş. Sonuçta bu kitapta konuşanlar, konuşamayanların, konuşmak istemeyenlerin sıradan birer temsilcisi olmuş. Anlatılanlarsa sadece duygu ve düşünce değil; ya kendisinin ya da soyunun, ailesinin yaşam öyküsü...

Türk romanında Ermeniler ya da edebiyatın amnezisi

Ne bu acılı hikâyeler ne de Anadolu'nun kıyamet çağı üzerinde duracağım. İttihat Terakki'nin muhteris paşalarının, özellikle Enver ve Talat Paşa'ların sahneye koyduğu dramlarda Türk, Kürt, Arap, Rum ve Ermeni, yüz binlerce insanın hayatının karardığını biliyoruz. Kitabı okurken beni asıl öfkelendiren ve üzen Cumhuriyet döneminde bu acıların sarılmamasıdır. Hatta tam tersine, yaraların kabuk bağlamasına –bilerek ve isteyerek- izin verilmemiş; 1915'teki tehcirinin acısı 1942'deki Varlık Vergisi sürecinde, 1955 yılındaki 6-7 Eylül Olayları'nda ve 1960 sonrasındaki "Vatandaş Türkçe konuş!" kampanyalarında yeniden hissettirilmiştir. Ermeni olmanın bir başka kimlikten tehlikesiz sayıldığı yegâne mekânın 12 Eylül işkencehaneleri olması içimizi rahatlatmıyor elbette!..

Asıl sorgulanması gereken, bütün bu süreçlere edebiyatın gösterdiği duyarsızlık. Edebiyatın bellek tutulmasının nedenini hiç kuşkusuz Cumhuriyet dönemindeki siyasal baskıların yazarların elinden tarih yazma imkânını almasına, bütün bir tarihi tek bir kalemden çıkarma-

BARIŞMAK İÇİN

yı hedeflemiş olmasına bağlayabiliriz. Pek çok toplumsal/tarihsel meşele gibi, Ermeni meselesi de Türk edebiyatında "yokluğuyla," adının anılmamasıyla vardır. **Erol Köroğlu**'nun ifadesiyle, "bu yokluk, milliyetçilikle, Türk milli kimliğinin inşasıyla bağlantılıdır. "Kurtuluş Savaşı romanları" olarak adlandırılıp 1908'den 1920'lere uzanan dönemi ele alan romanlar, yakın tarihi kurmaca boyutunda yorumlamak ya da temsil etmekle yetinen metinler değildir. Bu metinler, dönemin iktidarıyla uyum içerisinde, milliyetçi söylemin kültürel hegemonyasını inşa etmenin araçları olarak işlev görürler. Kaygıları ortaktır: Yakın tarihi iktidarın anlayışı doğrultusunda yorumlamak, bu tarihin şimdiye yararlı olan kısımlarını alıp zararlı kısımlarını ayıklamak...."

Gerçekten de Cumhuriyet döneminde yayımlanan beş bini aşkın roman arasında Ermeni tehcirinden söz eden roman sayısının azlığı dikkat çekicidir. Acaba geçmişin anımsanmasının, tehlikeli olabilecek bazı şeylerin iç yüzünün anlaşılmasına yol açacağından mı korkulmuştur. Yok-

sa kurulu düzen, belleğin yıkıcı işlevinden mi endişe duymaktadır. Çünkü **H. Marcus**'un de belirttiği gibi, "anımsama, verilmiş gerçeklerden bir kopuş biçimi; kısa sürelerle de olsa, verilmiş gerçeklerin her an duyulan gücünü kesen bir 'dolayımlaşma' biçimidir. Bellek, geçmiş dehşeti ve umudu *yeniler.* Her ikisi de yeniden canlanır. Ancak gerçekleştikleri zaman, dehşet daima yeni kalıplar içinde yeniden oluşur, ama umut, umut olarak kalır. Belleğin sakladığı tarihtir"

Oysa ortak bir "sivil hafıza"ya sahip olmak, tarihin çoğul bir okumasını yapabilmeyi, başka pencerelerden bakan, başka sokaklara açılan tarih anlatıları olarak anılarımızdan ve edebi metinlerden beslenmeyi gerektirir. "Hatırlama ve "hatıraların dile getirilmesi hem kişilerin, hem de toplumun ruh sağlığı açısından önemlidir" derken haklıdır Kemal Yalçın; "davranışlarımızı, tepkilerimizi, düşünme tarzımızı, kimliğimizi etkileyen bilincimizin çok derinlerindeki "hatıra"ları, önyargıları', şartlanmaları, korkuları, tabuları samimi olarak konuşmak insanı ve toplumu rahatlatır. İnsanın kendi kendisiyle barışmasına yardımcı olur. Toplumsal barış ya da barış kültürü, toplumun bilinç altının güven, hoşgörü, sevgi, farklılıklara saygı temelinde temizlenmesi değil midir?

Seninle Güler Yüreğim **- Kemal Yalçın , Bir Zamanlar yay., 2006**

Ester

Annem'e...

Hasretin sıcak zehri akmış koynuna.
Çınlayan kulaklar, nahoş uğultular
Ve hiç söylenmemiş ağıtlar eşliğinde,
Beni istemeden uğurladığın uzaklıklar,
Nicedir geri dönüyor sana.
Yüzünden düşen parçaları topluyor yağmacılar.
Hepsi birer yara, hepsi birer yara...

Okuduğun bu yazıt,
Seni seven bir yakından.
Daha cok acı verir bazen insana
Yaraları sarmak,
Yaraya tuz basmaktan.
Ve neye yarar bin yaşamak,
Dokunamadıktan sonra?
Koynunda beslediğin bu yılan,
Şimdi istemeden zehrini akıtıyor sana.
Ne yapsam boşuna, ne yapsam boşuna...

Yıkıntıların, acıların üstüne
Tekrar kurulan şehirler, hayatlar
Hep daha önceki yaraların izlerini taşıyor.
Bat-Yam hala sıcaktır şimdi, bir zamanlar;
Sahil şeridine demirleyen korsan gemileri
Veya koynunda yara izleri olan bir kadının
Tuz buz olmuş heykeli...
Bizanslılar esir aldı beni burada,
Peki sen hala anımsıyor musun izleri?
Ester! Sakın bakma arkana.
Sodom ve Gomorra, Sodom ve Gomorra...

Yaşamın Başına Yolculuk

"İnsanın kendi dünyası dışında
yaşayacağı bir dünya yoktur."
Tezer Özlü

Beşiktaş-Kadıköy vapuru,
Hiçbir yer yok, gitmeye çalıştığım
Veya geç kaldığım, istem dışı uzanmış
Beyaz boyanmış demire ayaklarım,
Denizi izliyorum, o kadar güzel ki, düşüyor yere kitap
Elimdeki, bense ancak adam sayesinde
Fark ediyorum yerdekini, öğrenmeye gelen
Çayımı tazelemek isteyip istemediğimi.

Sonra, hayat sana güzel diyor biri;
Sanki sevgilim varmış gibi, sanki hiç derdim yokmuş gibi
Yolculuk ederken, benim bile bilmediğim bir yaşamın ucuna;
Duyuyorum yine onun sesini, her vapura binişimde
1986'dan beri, o öldüğünden;
Ben doğduğumdan beri, evet diyorum adama,
Lütfen demli olsun benimki.

İnmiyorum varpurdan, yanaştığımızda limana.
Geri dönmem lazım, yaşamın başına.
Olmayan sevgilim ve dertlerim için,
Üzülmem lazım, ben atmadan önce kendimi
Veya kitabı denize, vedalaşıyoruz onunla;
Bir dahaki 'sefer' buluşmak üzere.
Giderken kendi rengiyle yazıyorum, denizin üstüne:
Bir gün herkes için hayat güzel olacak
Yarım saatliğine.

BUZUN ALTINDA BALIK TUTMAK

Björn Kern

KAÇAK ANLATI

Suskia için...

Kara batıp çıkan arka ayakları, hayvanın üzerime atılan siyah böğrü, sonuna kadar açılmış ağzından çıkan bembeyaz nefesi. Sendeledim, şimşekler çakan devasa gözlerine baktım, hayvan beni tutturamadı, gözleri giderek küçüldü, ben bir adım geri çekildim ve kollarımla yüzümü kapadım, hayvan neredeyse tümüyle kara gömüldü, sonra kendini topladı ve yeniden üzerime atıldı.

Havayı yırtan bir patlama sesi duyuldu, ardından da dolgun bir ağız şapırtısı, hayvanın kafası yana düştü, ben yanağımdaki kanları sildim, Luk, Husky'yi iki metreden vurmuştu. Hayvan yerde titriyordu, kar kıpkırmızı olmuştu, rüzgâr giderek şiddetleniyor ve yeni karlar getiriyordu.

Aptal, dedi Luk ve ben acaba beni mi yoksa hayvanı mı kastediyor diye düşündüm, cesedi sağ ayağıyla bir çam ağacının altına doğru itti ve şöyle dedi: Günlerdir saçmalıyordu. Kazmayı barakaya koydu, kapıyı kapattı, sürgüyü çekmedi, az önce Husky'yi vuran eliye Rover marka arabanın üstünü gösterdi.

Ormanın üzerine karanlık iniyordu yukardan, aşağıdansa karın pırıltısı yükseliyordu. Yanağımda kan arıyordum elimle, şırıngayı çekip çıkardım, yirmi yıl kadar önce okul doktorunun söylediklerini hatırladım. Kanayan yanağıma dokundum ve sonra da kolumun üst kısmına iğneyi batırdım. Luk oltaları ve alabalık kovasını toparladı, karın üzerine biraz su döktü, engebeli orman yolunda çalkalanıp arabanın içine dökülmesin diye.

Hiç konuşmadan ormanın içinde ilerliyorduk, arabanın kenarlarına dallar sürtünüp duruyordu, geri kalan bütün sesleri ise kar yutuyordu. Orman zifiri karanlıktı, farların yuvarlak ışık huzmesi pürüzsüz bir kar yüzeyine düşüyordu, gelirken bıraktığımız izler çoktan kapanmıştı. İlk yardım çantasından aldığım sargı bezlerini kolumdaki yaraya bastırıyordum, pek kanamıyordu.

Soğuktan titriyordum. Husky kış başından bu yana köyde çıldıran üçüncü köpekti. Luk'un o sırada bunu düşündüğünü biliyordum. Luk, o sırada benim bunu düşündüğümü biliyordu. Bu konuda hiç konuşmadık.

Luk beni bizimkilerin oturduğu evin önünde bıraktı, annemin evinin önünde, diye düşündüm, ahırdan Bernardiner'in havlaması duyuluyordu, öfkeyle kapıya atılıyor ve uluyordu köpek. Annemin evi alçak çatılı, avlusu olan bir evdi ve bir emlak dergisinin Noel kapağı gibi görünüyordu: küçük pencerelerden gelen sıcak ışıklar, ön cepheye sarılmış karla kaplı sarmaşıklar. Avluda bir kardan adam.

Bu kardan adam on yıl önce evden ayrıldığım zamandan bu yana avluda duran ilk kardan adamdı. Sadece iki büyük kartopundan ibaretti ve üstteki bölüm alttakinden daha büyük olmuştu, üzerindeki birkaç küçük çukur onun baş olduğunu ima ediyordu, rasgele saplanmış çalı çırpı da sakalları. Sen mi yaptın? diye sordu Luk, Rover'i çalışır vaziyette avlu kapısının önünde bırakmıştı. Hayır anlamında kafamı salladım. Luk devamını sormadı.

Köpeklerle ilgili mesele daha başlamadan, ki kış da henüz başlamamıştı, Luk telefonla beni aramış ve annemin gübreleri sokağa döktüğünü, postacının elinden mektupları homurdanarak çekip aldığını, alışverişe terliklerle gittiğini, kirkirdeyerek yoldan geçenlere kartopu fırlattığını anlatmıştı. Luk biliyordu. Bütün köy biliyordu.

Sadece oğul önemsemiyordu bunu, o şehirde kalmış, sadece kendini düşünmüştü ve üstelik kendi öz annesiydi o, baba çoktan ölmüştü. Tam bir yıl sonra Noel için köye geldiğimde beni kalkık palto yakalarıyla karşılamışlardı, yüzlerini onlara gömüyor, bakışlarını başka yöne çeviriyorlardı, bir tek Luk konuşuyordu benimle.

Beraber geçirilen otuz yılı yıkıp atamazsın, diyordu Schwarzwald şivesiyle, bu otuz yılın son on yılı sadece Noel günlerinde, tıpkı çocukken kolera hastası babamla yaptığımız gibi ormanın kenarındaki göle gidip buzun altında balık tutmaya gitmekten ibaret olsa da.

Luk elini uzattı, daha gençken bile onun ısrarla yaptığı ve beni o zaman da rahatsız eden bir ritüeldi bu. İçinde iki alabalık bulunan bir poşeti elime tutuşturdu ve gözden kayboldu. Kardan adama baktım. Babamı düşündüm. Annem burnunu cama dayamıştı. Bernardiner ulumayı kesti ve sakinleşti.

Annem oldukça heyecanlanmıştı ve bana alabalıkları nereden bulduğumu soruyordu, dedi ki: Balıklar çok üşümüştür, o kahve yaparken ben de balıkları hazırladım, sonra oturup yedik, uzun uzun sustuk, herhangi bir hediye paketi açmadık.

Şimdi de Luk'un köpeği çıldırdı, dedim, annem kafasını kaldırıp bana baktı, gözlerinde soğuk bir korku vardı, yüzü kıpkırmızı olmuştu. Dışarısı köpekler için çok soğuk, dedi hafifçe titrek bir sesle, evlat, kendine dikkat et.

Annem kambur vaziyette yürüyerek mutfağa gitti, onun babama dair banal bir hatırayla geri döneceğini bekliyordum, onun bira bardaklarından biriyle, gazlı çakmağıyla, ama o bunun yerine elinde iki şişe şarapla geldi.

Bu ilk Noel akşamımız annemin sızıp şarap kadehindeki son damlanın üstüne kapaklanmasıyla sona erdi. Kadeh onun ağırlığına dayanamayıp parçalandı, sonra annemi yatağına götürdüm.

Daha güneş doğmadan Luk'un korna sesleri duyuldu, gün ışığında

alabalıklar daha derinlere saklanıyorlardı. Bernardiner korna seslerine uzun bir ulumayla karşılık verdi. Soğuktan titreyerek arabanın ön koltuğuna oturdum, Luk kaloriferi sonuna kadar açtı, her zamanki gibi mi? diye sordu, evet anlamında başımı salladım, çünkü gerçekten de her şey her zamanki gibydi, babam olmadan da, annem sızıp şarabının üzerine kapaklanmıştı, onun basitliği bende baş ağrısı yapıyordu, yemeği o yapmamıştı, ben yapmıştım. Luk bana bir ağız tasması gösterdi, kız kardeşi, Husky için ona hediye etmişti bunu, Husky ölü vaziyette gölün kenarında yatıyordu.

Bu dördüncü köpekti, dedi Luk. Ben korkuyla gözlerimi ölü Husky'nin fotoğrafından çektim, Luk dedi ki: üçüncü değil, Schaefer'inki de çıldırdı. Hatırlıyordum. Bol bol punch içtiğimiz bodrum partilerini. Ahşapla çevrelenmiş sıkıntıları. En ufak bir eğlence hissetmeden sürekli içmeleri. Schaefer'in kızı sarışındı. Yoldaki bir çukur beni birden içinde bulunduğumuz ana geri getirdi.

Hava aydınlanmak üzereydi. Husky tümüyle karlar altında kalmıştı, sadece çam ağacının altındaki hafif kabarıklık onun cansız bedenini anımsatıyordu. Arabadan inip karda yürümeye başladım, Luk arkamdan böğürüp taş atıyordu, taşlar gölün yüzeyini kaplamış olan buzun üzerine düşüyordu, buz adeta şarkı söylüyordu, kıyıdan yaklaşık bir metre mesafede, donmuş gölün yüzeyinde kazmayla bir delik açtım, Luk el fenerinin ışıklarını suya tuttu, buz parçalarının arasında kabarcıklar çıkıyordu, alabalıklar hiç zaman kaybetmeden geldi.

Dönüş yolunda Luk hakkında bu yıl da hiçbir şey öğrenemediğimi hatırladım, bir kız arkadaşı var mıydı ya da bir karısı, hâlâ postanede mi çalışıyordu, yoksa uzun zamandır işsiz miydi, neden o da diğerleri gibi kendini içkiye vermiyordu ve köpeğinin arkasından yas tutmuyordu, neden hep benim yanımda yer alıyordu, ona herhangi bir soru sormama rağmen?

Başka ne var ne yok? diye sordum.

Hiç, dedi.

Beni yine evin önünde bıraktı, annemin avlusunun önünde, diye düşündüm, annem kalkmış, Rover'in gürültüsünü duyunca burnunu cama dayamıştı, kapıya yaklaştığım sırada plastik poşetleri yakmaya başladı.

Anında başıma bir ağrı girdi, onun basitliğinden ve pis kokudan, bütün pencereleri açıp anneme romlu bir kahve hazırladım ve onu tekrar yatağa gönderdim. Balıkları buzdolabına koydum ve yatağa yattım. Rüyamda annemin alabalıkları yaktığını gördüm, babam Schafer'in kızıyla yatıyordu ve böğürüyordu, ben gölde ölü Husky'yi avlıyordum, Luk kendini vuruyordu.

Bernadiner'in uluma sesiyle uyandım. Saldırgan, acımasız ve kendinden geçmiş bir halde uluyordu köpek. Gözlerimi kapattım ve Husky'nin üzerime atladığını gördüm. Kara batıp çıkan arka ayakları, hayvanın, üzerime atılan siyah böğrü, sonuna kadar açılmış ağzından çıkan bembeyaz nefesi.

Salona gittim. Pencereler açık olduğundan perdeler savrulup duruyordu. Hava buz gibi soğuktu, ama yanmış plastik kokusu hala gitmemişti. Pencereleri kapattım. O sırada Bernardiner tekrar ulumaya başladı. Oradan oraya atılıyor, vücudunu ahırın ahşap kapısına çarpıp duruyordu, tahtaların kırıldığını duydum, derken köpek sustu.

Soğuktan titriyordum, anneme seslendim, sonra da Luk'a telefon ettim. Bizim köpek çıldırıyor, diye fısıldadım, silahını al gel. Annem yatak odasında değildi, yatak hâlâ sıcaktı. Bana sonsuz gibi gelen beş dakikanın ardından Rover'in esini duydum.

Evden çıktım, Luk elini uzattı, birlikte ahıra doğru yürüdük. Hava aydınlanmıştı. Ahır kapısının iki tahtası parçalanmıştı, kenarlarda kıymıklar duruyordu. Ahırın içi karanlıktı. Luk silahın emniyetini boşa aldı ve kapıyı açtı. Kapıdan giren ışık altında annemin samanların içine diz çökmüş olduğunu gördüm. Ağlıyordu. Köpek gitmişti. Annemin hezeyandan büyümüş gözlerinin içine baktım. Hadi vur, diye fısıldadı, Luk silahı hâlâ transa geçmiş gibi tutuyordu. Annem ayağa kalktı. Beni vurup öldürürsen kaskatı kesileceğim, dedi kikirdeyerek Luk'un karnına bir tekme attı. Luk birden ürktü, bir patlama oldu, kurşun merhametli davrandı, annem anında öldü.

Kalbimi tekrar kontrol altına almayı başardığımda, Luk'a ahırdan çıkmasını işaret ettim. Ardından annemin yanına, samanların içine oturdum ve başını kucağıma yatırdım. Vücudu sıcaktı. Saçlarını okşadım ve gözlerini kapattım.

Hava kararana kadar o şekilde kaldık.

Çeviren: Nafer Ermiş

Dudak uçuklatan karikatürler

Çok uzaklardan bir eşek içini çeke çeke anırıyordu. Karşılıklı birbirini bastırmak için yarışan, horozların uzun uzun kukkurikuları. Evimizin arkasındaki Mecid Efendi Sarayı'nın orman gibi bahçesinden gelen kuş cıvıltılarının kedi, köpek, tavuk sesleri bastırıyordu. Annem işe giderken "Nuri mangalın üzerinde ıhlamur kaynıyor; yumurtalı ekmek kızarttım kapaklı sahanda, giderken mangalı iyice külle, kapıyı da kuvvetli çek, açık kalmasın" demişti. Annem kapıyı çekip gitti; dışarıdan öksürük sesini duydum. Yattığım yerden kalktım, elimi yüzümü yıkadım, mangalın üzerinde fokurdayan ıhlamurun kokusu her yere sinmişti. Sacayağının üzerindeki mavi çaydanlığı aldım. Mangalın altından gezinerek çıkan kedimiz arap Nadide yağda kızartılmış yumurtalı ekmeği ısırırken bana baktı, sonra da yarıya kadar açık, tül perde taklidi makaralı, kâğıt perdeden dışarıya, tepeye doğru gözlerini dikti. Tepeye baktım on beş, yirmi gündür peşime takılan fotr şapkalı iri yarı sivil polis tepede bir buda heykeli gibi oturuyordu. Gözleri evin kapısındaydı. Haminnemin gözü az görüyordu ama o beş numara gaz lambasının islenmiş şişesinin içini, bir çanağa sardığı bezle siliyordu. Dört hafta önce **Aziz Nesin** beni **Kerim Sadi**'nin evine göndermişti.

Bağlarbaşı'ndan Kadıköy'e doğru Ermeni mezarlığının bitimindeki, **Atpazarı** meydanının solunda, üçer katlı sıralanmış ahşap evler vardı. İkincisinde oturuyorlardı.

Dün akşam Kerim Sadi'nin evine uğradım. *Yeni Baştan* dergisinde Kerim Sadi *(Bedri Eyim)* takma adıyla, Türkiye'de ilk kez "Kapital"in tercümesini yapıyordu. Her hafta yazıları alıp Aziz Nesin'e teslim ediyordum. Bu durumda yazıları yanıma almam sakıncalıydı ama bugün de yazıların dizgiye verilip, sayfalara girmesi, baskıya gitmesi gerekiyordu. Ne yapabilirdim? Her şeyi göze alıp bu yazıları yerine teslim edecektim. Yazıyı gömleğimin altına soktum, pantolonumun kemerini sıktım, ceketimi giydim; beş altı basamaklı merdivenlerden indim, bahçeye açılan kapıdan dışarıya çıktım. Arkamdan gelen Arap Nadide'ye elimdeki yumurtalı ekmeği çiçekliğin kenarındaki, temiz malta taşının üzerine doğradım. Bahçemizin sağ tarafındaki Mecid Efendi'nin sarayının bahçesine, yıkık duvarından atladım. Ormanı andıran büyük bahçenin, alt tarafında bir küçük göl vardı. Bu göle doğru inen derenin kenarlarına, gayet sık limon ayvaları dikilmişti. Ayvaların arkasından, eğilerek bizim sokağın bitimine kadar gittim. Devam eden bahçe duvarı sağa saraya doğru dönüyordu. Köşeyi dönen duvardan yola atladım.

Altunizade'ye doğru kestirme çıkan, ekin tarlalarının arasında ince bir toprak yol vardı; derenin üzerindeki tahta köprüden hızla geçip, toprak yola girdim. Burhaniye mahallesinin girişinden beş yüz adım sonra evler sağdan tek sıra Beylerbeyi'ne doğru uzanırdı. İkinci evde biz oturuyorduk. Arkama dönüp baktım. Evin kapısından benim çıkmamı bekleyen polis, tepede hâlâ oturuyordu. Birdenbire beni ekin tarlalarının arasındaki yolda görünce irkildiğini fark ettim. "Acaba hayal mi görüyorum?" demiştir, diye düşündüm. Toprak yoldan üst yola çıktım. Tekrar dönüp baktım, kan ter içinde kalmış ama bana iyice yaklaşmıştı. Altunizade'ye giden yolun kenarında, tek sıra atkestanesi ağaçları vardı. Gittim ağacın birine sokulup yaslandım, işiyor numarası yapıyordum. Düşüncem oya-

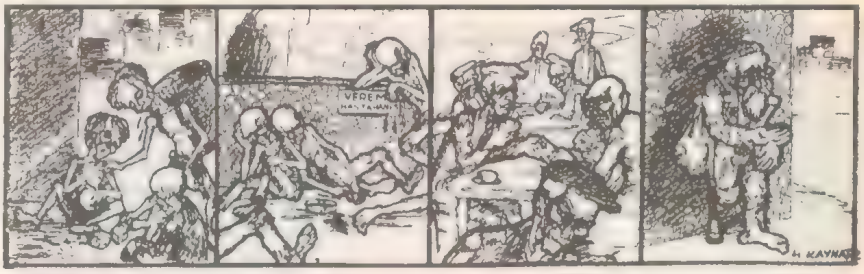

YURDUM İNSANLARI

lanıp geride kalmaktı. Fakat polis de uyanıkmış. O da bir ağaca doğru köpek gibi gidip sokuldu bir taraftan işiyor bir taraftan da çaktırmadan bana bakıyordu. Toparlanıp yürüdüm biraz ileride İdris Amca'nın harman yeri vardı. Yoldan sağa saptım ot demetlerinin üzerine oturdum. İdris Amca'nın hanımı testiden bir tasa ayran koyup torunuyla bana gönderdi. Polis benim hizamdan geçti yan gözle yine bana baktı. O benim nasıl olsa biraz ilerideki Altunizade tramvay durağına geleceğimi umuyordu. Onun için başka kaçış yolu yoktu. O durağa doğru içi rahat gitti. Oysa benim için yol mu yoktu? Harmanın kenarından geçip, hafif bayırdan indim. Altunizade'nin paralelindeki herkesin bilmediği çalıların, böğürtlenlerin arasından dönerek tramvay cad-

Türkiyede Sosyalizmi yayan haftalık Gazete

Yeni Baştan

Cumartesi günleri çıkar • Yıl: 8 - Sayı: (87) - 1 • 30/Haziran/1960 • Sahibi ve Yazı işlerini fiilen idare eden: Mustafa Bayülkılıç • Fiatı: 25 kuruş • Abone: Yıllığı 12 - 6 aylığı 6 lira • Adres: Çemberlitaş Cami Sokak No: 50 1st. Tel: 21231 • Dizgi ve Baskı: Osmanbey Matbaası.

Grev
meselesi kar-
ısında İnönü
Celâl Bayar

Kapitâl ve Karl Marx

"Kapitâl" tercümesinin 45 senelik mazisi

Frederick Engels

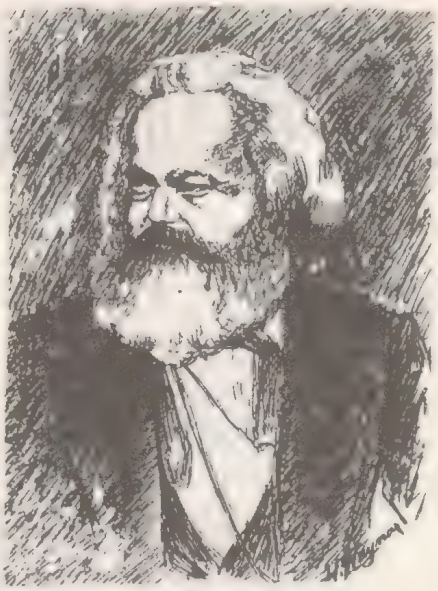
Karl Marks

desine çıkan, Eşekçiler sokağı saptım. Ama yola çıktım Koşu yolu durağında Üsküdar'a yahut Kadıköy'e giden tramvaylardan hangisi gelirse, ona binecektim.

Çünkü iki yerden de köprüye vapur vardı. Tam zamanında durağa gelmiştim. Üsküdar tramvayı geliyordu. Bıyık altından gülüyordum "Enayi şimdi beni Altunizade durağında bekliyor! Diye düşündüm. İçim rahatlamıştı. Tramvaya bindim sahanlığa bir adım attım atmadım o iri sivil polisle burun burana geldik. Herhalde beni elinden kaçırdığına karar vermiş olacak ki o durakta beni beklemekten vazgeçip ilk gelen tramvaya atlamış. Sahanlıktan tramvayın içine doğu ite kaka ilerlemeye başladım. Bağlarbaşı'nda tramvaydan atlayıp, Kadıköy tarafından yoluma devam etmeyi düşündüm. Fakat tramvay öyle kalabalıktı ki aradan sıyrılıp geçmek, hiçbir babayiğidin harcı değildi. Bunalmıştım aklım fikrim "Kapital"in tercümelerindeydi. Zaten iki haftadır arka arkaya, "Yeni Baştan" da çıkan (Karl Marx)'ın (Frederick Engels) in portrelerini Türkiye' de ilk kez (H. Kaynar) imzasıyla çizmiştim. Kelle koltuk da dolaşıyordum

Bir çok arkadaş, beni görünce yolunu değiştirmeye başlamıştı. Şimdi ağdan bir yolunu bulup kaçan ama sonra da oltaya yakalanmış bir balık gibiydim. Polis bana iyice sokulmuştu. Nefesini ensemde hissediyordum. On iki yaşından, on beş yaşına kadar mahallemizde oturan Boksör Yaşar Ağabey'den boks dersleri almıştım vurduğumu deviriyordum, polise bir yumruk atsam, bu kalabalık ortamda deviremezdim tabi. Üstümde taşıdığım, benim için kutsal bir emanetti. Onu yerine teslim etmem gerekiyordu. Ama engelleniyordum. Bu engeli aşmam gerekiyordu ama, içinde bastırılması güç bir öfke sınırlarını zorluyordu. Tramvay Üsküdar'a doğru hızla bayır aşağı inmekteydi. Selbaşı durağının karşısında Selanik mezarlığı vardı. Mezarlık koyu yeşil selvi ağaçlarının aralarında sıkışmış, parlak beyaz mermerden antik bir şehir gibiydi. Hava sıcaktı terlemiştim, nefes almakta zorluk çekiyordum. İri yarı sivil polis, sağ elini sol omzuma koydu. Bende birden bire şarteller atta, avazım çıktığı kadar:

- Çek ulan elini! Niye beni rahatsız ediyorsun? Neden peşimi bırakmıyorsun? Diye bağırdım. Herkes dönüp bana baktı! O anda tramvayın içi karıştı, biri üç kez zilin ipini çekti. Tramvay kum döküp kazık freni yaptı. Önüne gelen polise tekme, tokat, yumruk girişdiler, yaka paça tramvaydan dışarıya attılar. Polise dayak, dışarıda daha da şiddetini arttırmışdı. Tramvayın içi bir anda boşalmıştı. Yolun yamacını sarmış böğürtlenlerin, pesnalların, çalıların örttüğü, sel sularının oyduğu dere yatağına, yediği darbelerle devrildi. Ağzı, burnu, kan içindeydi, mosmor olmuş, yarı kapanmış gözüyle yattığı yerden avucuna tükürdüğü dişlerine bakıyordu. Polise dayak atanların hepsi tramvaya bindiler. Tramvay hareket etti.

Üsküdar'a geldik, tramvaydan iner inmez biri koluma yapıştı, yüreğim ağzıma geldi. Dönüp baktım, mahalle arkadaşımın çok değer verdiğim kardeşi **Seyfi Dursunoğlu (Huysuz Virjin)** değil mi?

- N'oldu hayrola Eflatun? Ayol niye öyle bağırdın? dedi.

- Sonra anlatırım, sen nereye böyle?

- Üsküdar Musiki Cemiyeti'ne uğrayacağını söyledi, ayrıldık. Vapur iskelesine doğru yürüdüm.

Matbaaya geldim, odada Aziz Nesin'le **Orhan Kemal** vardı selamlaştık. Arkamı döndüm, kemeri çözüp yazıları çıkardım. Aziz Ağabeyin yazıları görünce yüzü güldü, yazıları verdim. Orhan Ağabey elimdeki karikatürü aldı, uzun uzun baktı Aziz Ağabey'e uzatırken:

Valla Aziz, Eflatun'un karikatürleri var ya çok etkileyici, insanı sarsıyor bu karikatürler, görenin dudaklarını uçuklattı, dedi. Aziz Ağabey,

- Aman bana gösterme, geçen haftaki uçuk daha yeni geçti, dedi. Gülüştüler.

Aziz Ağabey, yüzüme bir süre baktı.

- Eflatun sen de bir hal var! Canını sıkan bir durum mu var?

"Nasıl da insanın içini okuyor" diye düşündüm.

Başımdan geçenleri bir bir anlattım. Beni en fazla tedirgin eden olay polisin dövülmesiydi, bu bana nasıl yansıyacaktı?

Aziz Ağabey gülerek:

- Millet artık polise fena taktı, sivil de olsa kokusunu alıyor! dedi. Ben de:

- Ağabey valla, polislerin kavun olduğunu bilmiyordum, dedim.

- Senden korkulur oğlum! Yarın da kavun bulur onu da doğrarsın valla! dedi.

Amerikalı kadın gazeteci Misis Morgan: «Türk kadını Amerikalı kadından farksızdır.» dedi.

GURBETTE GEÇEN HAYATLAR

Oktay Taftalı

KAÇAK FELSEFE

Maraşlı şeyh oğlu Satılmışım ben
Doğudan batıya atılmışım ben
Anonim

İnsanın doğduğu yer, içinde büyüdüğü aile, dil, kültür ve medeniyet, ister istemez onda bir aidiyet duygusunun gelişmesine yol açar. Elbette her insan gibi, ait olduğumuz şeylerden hoşnut olduğumuz veya olmadığımız zamanlar da vardır. Ama bu ait olduğumuz şeyler, sıradışı herhangi bir nedenle, bizde onarılmaz ruhsal tahribatlara yol açmamışsa; genellikle ülkemizden, ailemizden, dilimizden, dinimizden, kısacası kültür ve medeniyetimizden hoşnutluk duyarız. İnsanın, toprağını, ailesini, hemşerisini, dilini, vd. sevmesinden, onlara bağlılık duymasından daha doğal ne olabilir! Üstelik bu sevgi, soyut, sanki olması gereken, idealize edilmiş bir sevgi de değildir. Dilimizi, yuvamızı, ilimizi ve obamızı günü gününe yaşar, çoğun adını tam koyamasak bile, bir yere, bir şeylere ait olmanın hazzını hissederiz. **Aidiyet, bize güven verir ve güven mutluluk kaynağıdır.**

Taraftarı olduğumuz futbol takımı, çocukluğumuzun ve gençliğimizin geçtiği şehir, sokaklar, mahalleden veya okuldan arkadaşlarımız, konuştuğumuz dil, ailemiz, hatta Nazım Hikmet'in gurbette yazdığı gibi, memleketimin hapishaneleri bile, bizim için bir başkadır.

Fakat yanılgı şuradadır ki, yer değiştirebilen bir varlık olarak insan, gittiği her yere kendi aidiyetini de götürebileceğini sanır. Oysa insan ülkesini, sevdiklerini, kültür ve medeniyetini çantasına koyup taşıyamaz. Diliniz, töreniz, düşünce ve hatıralarınız sizinle birlikte bir yerden, bir başka yere göç etseler bile, onlar göç ettiğiniz yere ait değillerdir. Bir başka mekânda ve bir başka zamanda biriktirdiğiniz bireysel tarihiniz, göç ettiğiniz yere ve o yeni zamana ait değildir artık. Oysa insan, kendi bireysel tarihinden başka nedir ki?

Dilimizde, "garip", "gurebâ", "gariban" gibi merhamet doğuran sözcüklerin, "gurbet" kökünden gelmesi, yüksek bir anlam içeriyor. Yine kültürümüzde, yolcuya, göç eden insana, özel bir dokunulmazlık, bir ayrıcalık tanınmış olması, elbette rastlantının sonucu değildir. Binlerce yıllık göç yollarının, ipek, tuz ve baharat ve savaş yollarının ortasında yer alan mabedimiz Anadolu, bize, yolcuyu aziz saymanın kadim bilgisini sunmuştur.

İÇİMİZDEKİ GURBET

"Gurebâ" sözcüğü aynı zamanda "kimsesiz" anlamına geliyor. Anadolu'da kimsesiz, yersiz yurtsuz ve malsız mülksüz bir biçimde gezen dervişlere, âşıklara, gurebâ denirmiş. Buradaki mülksüzlüğün, dilimizde "demir çarık, demir asa" deyimiyle ifade edilmesi, gezginliği, gurbetçiliği en anlaşılır biçimde betimlemiyor mu? Anadolu'nun tarihinde özel bir anlam ifade eden gurbetçilik, sonu gelmez bir göç, ömür boyu süren uzun bir yolculuktur. Bu yolculuğa ancak "demir çarık" dayanabilir. Yine aynı yolculuğun zorluklarını, herhangi bir değenek veya bastona yaslanarak değil, ancak ve ancak demir bir 'asa'dan kuvvet alarak yenmek mümkündür.

Aslında mal mülk sahibi olanlar için gurbet pek bir zorunluluk değildir. İlinde, obasında ekmeği ve güvenliği olan insanın gurbete çıkması, belki merak, belki macera arzusu, belki bilgi ve görgü artırma dileğidir. Ama bu ve benzeri eğilimler yine de keyfe keder bir anlam içeriyor. Ayrıca mal ve mülkle birlikte göç etmek zor, hatta imkânsızdır. Öyleyse, insan mülksüz olduğu sürece göçebilir ve göçebilmek için mülksüz olmak gerekir.

Buradan baktığımızda gurbetle yoksulluk arasında derin bir bağlantı gözlemliyoruz. Şurası bir gerçek ki, tarihte kısa dönemler hariç, Anadolu insanı, bugüne dek çoğu yoksulluk ve savaşlardan kaynaklanan göçlere maruz kalmıştır. Anadolu, Haçlı seferlerinden, Moğol istilalarına, Rus işgalinden, Balkan savaşlarına, oradan Kurtuluş Savaşı'na ve iç çatışmalara dek, sayısız kez bu kaderi yaşadı / yaşıyor. Öyleki, Anadolu'da göç yaşamamış, "muhacir" bir üyesi, akrabası veya tanıdığı olmayan, tek aile dahi bulmak neredeyse imkânsızdır. **Ne çare, bu topraklarda savaş ve yoksulluk, içimizdeki gurbettir.**

YABANCI DİYARLAR

Nedeni ne olursa olsun, yabancı diyarlara göç, insanın bireysel tarihinin kırılmasıdır. Ve göçmen, yani gurbetçi, tarihi kırık bir insandır aslında. Göç edilen yöre, son derece kalabalık, zengin ve görkemli olsa dahi, başka bir dil, başka bir kültür ve medeniyet çevresinde, yalnızlık, hatta daha da ötesi, kimsesizlik kaçınılmazdır. O nedenle tarih boyu, şarkıların ve şiirin dilinde "gurbet trenleri," "gurbet akşamları," "gurbet kuşları" kadar yakıcı başka bir imge bulmak hayli zordur. O nedenle "içi beni, dışı seni yakar" deyişi, gurbetçinin dilinde hakiki anlamına kavuşur. O nedenle "bülbülü altın kafese koymuşlar, yine de vatanım demiştir."

Göç dolayısıyla bireysel tarihinin işlevsiz kaldığı, sıfırlandığı bir noktada, insanın yeniden var olmak, kısa ömründe yeni bir tarih biriktirerek hayatına devam etmek zorunda olması, çoğunlukla hüzün dolu bir maceradır. O nedenle insanın hatıralarına rağmen, sevdiklerinden, toprağından uzakta olmasına rağmen, yeniden var olma çabası, efsanevi bir anlam taşır. Sanat yüzyıllar ötesinden, insanın bu macerasını anlatmaya çalışıyor.

İnsanoğlu tabiattaki birçok canlı gibi, tarih boyunca güvenliğinin ve ekmeğinin peşinde, durup dinlenmeksizin koşturmuştur. Yurtdışına beş milyona yakın göç vermiş bir ülkenin bize sergilediği tabloya bakarsak, yaklaşık son elli yılda insanlarımızın ezici çoğunluğunun, ekmeği, güvenliğe yeğlediğini varsayabiliriz. Çünkü insanın, yaşantı biçimini, dilini, töresini bilmediği diyarlarda, ekmek uğruna atıldığı macera, her türlü manevi güvenceden yoksundur. Gidilen ülkede, on yıllar boyu "öteki" olarak algılanmak ve dışlanmak katlanılır bir eziyet olmasa gerek. Ama Anadolu insanının

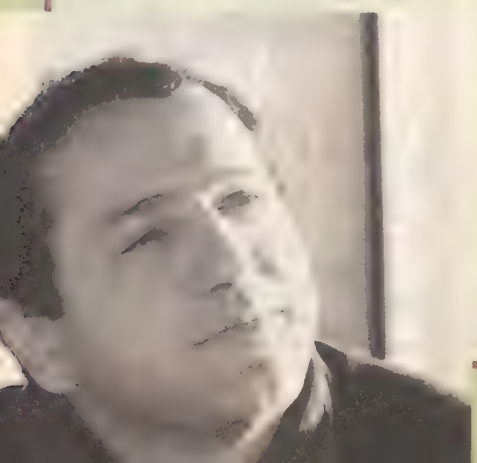

yaşama iradesi, bu noktada her türlü metafiziğin sınırlarını zorlayarak, gurbete ayak diremektedir. Buradaki direnç, belki de tarihte eşine az rastlanır bir örneği yansıtıyor.

Göç etmenin içerdiği zorluk ve sıkıntılar, bu eylemin, aynı zamanda insan için bir ceza olarak uygulanması sonucuna yol açmıştır. Adına sürgün denilen zorunlu göçlerin, gerek geçmişte, gerekse yakın tarihimizde, firar ve ilticaya dönüşen şekli, en hüzünlü hikâyelerin konusudur. Firar eylemi, "ekmek" ve "güvence" ikileminde, özellikle "güvence" arayışının ağır bastığı bir durumu ifade ediyor. Ama buradaki güvence, ne yazık ki, sadece maddi hayatın sınırlı biçimde korunmasına ilişkindir. Çünkü gurbet, sıradan bir göçmen için içermediği manevi güvenceyi, bir mülteci için asla içermez. Koskoca bir imparatorluğun varisi olan **Cem Sultan**'ın acıklı öyküsü, bir mültecinin, sultan dahi olsa gurbette manevi güvenceden nasıl da yoksun kaldığının çarpıcı bir örneğidir.

Vatikan'da esaret ve iltica arası bir hayat sürerken, ağabeyi **Bayezid**'e, keder içinde şöyle yazar: *"sen pister-ü gülde yatasun şevk üle handân / ben küll döşenem külhan-ı mihnete sebeb ne"* (sen gül yataklarda mutlu yatarken / ben hepten külhanı döşek tuttum eziyete sebep ne) Bayezid'in cevabı son derece soğuk ve acımasızdır: *"çün rûz-i ezel kısmet olunmuş bize devlet / takdire rıza vermeyesûn sebeb ne"* (gün gelmiş sonunda devlet bize kısmet olmuş / "ilahi" takdire rıza vermiyorsun sebep ne.) İltica, siyasi ve kültürel muhalefetin sonucunda maruz kalınan ve çoğunlukla acı biçimlerde sonlanan, gönülsüz, fakat zorunlu bir gurbet hayatıdır.

Ne acı, özellikle 12 Eylül sonrası Meriç'in kıyılarında vurulup düşen, yabancı ülkelerin mülteci kamplarında, türlü çeşitli aşağılanma ve eziyetlere maruz kalan, isimsiz insanlarımızı çok çabuk unuttuk. Bunların arasından, binbir güçlükle kapağı Avrupa metropollerine atabilenler, yıllarca soğuk ve ölgün sarı ışıklı mülteci yurtlarında çile doldurdular. Yaşamlarının en verimli çağında, bireysel tarihleri ve birikimleri kırılmış bu insanlar, memlekette kahırdan ölen anne ve babalarının cenazelerine bile gelemediler. Üstelik onların romanları henüz yazılmadı.

TARİH VE GÖÇ

Bize öğretildiği kadarıyla tarihin başlangıcında bütün kavimler göçebeydi. Ama tarihin belli bir zaman diliminden sonra göçebeliği terk ettiği varsayılan Batılı halklar, Hellenistik dönemden itibaren, başta Turani kavimler olmak üzere, henüz yerleşik düzene geçmemiş toplulukları "barbar" sıfatıyla tanımladılar. Sonuçlarına bugün dahi maruz kalınan bu tanımlama, göçer kavimlerin insanlık tarihi boyunca nasıl zorlu bir yaşama iradesi sergilediğini, göçerliğin dayanılmaz sıkıntılarına karşı koymanın, genel insanlık tarihi açısından nasıl büyük bir saygıyı hak ettiğini hep gözlerden gizlemiştir.

Oysa şurası açıktı ki, tarih boyunca insanın göç etmesi, asla bir keyfiyetin veya çoğunlukla yanıtıldığı gibi, bir kana susamışlığın değil, tabiattan ve yaşama iradesinden kaynaklanan zorunluluğun sonucudur. Üstelik dünyada esen modernleşme rüzgârları, bu zorunluluğu ortadan kaldırmadığı gibi, birçok yeni göç nedenini insanlığa "armağan" etmiştir. Teknolojik gelişmeye ve etnik kışkırtmalara paralel olarak sayısı artan yöresel savaşlar, çaresi bulunmayan salgın hastalıklar, artan kuraklık ve tahrip edilen çevre koşulları nedeniyle, yakın gelecekte milyonlarca insanın yollara düşeceği öngörülüyor.

Tarihin geçmiş dönemlerine kıyasla, yeryüzünde bugün maruz kalınan göçlerin sayısındaki artış, belki tartışılabilir. Fakat bana kalırsa, tartışma götürmeyen gerçeklik, dünyamızda merhamet duygusunun giderek azaldığı yönündedir. Gurur duyulan modern dünyada, göçmene, garip, gurebâya ve yolcuya merhamet göstermek, onunla dayanışmak artık ahlaki bir zorunluluk olmaktan çıkmıştır. Meselenin ahlaki ve geleneksel yanıyla uğraşan fikir ve sanat adamlarının azalmakta olduğunu seziyorum. Gelgelelim, bir gün hepimiz yollara düşebiliriz.

KÜRESELLEŞME ENTERNASYONALİZM VE GURBET

Ekonomik ve siyasi verilerin, dünya çapındaki etki ve sonuçlarından yola çıkılarak türetilen bazı kavramlar, dönem dönem insanlığa bir umut olarak sunuluyor. Bu bağlamda işçi sınıfı enternasyonalizmi, birçoğumuz için yakın geçmişte büyük umutlar taşıyan bir fikirdi. Bu fikrin taraftarları için dünyanın neresine gidilirse gidilsin, yalnız ve kimsesiz kalmak söz konusu olamazdı. Emekçiler, sosyalistler, devrimciler, sonuçta sınıf dayanışmasının bir gereği olarak, dünyanın her yerinde yoldaşlarıyla birlikte olmak ve her şeylerini paylaşmak zorundaydılar. İnsan için yeryüzünde bundan daha büyük bir güvence olabilir miydi?

Bir coğrafyaya anlamını katan, orada yaşayan insanlardır. Gurbet ülkesi neresi olursa olsun, eğer orada yoldaşlarınız varsa, bunun anlamı bambaşkadır/olmalıdır. Fakat buna rağmen halkların büyük şairi Nâzım Hikmet'in sürgün yıllarında gördüğü ilgi, onun vatan hasretini gidememiştir. Ne Yılmaz Güney'in, gurbette aldığı dünya çapındaki ödül, ne Ahmet Kaya'nın bir hemşeri yumağı içinde geçen Paris günleri, onların kederlerine merhem olamadı. Yüksek duyarlılığa sahip bu insanlarımızın vakitsizce yitirilmesinde, gurbet çilesinin azımsanmayacak bir etkisi olduğunu iddia edebiliriz.

Enternasyonalizmi siyasi olarak amaçlasa bile, insanın, enternasyonal bir hayat sürmesi sılayı bir değer, bir tutku olarak hissettiği sürece çok zordur. Adını sıkça andığım Alman filozof **Peter Sloterdijk**, insanın sürgünde; kendi doğal atmo-sferinin dışında yaşamak zorunda kalmasını, uzun süreli bir idam cezası olarak niteliyor.

Uluslararası işçi sınıfının enternasyonalizmine karşı, uluslararası burjuvazinin programı olan küreselleşme süreci ve onun ideologları, bütün bunların farkındadırlar. Küreselleşme faaliyeti, bu sorunu, tek tip kültür, tek ve egemen bir dil, tek tip yaygın bir inanç sistemiyle aşmaya çalışıyor. Yerel değerlerin, yerel ahlakın, yerel inanç sistemlerinin, sözde küresel ve evrensel olanlarıyla değiştirilmesi sonucu, ortaya tek tip bir insanın çıkarılmaya çalışıldığını görüyoruz. Bu amaç doğrultusunda, çağdaşlaşma ve evrenselleşme adına, Anadolu'yu ve insanını küçümseyen bir propagandayla karşı karşıyayız. Yabancılar neyse de, bizi, bize küçük göstermeye çalışan yerel uzantılar ibret vesilesidir. Oysa fındığın, içinden çıktığı kabuğu beğenmemesi, kendisine asla ayrıcalıklı bir nitelik kazandırmaz. Tarihte bunun örneğini bilmiyoruz.

Bildiğimiz tek şey: insan ne kadar evrenselleşir, ne kadar dünyaya açılırsa açılsın, ne kadar kendisini başkalarına benzetmeye çalışırsa çalışsın, kendi kamburunu hep sırtında taşıyacaktır.

"nec aliud quidquam esse id quod dicitur discere quam reminisci et recordari"

Augustinus

KAÇAK ÖYKÜ

nafer@leman.com.tr

Nafer Ermiş

Sevgiliyi Unutma Teknikleri-III

Yazı Terapisi

O turuncu yüzlü kız, gözleri muhtemelen açık zeytin yeşili, belki daha çok kahverengi olan kız, kendisi de bir rüzgâr olmak isteyen ama bedeni giderek ağırlaşan kız, her şeyi gelecekten alıp geçmişe taşıyan zamanlar içinde yaşıyordu şimdi. Senden uzak bir yerde. Senin bir daha dönmek istemediğin bir yerde. Belki de sen ondan daha uzak bir yerde yaşıyordun asıl. Onu unutmuştun, o da seni. Hiç rüyalarına girmemişti. Yıllar sonra, gittiğin uzak diyarlardan Ankara'ya döndüğün gün, yine aynı kafenin kapısında karşılaştın onunla. Neredeyse çarpışacaktınız. Saçlarını kestirmişti. Birkaç cümle konuştunuz ya da konuşmadınız. O giderken arkasından bakmadın. Fazla da durmadın o şehirde. Yine kalkıp uzak diyarlara gittin. Altı ay sonra Ankara'ya geri geldin ve geldiğin günün akşamı Gölge Bar'da karşılaştın onunla. O seni görüp yanına geldi. Kapının önüne çıktınız. Saçların biraz daha uzamış, dedin, çok yakışmış. Geçen karşılaştığımızda sana tuhaf davrandım mı? diye sordu Portakal. Evet, sanırım biraz tuhaftı, dedin. Mutsuz olmuştum, canım çok sıkkındı o dönem, dedi. Önemli değil, dedin. Eski bir aşktan böyle bir şey duymak istemez insan. Ama aniden başına bir saksı düşebilir. Engelleyemez insan. Yine kalmadın Ankara'da. Bu kez İstanbul'a gittin. Orada yaşamaya başladın. Bir yıl geçti. Bir gün cep telefonuna bir mesaj geldi Portakal'dan. "N'aber? Bugünlerde seni düşünüyorum, haberin olsun," diyordu. ."Artık haberim oldu," dedin yanıt olarak. Çünkü bu kez direnmek istiyordun. Eski yangınlar yeniden alevlenip vücudunu yaksın istemiyordun. Sonra bir yılbaşı mesajı geldi. Ardından da bir bayram mesajı. "Senin de," dedin her ikisine de yanıt olarak. Çünkü direnmek istiyordun. O soğuklar tekrar bedenini sarsın istemiyordun. Hayatı sorgulamak istemiyordun. Tepelerden vadilere akan sular gibi yaşamak istiyordun. Önüne çıkan ağaçları, taşları ıslatıp yanlarından geçmek istiyordun. Portakal da böyle istiyordu muhtemelen. Gözleri giderek buğulanıyordu belki. Gözlerinde parlayan ışık hayatın karanlığına yenik düşüyordu. Karanlık zamana, zaman Tanrı'ya yenik düşüyordu. Yapraklar sonbahara yeni düşüyordu.

Aradan bir yıl daha geçti. Uzak diyarlardan eski bir arkadaşın geldi İstanbul'a. Ona İstanbul'u gezdirdin, beraber içtiniz, eski günlerden konuştunuz. Ertesi gün onu yolcu ettin. Ankara'ya gidiyordu. Bir gün sonra seni aradı. Her şey için teşekkürler, dedi. Bil bakalım yanımda kim var? dedi. Portakal'dır, dedin. Dur veriyorum, dedi. Portakal'dı. O akşam tesadüfen tanışmışlardı ve laf dönüp dolaşıp sana gelmişti. İkisinin de seni iyi tanıdığı anlaşılınca çok şaşırmışlardı. Sen de şaşırmıştın. Sesi iyi geliyordu Portakalın. Senin de.

Yine bir sonbahardı. Nedense her şey sonbaharlarda oluyordu. Eve yeni gelmiştin. Karanlıktı. Telefon çaldı. Portakal'dı. Ben İstanbul'dayım diyordu. Görüşelim seninle, diyordu. Peki, dedin, görüşürüz. Ben yarın gidiyorum, dedi. Hemen, şimdi görüşelim. Görüştünüz. Sarılışı seni, şaşırttı. Daha önce hiç böyle sarılmamıştı. Belki de hiç sarılmamıştı. Balık yiyip bira içtiniz. Beyoğlu'na bıraktın sen kendini. Portakal ne yaptı hiç bilmedin. Uzun bir gece oldu. Sonra o taksiye binip gitti. Sen eve dönüp yattın. Çünkü içinden, direnmekten başka bir şey gelmiyordu. Sonra sık görüşmeye başladınız. O Ankara'nın şefkatli havasında, sen İstanbul'un baştan çıkarıcı ruhunda, yürüdüğünüz sokaklar hiç kesişmeden, balıktan, boğazdan, şaraptan söz ettiniz, geçmişi ve geleceği unuttunuz. Ya da onlar sizi unuttu asıl. Hep İstanbul'a gelmek istiyordu Portakal. Gelme, demiyordun sen de. Gelirsen martılar bile sevinir, diyordun tersine. Bir yıl daha geçti. Portakal gelmedi. Sen gitmedin. Hayat durmadı. Dondurucu bir kış, yakıcı bir yaz geçti. Yine bir sonbahar rüzgârı esiyordu İstanbul sokaklarında. Yine bir akşam karanlığında eve gelmiştin. Telefonun çaldı. İstanbul'dayım diyordu Portakal. Beyoğlu'ndayım, içiyorum, diyordu. Hâlâ direnmek vardı içinde. Afiyet olsun, dedin. Diyecek başka bir şey bulamadın. Telefonu kapattın. Tekrar aradı. Hadi gel, dedi. İçecektik, unuttun mu? Unutmamıştın. Hayatının en önemli çabasıydı unutmak. Ama henüz hiçbir şey başaramamıştın. Beyoğlu serindi. Saçları iyice uzamış, sarılar kumrala dönmüştü. Yüzündeki turunculuklar biraz solmuş gibi geldi sana. Belki yüzüne vuran loş ışıktandı. Belki de senin yüzüne vuran loş ışıktandı. Eski şarkılar çalan bir barda onu dansa kaldırdın. Ama o dans etmek yerine sana sarıldı. Sen de ona sarıldın. Gücünüz yettiğince sarıldınız. Sonra yerinize oturup biraları bitirdiniz. İstanbul sokaklarında günler hızla geçiyordu. Belki bu hıza bir dur demek istedin. Belki unuttuğunu sandığın her şeyi tekrar hatırladın. Şimdi ben tekrar, tam dokuz yıl önce hissettiğim gibi hissediyorum seni, dedin. Arkadan kuşlar geçiyordu. Portakal sevinçle karşıladı şeyi. Harika bir şey bu dedi. Harikaydı gerçekten de. Son gün birlikte, senin evinde uzun bir kahvaltı yaptınız. Sen hiçbir şey yapmadın. Yapamazdın. Gözlerini kapatıp uçuruma atlamak gelmiyordu içinden nedense. Bilgisayar açıktı. Uzun zamandır bakamadığı maillerine bakmak istiyordu. Şifreyi söyledi, sen girdin.

Mail şifresi senin adın soyadın ve onun doğduğu yıldı. O sırada on üç yaşındaydın. Kimbilir belki içinde derin bir ürperme hissetmiştin. Bilmiyordun. Mailinin şifresi senin adındı. Şaşkındın, ama hiç şaşkınmış gibi davranmadın. Onu otobüse bindirdin. O tekrar Ankara'ya, sen de İstanbul'un rüzgârlarına döndün.

Aradan on gün geçti ya da geçmedi. Portakal aradı, seni bekliyorum, neden Ankara'ya gelmiyorsun? dedi. Geliyorum dedin. Sadece bu haftasonu mu, gelecek hafta sonu mu onu bilmiyorum, dedin. Aslında hâlâ direnen bir şey vardı içinde. Bu hafta sonu daha çabuk, daha güzel olur, dedi. Ama başka bir yere gitme ihtimalim var bu hafta sonu, gelecek hafta daha garanti olur, dedi. Belki haftaya daha güzel olur, dedin. Balık yeriz, rakı içeriz, süper olur, dedi.

İşte bir kez daha geldin Ankara'ya, yıllar sonra, yine aynı duyguyla, yine serin bir günde. Sonbahar hâlâ sürüyordu. Güzel balık yapan bir yer bulalım hemen, dedin. Balıkları alıp eve gidelim, dedi, Portakal, daha güzel bir yer bulamayız. Mutfak masasında oturup kaldınız, o ışıkları kapattı sen mumları yaktın, pencereden, dolunaya benzer bir sokak lambası görünüyordu, dalların arasından. Rakı ilk kez bu kadar güzeldi. Mum ışığı, Portakal'ın yüzü ve sokak lambası arasında bir yerlerde kendini kaybetmiştin. Gece ilerlemiş, içkiler bitmişti. Salona geçip televizyon izleyelim, dedi. Kanepeye, onun yanına oturdun, o senin kucağına yattı, sen onun saçlarını okşadın, o uykuya daldı. Artık içinde direnen bir şey kalmamıştı. Neye karşı direnebilirdin ki? Kime karşı. Kucağında uyuyan o masum yüze mi? Yanaklarını okşadın. Alnını okşadın. Yatağına götürdün, yan yana yattınız bütün gece, sarıldınız, sen onun elini hiç bırakmadın, o gözlerini hiç açmadı, sen hiç kırpmadın. Gün ağarırken uyandı, kalktı, salona gitti ve uykusuna kanepede devam etti. Hiçbir şey sormadın, hiçbir şey söylemedi. Ben gideyim bu gece, dedin sonra, hani kalacaktın bir kaç gün daha, niye gidiyorsun, dedi, kalsana, dedi. Kaldın.

Ertesi akşam Kızılay'da buluştunuz. Fazla vakti yoktu, yine de seni gezdirmek istiyordu. Yarım saat yürüdünüz, yeni, eski birbirinden güzel barları geçtiniz, hepsini bir bir anlatıyordu, işte burası benim çalıştığım yer, burası da gazete aldığım yer, diyordu, çalıştığı yeri geçtiniz, fazla uzaklaşmadınız, ara sokaklardan birine girdiniz, belli ki sık sık geldiği bir bara oturdunuz, sen iki tane bira içtin, Portakal o gün içkiyi bırakmıştı, iki tane kahve içti, sonra vakti tükendi, aynı uzun yolu yeniden yürüdünüz, yolda telefonu çaldı, içinde bir sızı hissetin birden, neden olduğunu bilemedin, istediğin zaman ara, içelim diyordu Portakal telefondakine, içkiyi bıraktığını unutmuş olmalıydı. Sana belki hep gittiği barı göstermişti ya da belki bara seni göstermişti. Bunu hiç bilmedin. Son gün vedalaşırken yine sarıl-

dı, ama bu sefer farklıydı, sonra kafasını kaldırdı ve aniden geriye bir adım attı. Belli ki öpmenden korkmuştu. İşte hiç unutamayacağın an oydu. Şimdi bir kez daha her şeyi unutman gereken bir zamandı. Çünkü artık hiçbir soruna cevap vermeyecekti. Söylediği hiçbir şeyi yapmayacaktı.

Otobüse bindin. Şoförü görünce şaşırdın. Balzac'a benziyordu. Yüzden fazla roman yazmış adama benziyordu bu, hayatını belki hiç yaşamadığı şehirler arasında yolcu taşıyarak geçiren adam. Koltuğa oturduğunda kafana bir soru takılmıştı. Nasıl olmuştu da Balzac onca şey yazıp aynı cümleyi ikinci bir kez yazmamıştı? Zihin bunu hesaplayabilir miydi? Yazdığı bütün cümleleri anımsayabilir miydi? Yapamazdı. Bunun tek açıklaması olabilirdi. Yazdığın cümle zihninden çıkar gider ve bir daha geri gelmez. Ancak böyle olabilirdi. Kafanı cama dayadın. Ağaçlar, taşlar, otlar, kuşlar ve asfalt, hepsi bir nehir gibi akıyordu. Bir şeyi söylemek insanı rahatlatırdı. Anlattıkça açılırsın derlerdi hep. Psikanaliz hastalarını konuştururdu. Hastalıklarına çare bulmak için. Zihninde dolaşıp duran cümleler acı verirdi çünkü. Neden öyle yaptı. Neden öyle baktı. Neden iki kahve içmek için yarım saatlik yolu yürümüştük. Neden onca güzel bir bar varken o izbe yere gitmiştik. Sırf iki kahve içmek için mi? Kafanda dönüp duruyordu bu sorular ve her dönüşlerinde yeniden acı veriyordu. Belki bütün acı bu tür cümlelerden oluşuyordu. Mikser bıçakları gibi döndükçe bir yerlerini parçalıyordu cümleler. Onları zihninden atmalıydın. Balzac gibi. Ardından öteki cümleyi, bir sonrakini ve bir sonrakini. Bitinceye kadar.

Ona dair her şeyi yazmaya karar verdin böylece. Kalınca bir defter ve hızlıca bir kalem aldın. Unutmanın en iyi yolu her şeyi kâğıtlara emanet etmekti. Artık onları zihninde korumak zorunda kalmazdın o zaman. Hızla yazmaya başladın. Her şeyi, ona dair, sana dair, ikinize dair, geçmişe dair ne varsa yazdın. İlk gördüğün andan zihninde kalan her şeyi, sana çok acı veren, sevindiren, korkutan, umutlandıran, kızdıran sözlerini yazdın. Bütün yüz ifadelerini yazdın, bütün beden hareketlerini, saçlarının seni sürüklediği yerleri, dolaştığınız sokakları, oturduğunuz masaları yazdın. Bütün sitemleri, bütün coşkuları, ona söylemek istediğin, söylemek istemediğin, bildiğin, bilmediğin, hissettiğin, sezdiğin, korktuğun, mutlu olduğun her şeyi yazıyordun, cümleler hızla dökülüyor, zihninde ferah alanlar oluşuyordu, Poartakal'a dair söylenmemiş hiç bir söz kalmamalıydı zihninde, kalmayacaktı, hiçbiri elinden kurtulamayacaktı. Hiçbir şeyi gizlemeyecektin kendinden. Yazdıklarını hiç kimse okumayacaktı. Sen de okumayacaktın. Aşkın yarattığı büyüyü dil bozacaktı. Ve gün gelecek, kendini bomboş hissedecektin...

Geriye sadece dile getirilemeyenler kalacaktı kalsa kalsa... şiir kalacaktı. Ve bu fazladan bir acı vermeyecekti. Çünkü derinlerde yatan varoluş acısına karışmış olacaktı onlar. Acın büyümeyecekti. Sonsuzluğa bir şey ekleyerek onu büyütemezsin.

Andreas Agreiter

Çeviren: **Nafer Ermiş**

Thomas Bernhard'ın Eseri

"Kendisi üzerinde tasarruf etme hakkına sahip olan insan, herşey üzerinde tasarruf edebilir ve buna hakkı da vardır, ancak hiç kimse kendisi üzerinde tasarruf etme hakkına sahip de?ildir."

Bugün ve dolayısıyla ölümünden sonra, Alman Edebiyatının kilometre taşlarından bir olarak kabul edilen Thomas Bernhard bu ayrıcalıklı konumunu, yaşarken hiçbir şekilde tadamadı. Tersine, hemen hemen bütün eserleri kamuoyunca tepkiyle karşılandı. Bulvar gazeteleri, "aydınlar" ve önde gelen siyasetçiler anlayışsız, düşmanca, kültürsüz bir koro halinde bağırıyordu; dikkatli ve sanat meraklısı olan okurlar bu durumu gayet iyi bilir ve hiç de hoş karşılamaz. Geçmişte bir çoklarının paylaştığı benzer bir kaderi bugün Peter Handke, Alfred Hrdlickda, H.C. Artmann ve hatta yakın geçmişte Nobel Ödülü'yle taçlandırılmış olsa da Elfriede Jelinek de yaşamaktadır. Burada belli ki herkesçe bilinen bir özdeyiş etkili olmaktadır: "*de mortuis nihil nisi bene*" (Ölenin ardından kötü konuşma). Thomas Bernhard'ın sanatını ve onun sanat anlayışını ancak onu okumakla öğrenebiliriz, kendisi de, özellikle son derece kapsamlı ve hatırı sayılır bir eser geride bırakmakla buna hazır ve istekli olduğunu göstermiştir. Burada onun sanatına ve kişiliğine ana hatlarıyla ve üç adımda yaklaşacağız; hayatına dair bilgilerden oluşan giriş bölümünü eserleri hakkındaki düşüncelerimiz takip edecek ve son olarak da onlara felsefi ve dil teorisi açısından ışık tutumaya çalışacağız.

Thomas Bernhard 9 (ya da 10?) Şubat 1931 yılında (tarih tam olarak bilinmiyor), Hollanda'nın Heerlen şehrinde bir "Düşmüş Kızlar Evi"nde (bir manastır tarafından kurulan, kocasını kaybetmiş kadınların, ama aynı zamanda fahişelerin de kaldığı bir barınakta) dünyaya geldi. Annesi orada kalmanın karşılığını çalışarak ödüyordu. Bir yazar kişiliği olan büyükbabası Johannes Freumbichler'in onun açısından bir yolgösterici figür olduğu söyleniyor. Aralarında derin bir arkadaşlaık ve bağlılık vardı. Çocukluğu ve gençliği Bavyera ve Salzburg'da geçti. O sıralarda toplumda, Nasyonal Sozyalizm bir yana, devlete, kiliseye ve topluma karşı derin bir güvensizlik gelişmekteydi. Bernhard çocukluğunda akciğer zarı iltihabı ve vereme yakalandı ve bu hastalıklar hayatı boyunca onun peşini bırakmadı. Büyükbabasının ve annesinin ölümü bu durumu daha da zorlaştırdı. Çıraklık eğitimini tamamladıktan ve ekmeğini kazanmak için bir süre çalıştıktan sonra Viyana'daki müzik ve sahne sanatları yüksek okulunda öğrenime başladı. İlk yazı denemelerini mahkeme gazetecisi olarak *Salzburger Zeitung* gazetesi için yaptı. Bunu 1958 yılında yayımladığı şiir çalışmaları izledi. 1963 yılında ilk romanı (*Frost*) yayımlandı: "... düşmanca bir ruh besleyen Avusturya taşrasına karşı keskin bir dille saldırıyordu." (1) Ancak Bernhard bunlardan etkilenmeyip edebi tasarımını gerçekleştirmeyi sürdürdü. *Frost* romanı belli bir başarı ve hatta çeşitli edebiyat ödülleri kazandı. Bunlar arasında "Küçük Avusturya Devlet Ödülü" de vardı.

Ama asıl mizacının coştuğu yer, ilk kez 1998 yılında sahnelenen oyunu "Heldenplatz" olmuştur. Bu oyunda Avusturya halkını "...altı milyon aptal Avusturyalı..." olarak nitelemesine rağmen ya da belki sırf bu yüzden eser olumlu karşılandı. Yapılan tartışmaların yanısıra özellikle, polis tarafından el konulan *Holzfaellen* ve *Eine Erregung* romanları ve Avusturya kültürü hakkında yıkıcı bir tanımlama getiren romanı *Alte Meister* Bernhard'ın başını oldukça ağrıttı. *Hollzfaellen* romanı için besteci Gerhard Lampensberg açık bir muhalefet yürüttü ve Bernhard hakkında dava açtı.

Hastalığı yüzünden hayat boyu süren bedensel zayıflığı artık son haddine ulaştığında, 12 Şubat 1989'da, doğum gününden iki ya da üç gün sonra hayata gözlerini yumdu. "Ölüm haberini Fransız edebiyat camiası 'Edebiyat açısından bir felaket!' olarak karşıladı. Artık her yerde ondan yüzyılın yazarı olarak söz ediliyordu. Fransızlar onun gülümsemesini, 'büyük neşesi'ni, hatta "hayat sevinci'ni kutsadılar. İtalya'da 'aptallığın en büyük düşmanı' için yas tutuldu. İngiliz 'Guardiyan' gazetesi ölüm haberine 'Viyana'nın Kırbacı' başlığını attı." (2)

Avuntuyla söyleyebiliriz ki Thomas Bernhard'ın hayatı sadece beş ciltlik otobiyografisinde değil, bütün edebi eserlerinde de yansımıştır. Onları okuduğumuzda, gerçi dünyada olan ama onun bir parçası olamayan bir insanın resmidir karşımıza çıkan; çünkü başkaları tarafından engellenmiştir hep (özellikle devlet, kilise ve toplum tarafından). Ayrıca kendi kendini de engellemiştir. Onun eserinde karşılaşılan bu acı verici dışlanmışlık, edebi karakterlerini ve kahramanlarını giderek artan bir şekilde dış dünyadan isole etmektedir. Hiçbir şekilde cesaretlendirilmemiş olması, diğerleri tarafından gereken ilgiyi ve saygıyı görememesi dünyayı ıssız, çıkışsız, anlamsız, dolayısıyla da ölümcül hale getirmiştir. Bernhard'ın kahramanları kendi etraflarında döner durur, çünkü başkalarıyla temas olanaklı değildir. Bu otistizm benzeri durum, kahramanları sürekli yükselen bir sarmala sokar ve bu sarmal sonunda bir şiddet eylemiyle patlar. Bu bazen intihar şeklinde, kendine karşı bir şiddettir, bazen başkalarını öldüren cinnet ya da can sıkıntısı, ilgisizlik, kayıtsızlık şeklinde bir ruh halidir.

Dünyayı ve onun içindeki insanları saçmalık olarak algılamak, yine de daha önceden varolan bir anlamın kaybını varsayar. Anlam kaybı, anlam ya da hayatın anlamı her ne ise artık, ancak daha önce bir anlamın oluştuğu yerde ortaya çıkabilir ve orada kaybedilebilir. Bu anlam Bernhard'ın kahramanlarına yabancıdır; bu önemli anlatılarının ve romanlarının ıssız, zor ulaşılan yerlerde son bulmasıyla kendini açığa vurur. Kapılar kapalıdır ve kapalı kalacaktır. Bu da yeniden, kendilerinin dışına çıkamayan kahramanların zihinsel ve ruhsal durumlarına işaret eder. Tasvir edilen kahramanların otistik, şizofren, psikopat, meczup oldukları düşüncesi gerçeği yansıtmaz, çünkü Bernhard ne bir polisiye ne de bestseller yazarıdır, onun için önemli olan insanları olduğu gibi görmek, bu şekilde ele almaktır. Zihinsel dengesizlikler ve bunların sonucunda ortaya çıkan hastalıklara özellikle bazı kurumlar neden olmaktadır. Devlet, aile ve de kilise insanları budamaktadır. (3)

Bernhard, bu tür durumlar dünyanın her tarafında hakim olsa da onları Avusturya'ya konumlandırır. Tepki olarak da eline geçen anlayışsızlık ve öfkeden başka bir şey olmaz, ki bu da şaşırtıcı bir şey değildir. Neden bu şekilde Avusturya üzerine yoğunlaştığını bir televizyon programında, laf arasında açıklıyor Bernhard; kalbini Avusturya'ya verdiğini ve onun orada damla damla kanadığını söylüyor. Bernhard kendisini de bu yok etme mekanizmasından korunmuş olarak görmez. Burada, heykelleri benzer bir tipoloji gösteren heykeltıraş Alberto Giacometti ile bir paralellik göze çarp-

Üzerine Bir Deneme

maktadır: Giacometti birbiriyle hiç ya çok az temas eden figürlerle oluşturur kompozisyonlarını; figürler ikişerli ya da gruplar halinde aralarında herhangi bir temas olmaksızın sıralanırlar. Temassızlık ve ilgisizlik heykellerin kırılganlığı ve ölçüsüz büyüklüğü ile iyice vurgulanır. Giacometti bununla ilgili olarak şunları söylüyor: "Ah, ben harika ve parlak bir resim görüyorum, ama bu benim değil, hiç kimsenin resmi. Ben heykelleri görmüyorum, benim gördüğüm sadece siyahlık." (4) Bu noktada, başkalarıyla diyaloğa girmenin olanaklılığı ya da olanaksızlığı hakkında bir şeyler söylemek gerekmektedir.

Kendini dünyaya açmak konusunda daha önce ileri sürülen imkansızlık Bernhard'da şiddetli bir dille anlatılır. *Frost* romanında "duyarsızlaşmış çalışanlar, ...çeşitli hız sınırlarına tabi düşünceler, insani irade suskunları, ...yasa kırıcı makineciler, gerçekliği hor görme ustaları" (5) söz konusudur. Dünyaya yaklaşamamak ya da ona açılamamak aynı zamanda dünyaya yabancı bir dil konuşmak demektir ve bu dil içinde dünya bir yabancı olarak ele alınmaktadır. Dünya konusunda ve içinde yaşanan bu başarısızlık kednine ait, iletişim yetisi olmayan bir dil gerektirir. Bernhard bu dilli kullanır ve dünyayı tam da bu dille betimler. Bir üslup ve aynı zamanda varoluşsal bir çelişkidir bu. İnsan dünyaya çarpıp yaralanır, tam da ona ulaşamadığı için. Derin bir depresyona doğru akan bu süreç, buna maruz kalan tarafından bir (!) cümlede ifa edilen, ama çoğunlukla sayfalar gerektiren şikayetler, sızlanmalar, yakınmalar ve suçalamarla açığa çıkar. Kendini giderek artan bir yoğunlukta kendi dilsizliğine hapsetmenin sonucu olarak da sürekli yinelemeler meydana gelir. Böylece Bernhard'ın eserlerindeki kahramanlar sadece yerinde saymalar, güçsüz olduğu halde anlamsız mutlak kudret fantezileri ve bentlerini aşarak felakete dönüşen anlamsızlık ifadeleri içindedirler. Her şey varoluşsal bir başarısızlığa gidiyor gibi görünür.

Başkaları karşısındaki, kitle karışsındaki bu başarısızlık yeniden kitleye bağımlı olma, ona tabi olma sonucunu doğurur. İnsan kendisi olabilmek için kitleye ihtiyaç duyar; Bernhard'ın kahramanı aynı zamanda kendini, kitlenin anlamsızlığını etkisiz hale getirmek için düşünmek zorunluluğu içinde bulur. Bunun bir örneğini *Korrektur* romanında görürüz. Burada kahraman Avusturya'nın ücra bir köşesinde kız kardeşi için koni şeklinde bir ev yapar, ama kız kardeş ev bittiği sırada ölür ve bunun üzerine kahraman da intihar eder.

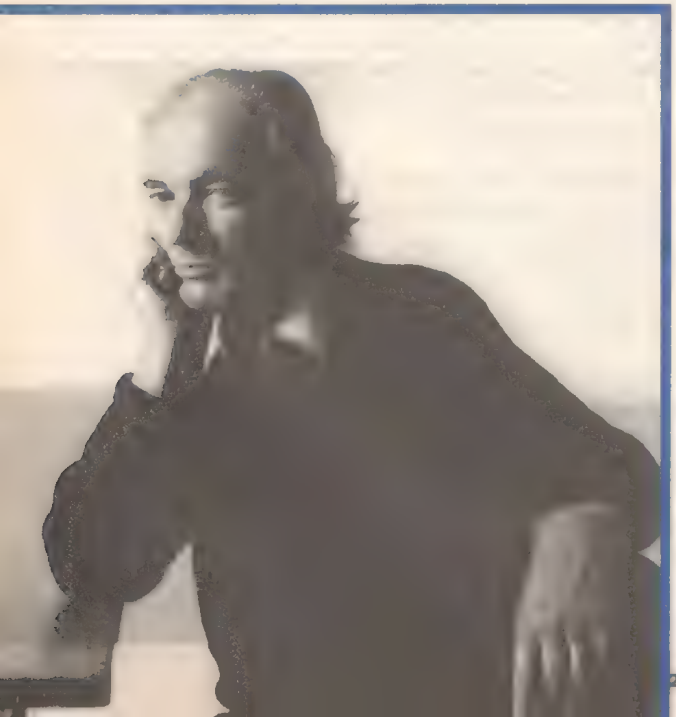

Edebiyat bilimcilerinin Bernhard ile Ludwig Wittgenstein arasında sık sık bir yakınlık kurdukları dikkati çekmektedir. Bu da *Wittgenstein'ın Yeğeni* adlı romana dayanır. Otobiyografisinin bir devamı olan bu özel kitap herhalde onun en empatik kitaplarından biridir. Bernhard bu romanda hastalık nedeniyle tanıştığı *Paul Wittgenstein* ile olan dostluğunu anlatır. Yüklü bir mirasın sahibi olan *Paul Wittgenstein* derin bir müzik uzmanı ve eleştirmenidir. Son derece seçkin bir otel olan Sacher'in ipek duvar kağıtlarına kahvaltı tepsisini fırlatma lüksüne sahiptir. İstediği zaman Avusturya'dan taksiyle Paris'e gidebilimektedir. Ancak burada *Paul Wittgenstein* ile Thomas Bernhard arasındaki zihinel paralelliktir asıl göze çarpan. Her ikisi de bir müzik duygusuna ve kurumlara karşı bir hor görüye sahiptir, her ikisi de tuhaf bir şekilde ülkelerinde, anavatanlarında dışlanmışlardır.

Buna karşın Bernhard, kendi kendini gerçekleştirme emrini uygalamayı talep eder. Ancak bu emir kendisi ve çevresiyle ilgili başarısızlığın altında iki büklüm olur. *Der Stimmenimitator* kitabı bu girişimin iyi bir örmeğidir. Burada alışılmamış derecede ürkütücü ve grotesk sahneler anekdotlatlar biçiminde betimlenir. Bir sanat biçimi olarak kısa anlatı alışkanlığını Bernhard mahkeme gazeteciliği sırasında edinmişti. Bu kıza ve öz öykülerdeki ana tema çifte aptallık, yanılmalar, normal olandan fırlayan şiddet uygulamalarıdır ve bütün bunlar kendi varoluş çıkmazından kaynanklanan bir sonuçtur. Stimmenimitator (ses taklitçisi) sahnesi bütün bu öykülerin bir toplamı olarak yorumlanabilir. Deneyimli bir ses taklitçisi olan kahraman bütün sesleri taklit edebilmektedir, ancak bir arzusunu yerine getirememektedir. "Ona bunu teklif ettiğimizde, yani en sonunda kendi sesini taklit etmesini istediğimizde, bunu yapamayacağını söyledi." (6) Hiç kimse kendi varoluşunu taklit edemez, herkes kendi varoluşuna dayanmak zorundadır, çıkışın bir felaketle sonuçlanıp sonuçlanmayacağı belirsizdir. Hacimli bir roman olan *Yok etme- Bir Parçalama* romanında bu varoluş felaketi kapsamlı ve etkileyici bir biçimde anlatılmaktadır. Romanın kahramanı *Franz-Josef Murau*, kendi geçmişini ve gelişim sürecini anımsar. Bu sürece anne babası, ülkesi, Katoliklik ve Nasyonal Sosyalizm damgasını vurmuştur, ayrıca düşünce tembelliği ve taşralılık da. Bu motifler Bernhard'ın diğer kitaplarından da oldukça iyi bilinmektedir. Bu nedenle 1970 yılındaki ödül töreni sırasında yaptığı konuşmada şunları söylemiştir: "Sorun işi sonuçlandırmaktır, yani içsel bir direnme ve dışa dönük duyarsızlıktır ...yani kendimi ve filozofların cesetlerini çiğnemek, edebiyatın sınırlarını, bilimin sınırlarını, bütün tarihin sınırlarını, kısaca bütün sınırları aşmaktaır; bu bir zihinsel sabitlik ve zihinsel yoğunlaşma sorunudur, izolasyon, mesafe ...monotonluk ...ütopya ...aptallık sorunudur..." (7)

Bernhard'ın edebi çalışmalarının ilk dönemlerinde önemli bir yer tutan şiirsel yaratısı biraz farklı bir görüntü çizer. Kuşkusuz burada da fanilik, acı ve ölüm merkezi temalardır, ama dinsel motifler de eksik değildir şiirlerinde. Şöyle soruyor bunlardan birinde: "Neden cehennemi görmek zorundayım?/Başka bir yol/ yok mu/ Tanrı'ya giden? *Bir ses:* Başka bir yol yok! Ve bu/ yol/ yüzlerin gününden geçer,/ cehennemden geçer." (8) Burada yalnızlık, terk edilmişlik, keder, onaylanmaya duyulan özlem dile getirilmektedir. Ayrıca Bernhard belirgin bir şekilde dinsel içeriğe sahip mezmurlar da kaleme almıştır. Çıkışı olmayan bir umutsuzluk mutlak

olana karışmaya çabalar: "Senin sesin benim sesim,/ efendim, ben senin içindeyim ...parçala beni Tanrım/ ve beni yalnız bırakma." (9) Onaylanma eksikliği bu şiirlerde dil kaybı ya da kendini ifade etme yetersizliği olarak dile gelir. Ben mütemadiyen kendi içinde, giderek derinleşen bir girdap gibi döner durur ve sonunda en uç noktaya, ölüme varır: "Hiçbir dua/ beni bu akşam/ avutmayacak) ve hiçbir ağaç beni/ anlamayacak. Dağlara doğru/ çekip gitmeli bu kaygım / ve yeni açılmış mezarımda/ beni bir karatavuk/ beklemeli." (10) Bernhard'ın şiirlerinde zerafete varan ince bir duyarlılık görülür. Bu aynı zamanda anlatılarındaki bir çok enerjk ve saldırgan, ama aynı zamanda ironik ifadelerin öteki yüzüdür.

Thomas Bernhard hakkındaki kitaplarda sık sık onunla müzik arasında bir paralellik kurulur, çünkü Bernhard müzik konusunda da oldukça deneyimlidir. Böylece onun sürekli karşılaşılan içeriksel ve biçimsel yinelemeleri Bach'ın füglerine benzetilir. Bernhard ile felsefe arasında da belirli bir yakınlık kurulur. Kant, Schopenhauer ve Pascal'ın yanında, özellikle Ludwig Wittgenstein ve Avusturya'lı Ferdinand Ebner'le olan paralellikler öne çıkarılır. Bu durum *Yürüyüş* kitabında oldukça belirgin bir şekilde ortaya çıkar: *Karrer* adlı kahraman bir arkadaşıyla yaptığı yürüyüşlerden birinde delirir. Bu süreç karmaşık ve üstüste konmuş perspektifler aracılığıyla verilir; temel bir dengesizlik, bireyin yaşadığı sallantıdır burada betimlenmek istenen şey. Bernhard insan düşüncesinin ve dilinin nerelere varabileceğini görmek ister, bunun en ideal örneği matematikteki soyut hesaplardır: "Biz düşünürken söz konusu olan şey felsefe değildir pek, dedi Oehler, daha çok matematiktir." (11) Bununla beraber istenen ideale ulaşmak imkansızdır, çünkü elde kalan bir *hiçtir* sonuçta, seçilen sözcük duruma ya da şeye ulaşmaz: "Bu yüzden her şey, bizim sandığımızdan tümüyle başka bir şeydir, dedi Oehler. Ve her zaman da diğerlerinin sandığından tümüyle başka bir şeydir. Bütün bunlar bir yana, bizim bir şeyleri göstermekte kullandığımız göstergeler gerçekte olandan tümüyle başkadır. Bu bakımdan bütün göstergeler kesinlikle doğru değildir, dedi Oehler." (12) Gerçeklikle dil arasındaki bu aşılmaz uçurumu Wittgenstein'ın içinden çıkılmaz dil oyunlarıyla karşılaştırmak mümkündür. Bernhard'daki absürde kadar varan dil oyunları deliliğe ve ölüme bir alternatif teşkil eder. Ancak burada şu kısa ve öz saptmayala da yetinebiliriz;: "Her şeyi göstergelerle ifade edemeyerek ve bu nedenle hiçbir zaman *mutlak* düşünemeyerek varoluyoruz ve bizim dışımızda da bir varoluş var," dedi Oehler." (13)

Gerçeklik denilen şeye dil yoluyla ulaşabilmek ve diğer yandan bu girişimden vazgeçmek arasındaki yıkıcı gerilimden doğar insan varoluşu. İşte Thomas Bernhard'ın kapsamlı, düşmanca karşılandığı kadar göklere de çıkarılan eseri tam da burada dile gelir.

Notlar

1. 12.02.1999 tarihli Wiener Zeitung gazetesi.
2. a.g.b.
3. Bkz. Michel Foucault, Delilik Ve Toplum, Deliliğin Tarihi, Frankfurt/Main 1996.
4. Yves Bonnefoy, Alberto Giacometti. Eserinin Biyografisi, "Bern 1992, S. 7.
5. Thomas Bernhard, Frost, Frankfurt/Main 1972, S. 68.
6. Der Stimmenimitator, Frankfurt/Main 1987, S. 10.
7. Bkz. http://www.thomas-bernhard.de/Inhalt3/redei.htm
8. Bütün şiirleri, Frankfurt/Main 1993, S. 11.
9. a.g.e. S.134f
10. a.g.e. S. 196
11. Gehen, Frankfurt/Main 1971, S. 45
12. a.g.e. S. 87f
13. a.g.e. S. 32

ŞİİR (POEM)

Bir adam duymuştum
kelimeleri öyle güzel söylermiş ki
sadece isimlerini çağırmakla
elde edermiş tüm kadınları

sessizlik, bir tümör gibi dudaklarımızda çiçek açarken
vücudunun yanında konuşmadan yatıyorsam
sebebi merdivenlerden çıkan bir adam sesi duymamdır
ve temizlediğini boğazını kapımızın önünde

Leonard Cohen –Let us Compare Mythologies

YAZMAMIN NEDENİ (THE REASON I WRITE)

Yazmamın nedeni
senin kadar güzel
bir şey yaratmaktır

seninle beraberken
kahraman olmak istiyorum
yedi yaşımdayken olmak istediğim
kahraman gibi
mükemmel bir adam
öldüren bir adam

Leonard Cohen – Selected Poems (1956- 1958)

MARITA

Marita
Lütfen bul beni
Bak neredeyse 30 oldum

Leonard Cohen – Selected Poems (1956- 1958)

BENİ SEVMEK ZORUNDA DEĞİLSİN (YOU DO NOT HAVE TO LOVE ME)

Her zaman istediğim
tek kadın olsan da
beni sevmek zorunda değilsin
her gece seni izlemek için doğmuşum ben
ve seni seven birçok adamdan
biriyim sadece

Bir yemekte buluşuyoruz seninle
avuçlarını alıyorum ellerimin arasına
eski bir taksinin içinde
sonra uyanıyorum tek başıma
otelimde
ellerim yokluğunun üzerinde

Tüm bu şarkıları senin için yazdım ben
iki mum yaktım, biri kırmızı, diğeri siyah
biri kadın, diğeri erkek
sandal ağacının dumanıyla evlendirdim onları
senin için dua ettim
beni sevmen için dua ettim
beni sevmemen için dua ettim

Leonard Cohen – Selected Poems (1956- 1958)

Çeviren: Duygu Gündeş

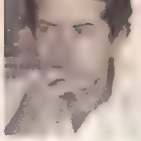

BUYRUN CENAZE NAMAZINA

Hangi fotoğrafınızla uğurlanmak istersiniz bu dünyadan?

Cenazenizde tabutunuzun önüne hangi fotoğrafınız konmalı? Ölüm ilanınızı verecekse birileri hangi fotoğraf ile hatırlamalı insanlar? Müzik çalmalı mı fonda, hani şöyle sevdiğiniz havalar?

İnsan öldüğü yaşta mı hatırlanır sahi? Ölüm kadar yaşanmışlığın da kuru bir simgesi midir bu yoksa ölüp gidene karşı tembellik mi, umursamazlık mı?

Ne zaman bir ölüm ilanı, bir cenaze görsem aklımda böyle şeyler uçuşuyor. Biraz önce BÜYÜK BALIK adlı filmi televizyonda bir kanalda bölük pörçük seyrettikten sonra filmin sonundaki muhteşem cenaze sahnesinin üzerine yazıyorum bu yazıyı. Hayatı boyunca tanıdığı herkes başrol oyuncusunun cenazesine geliyordu. Hepsini hatırladığı yaşıyla ama.

Ne büyük uğurlama...

"İnsanlar yalnız ölür" savını yerle bir edecek kadar fantastik.

Geçen aylarda uzaktan sevdiğim Affan'ın cenazesini dolduran topluluğun arasında Bebek'te camide cenaze namazına durmuşken bir kez daha gözden geçirdim ölüme uğurlama törenlerimizi.

Biz yaşamı ve ölümü acılar üzerine kuruyoruz. Fazlasıyla ani oluyor her şey. Yaşamda hiç ölmeyecekmiş gibi yaşamak ama yarın ölecekmiş gibi ahreti düşünümek büyük bir klişe gibi. Çünkü bazen yaşarken ölümün geleceğini düşünmek bu dünyayı da farklı kılabiliyor.

Başka bir yola sapmak, sizlere hayat dersleri vermek değil niyetim.

Basit bir soru ile devam edeyim.

Cenazenizi düşündünüz mü hiç?

Tıpkı yaşamınız gibi o da size ait olacak. Nasıl yaşadıysanız öyle uğurlanacaksınız yani.

Bütün cenazeler asık suratlı mı olmalı peki? Hepsinde acının gözyaşları mı dökülmeli?

Peki ayrılık kötü. Peki ölüm ani ama ya onca yaşanmış şey. Omuz omuza dostunuzla, arkadaşınızla, aşkınızla geçirdiğiniz yıllar. Hiç koca bir hayatı beraber geçirmiş olmaktan dolayı ufak bir sevinci barındırmaz mı böylesine keskin ve ebedi ayrılıklar. Akla mutlu anlar gelip serseri bir gülümseme belirmesi yasak mıdır dudağınızın kenarında o kalabalıkta?

Suç mudur?

Biz her gidenin ardından ağlamayı, üzülmeyi marifet sayıyoruz. Ne kadar kuru anarsak o kadar çabuk unutuluyor oysa gidenler.

Onları anılarımızdan çıkarıp soğuk bir mezara, fiyakalı bir mezar taşına terk etmeyi vefa sayıyoruz.

Oysa siz de bu dünyadan ayrıldıktan sonra bir dost meclisinde kalkan kadehlerle, gülümseyerek anılmayı istemez misiniz? Yaşlı bir fotoğrafınız yerine hayatınızın en güzel gününde çekilmiş ışıl ışıl bir fotoğrafınızın olmasını istemez misiniz cenazenizin başucunda?

Keşke hepimiz fantastik filmlerdeki kadar şahane cenaze törenleri ile uğurlansak. Yaşamımızın tüm kahramanları çocukluğumuzdan, gençliğimizden, orta yaşımızdan, ihtiyarlığımızdan, maziden, anılarımızdan kalkıp cenazelere o zamanki halleri ile gelseler, gelebilseler. Siz ebediyete giderken sizi tanıdıkları için sevinçlerini içlerine gömmek yerine üzüntülerini gizleseler ve onlarla paylaştığınız tüm ufak tefek anıların hatırına gülümsemelerle uğurlasalar.

Temennim hepinizi sizin kadar yaşlı dostlarınızın keyifle uğurlaması. Kalabalık, dürüst cenazeler. Sevdiklerinizden umarım bu son yolculuğunuzda da ayrı düşmezsiniz. Ya da sevdiklerinizi umarım sevgiyle uğurlarsınız aranızdan.

Cenazelerinde en mutlu oldukları ahir zamanlardan, gençliklerinden, hatta çocukluklarından, serseri bir gülümsemenin asılı kaldığı bir fotoğraflarını çekinerek tutar aranızdan biri, belki. Sonra cenazeye katılanlar umarım dağılmazsınız öyle hemen. Kaçarcasına işinize gücünüze hiç bir şey olmamış gibi dönmezsiniz.

Bir iki saatliğine hayata mola verin. Uğurladığınız insana bir vefa niyetine, topluca sevgiyle, muhabbetle, coşkuyla anmak için. Kim bilir bir kır kahvesinde, bir minare gölgesinde, bir öğleden sonrası çilingir sofrasında.

Eğer tanımadığınız bir imama tekrar ettiğiniz nakarat gerçekse.

Hakkınızı böyle helal edersiniz sevdiklerinize.

Ya da tam tersi.

Belki de onlar böyle helal edecektir haklarını siz dünyada kalanlara...

Ortasından açılan bir kitap yaptık.

Yazdık değil yaptık diyorum çünkü içerik ve biçim olarak piyasada benzeri olmayan bir kitap. Gerçi yurtdışında oldukça fazla benzerleri var ama Türkiye'de hemen hiçbir yayınevi bu tür 'deneysel' sayılacak 'farklı' kitapları basmaya, yayımlamaya, satmaya kalkmıyor. Bu süreci geçtiğimiz yıl ***Bülent Erkmen*** *ve 16 ayrı sanatçının 'iş'lerinden oluşan FLU'yu yayımlarken yaşadığım için bu kadar emin konuşuyorum.*

Bu tür bir kitap yayımlamak bir anlamda kültürel bir Don Kişot'luk. Şöyle ki, tasarım ve basım ücretini cebinizden karşılıyorsunuz ve harcamalarınızın hiçbir zaman size geri dönmeyeceğini de biliyorsunuz.

Yine de yayıncılık dünyasında bir renk olcağına inanıyorum.

AH BENİM YARIM AKLIM!

Ayşe Bali *ile hazırladığımız bir kitap. Ben yazdım, Ayşe tasarladı, Ofset matbaası bastı, Alfa Yayınları hiçbir karşılık beklemeden dağıtıyor.*

Yayınevinin adı olan 40 Haramiler ise bizim hayal ettiğimiz belki birgün bu tür kitaplarla ticari bir girişime de dönüşebilecek henüz romantik bir hayal olarak duruyor.

CÜNEYT ÖZDEMİR

Çeviren: **Nafer Ermiş**

Ünlülerin Kısa Aşk Hikâyeleri-IV

"Tutkularımızı onları hissetmeden önce yaşayıp tüketmeliyiz."

Jean-Paul Sartre

Albert Schweitzer'in büyük yeğeni olan **Sartre** psikoloji, felsefe ve sosyoloji öğrenimi gördü. Önce bir süre lise öğretmenliği yaptı. En önemli eseri olan *Varlık ve Hiçlik*'de, kendine ait bir dünya yaratmanın her insanın görevi olduğunu söyler; otoriteyi ve toplumu hesaba katmadan, arkasına geleneksel ahlakı ve dini almadan.

"Sonuç şu oldu: İflah olmaz bir acemi olarak kaldım," diye şikâyet ediyor Sartre her yaştan kadına kur yapma ve olanak bulursa onları elde etme konusundaki şiddetli tutkusunu betimlerken. Ufak tefek, çelimsiz, bir parça beceriksiz bir kız olan **Simone de Beauvoir**'ı görür görmez ona ilgi duydu. İnatla onunla tanışmaya çalıştı. Ama öncelikle birkaç engeli aşması gerekiyordu. Simone bu şaşı filozofa hiç mi hiç ilgi göstermedi ve ilk randevuya kızkardeşi **Poupette**'i gönderdi. Poupette randevudan eve hayal kırıklığı yaratan bir haberle döndü. "Şu pek bir yüceltilen bay Sartre korkunç derecede sıkıcı biri." Ama Sartre vazgeçmedi ve en sonunda Simone ile buluşmayı başardı. Onun izlenimi kızkardeşininkinden tümüyle farklı oldu. Sartre son derece yaratıcı, etkileyici ve espiriliydi. Bayan de Beauvoir daha o ilk akşam şundan emin olmuştu: "Onunla geçirmediğim bütün zamanlar boşa gitmiş."

Simone'un babasının şiddetle karşı çıkmasına rağmen kısa bir süre sonra birlikte olmaya başladılar. Hatta, normalde geleneksel âdetlere pek de bağlı biri olmayan Sartre, Simone'a evlenme teklif etti. Onun evden taşınmasını kolaylaştırmak için. Elbette bu teklif sadece, şayet Simone "özgür aşk projelerini geleneksel bir perdenin arkasına gizlemeyi düşünüyorsa" geçerliydi. Simone hiçbir şekilde herhangi bir şey gizlemeyi düşünmüyordu ve yaşıtı kızlarının çoğunun bir evlilik cüzdanı peşinde koştuğu bir dönemde o evlenmemeyi tercih etti. Yine de, Sartre'la hayatını sıkıca birleştirip, partnerinin yaşlıca bir yakın dostuyla 1931 yılında on günlük bir seyahate çıktı. Onu bu yolculuğa iten şeylerin başında erotik deneyimlere karşı duyduğu heyecan yer alıyordu. Kıskançlıktan ve mülkiyet duygusundan son derece uzak olan Sartre bu kaçamağı sadakatsizlik olarak algılamadı ve kendini başka uğraşlara verdi.

Olga Kosakiewitz, Simone de Beauvoir'ın ders verdiği okula devam eden bir öğrenciydi. Bohem çevrelere takılan bu makyajsız ve son derece güzel öğretmenden o kadar etkilenmişti ki, Simone ile ders dışında da buluşmak istedi. Muhtemelen Olga, Simone de Beauvoir'ın lezbiyen ilişkiye girdiği ilk kadındı. Bu on yedi yaşındaki güzele Sartre da âşık oldu ve o da onunla birlikte olmaya başladı. Bu ilişki, Olga kendisine âşık olan **Jacques-Laurent Bost**'a evet diyene kadar devam etti; bir süre sonra da onunla evlendi. Ancak bu, Simone'un yeni damat Bost ile zaman zaman yatmasına engel teşkil etmiyordu. Bu arada Sartre, Olga'nın küçük kız kardeşi Wanda ile kendini teselli ediyordu. Kolay teslim olmayan Wanda, Sarter'ın ilgisini daha çok arttırıyordu. Ama Wanda bir kere direnci kırılıp da kendini bırakınca en az on yıl boyunca Sartre'ın sevgilisi olarak kaldı. Bunların dışında bu küçük "aile"de bir başka genç kız daha vardı: **Bianca Bienenfeld**. Bianca 1937 sonbaharında öğretmeni Simone de Beauvoir'dan o kadar etkilenmişti ki, ona tutku dolu bir mektup yazmaktan kendini alamadı. Simone bu mektuba cevap olarak onu bir kafeye davet etti. O günden sonra bu iki kadın sık sık birlikte görülmeye başladı. 1938 yazı başlarında Bianca sınıf birincisi olarak okulu bitirdiğinde ilk dokunuşlar da başladı. Sartre bu ilişkiye de seyirci kalmadı. Ortada neler döndüğünü anlar anlamaz Bianca'ya yaklaşmaya başladı. Ancak Bianca Sart-

Simone de Beauvoir (1908-1986)

re'ı fazla münasebetsiz buluyor ve daha çok Simone ile birlikte olmayı tercih ediyordu. Bir süre sonra Bianca sinir bozucu bir hal alıp da katlanılmaz biri olmaya başlayınca Beauvoir ve Sartre bu ilişkiyi bitridi ve Simone bir başka kız öğrenciye yöneldi. Bu, Nataşa diye de andıkları **Nathalie Sorohine** adında bir kızdı. Sartre bu kendinden emin kıza yaklaşıp biraz dokunmaya kalkınca şu sert yanıtla karşılaştı ve şaşkınlıktan donakaldı: "Hey, rahat bıraksanıza beni, sizi gidi gülünç bücür! Sinirlerimi bozuyorsunuz!" Bu Simone de Beauvoir'ın Sartre'la ilişkiyi kabul etmeyen ilk sevgilisiydi. O daha çok başka erkeklerle kaçamaklar yapmayı tercih ediyordu. Bu iki kadının 1939 yılında başlayan ilişkisi dört yıl sonra bir skandalla sona erdi. Nathali'nin annesi kızının bir Yahudiyle olan ilişkisini kesmesi için Simone'dan onun üzerindeki etkisini kullanmasını istiyordu. Aksi takdirde kızıyla olan ilişkilerinden okul yönetimini haberdar etmekle tehdit ediyordu. Sonunda da bu tehdidini gerçekleştirdi ve bunun üzerine Simone'un okuldaki görevine derhal son verildi.

Sartre ve Beauvoir çifti bir krize girdi. Jean-Paul Fransız gazeteci **Dolores Vanetti**'yi fethetti ve birden dehşetle fark etti ki duygusal bir çığa toslamıştı. Dolores ikinci kadın rolüyle yetinmiyordu. Kocasından ayrıldı ve Sartre'ı sevgiye ve talebe boğdu, özellikle de onun Simone ile olan ilişkisini sorgulamaya başladı. Simone ise bu zor dönemde yeni bir "aşkın" peşinden koşmuyor, sadece yazar **Nelson Algren** ile kendini teselli etmeye çalışıyordu. İlk komple orgazmını onunla yaşadığını söylüyordu şaşkın bir halde ve o da tıpkı Sarte'ın Dolores ile girdiği karmaşık ve yoğun duygular çemberine benzer bir girdaba kapılıyordu. Sonunda partnerlerinin giderek artan taleplerinden yorulan Sartre ve Beauvoir güçlerini birleştirmeye ve tehlikede olan ilişkilerini kurtarmaya karar verdiler. "Mutlu bir yaşlılık dönemi geçireceğiz" ön kabulüyle giriştikleri bu hareket gerçekten de başarılı oldu ve birbirlerine olan duyguları giderek sağlamlaştı. Ama her ikisi de hemen eski aktivitelerine dönmekte gecikmediler. Hatta Simone bir süre kendisinden on yedi yaş daha küçük olan **Claude Lanzman** ile aynı evi paylaştı ve Sartre bir yığın önemsiz kaçamaktan sonra aniden ilişkilerini bir kez daha hayati bir tehlikeye attı. Cezayirli genç bir Yahudi kız olan **Arlette Elkaim**'i hamile bıraktığı yanılgısı yüzünden onunla evlenmeye karar verdi ve böylece bütün konsepti sarstı. Ama sonunda onunla evlenmek yerine, evlatlık edinmeye karar verdi. Bu fikir Simone'un da hoşuna gitti ve o da kendisinden otuz yaş küçük bir felsefe öğretmeni olan **Sylvie le Bon**'u evlat edindi. Sartre'ın ölümüyle bu tuhaf ve özel ilişki, geçen elli bir yılın ardından sona ermiş oldu.

Xanthippe
(M.Ö. 4. yüzyıl sonları-3.yüzyıl başları)

"Her halükârda evlen! Eğer iyi bir karın olursa, mutlu olursun. Eğer kötü bir karın olursa filozof olursun."
Sokrates

Yunan filozoflarının en ünlülerinden biri olan Sokrates'in karısı Xanthippe, yukardaki sözleri söyleyen filozofla, en azından kendi açısından dolu dolu bir evlilik yaşadı. Bu evlilikten Lamprokles, Sophroniskos ve Menexenos adında, kendilerine yaraşır üç çocukları oldu.

Sokratesin öğrencilerinden Xenophon'un söylediğine göre çekilmez, şirret bir kadındı. Gerçi bu, bugün kabul edildiği gibi, muhtemelen doğru değildir. Diğer yandan oldukça kesin bilgilere göre Xanthippe o çok düşünen kocasından yaş olarak epeyce küçüktü.

Bir heykeltıraşla bir ebenin oğlu olan Sokrates, babasının izinden gitmiş ve ailesinin geçimini ara sıra gelen siparişlerle sağlamayı tercih etmişti. Ancak bu işlerden pek de para kazandığı söylenemezdi. Çünkü bilindiği kadarıyla Sokrateslerin evinde her şey sıkı bir disiplin ve tasarruf tedbirleri altında yürüyordu. Dostları Ustanın dondurucu bir havada, normal günlerde giyidiği ve pek de kalın olmayan giysiyle, yalınayak evi terk ettiğini söylüyor. Onun son derece kendine hâkim, hazırcevap ve nüktedan olduğunu anlatıyorlar, ama aynı zamanda oldukça kısa boylu olduğunu ve hiç de çekici olmayan bir dış görünüşe sahip olduğunu da. Ama Xanthippe yine de onunla evlendi.

Sokrates'in karısı hakkında bilinen bir çok anekdot vardır, ama bunların hiçbiri sağlam kaynaklara dayanmaz. Kesin olarak bilinen tek şey en küçük oğullarının Sokrates'in öldüğü gün hâlâ çok küçük bir çocuk olduğu ve çaresiz kadının kucağına yavrusunu alarak kocasını son kez ziyerete gittiğidir. Kocasının birkaç dostuyla vedalaşmasını izledikten sonra kadın ağlamaya başlayınca filozofun ya son derece sinirlendiği ya da bu sahne ona çok dokunaklı geldiği için, dostlarından birine sesleniyor: "Ah Kriton, biri şunları evine götürsün." Xanthippe gitmemek için direniyor, ama Usta'nın ricası dostları için bir emir anlamına geliyor. Kadın evine götürülüyor ve kocasının ölümüyle tek başına baş etmek zorunda kalıyor.

Bir insanı yok etmek, beraberinde bir kültürü de yok etmek demektir...

KATİL ÇOCUKLAR

Amerikan sinemasının ünlü oyuncusu **Paul Newman**'ın başrolünü oynadığı, Kore Savaşı'nı ele alan ***"The Rack"*** adlı filmde; Paul Newman savaşta kahramanlıklar gösteren başarılı bir subayı canlandırıyordu. Ancak o başarılı subay Korelilerin eline geçince Amerika'ya ihanet eder. Yargılanır, mahkeme subayın yüksek sesle çocukluğunu anlatmasını ister. Subay küçük yaşta annesini kaybettiğini ve babasının da sürekli başka yerlerde olduğunu, aile sevgisini hiç yaşamadığını anlatır. Film o dönemin Amerika'sında yaşanan olaylara açıklık getirmek için çekilmiş olsa da verdiği mesaj bence önemlidir.

Karakterli, sosyal, topluma yararlı insanların yetişmesinin aileye endeksli olduğunu ve psikoloji biliminin de bu konuda önemli kanıtlar ortaya koyduğunu biliyoruz. Fertlerin sağlıklı yetişmesi için bu alanda çeşitli çalışmaların olduğunu da biliyoruz. Ancak Türkiye'de bu tip çalışmalar yeterli olmadığı gibi Anadolu'da çok daha büyük sorunlar karşımıza çıkmakta. Yakın geçmişte Malatya'da bir çocuk yuvasında meydana gelen olayları izlemiştik. O vahim duruma benzer olayların yıllar önce de yaşanıyordu ve daha yıllarca yaşayacağız. Çocuk esirgeme kurumundan çıkışlı Türk Halk Müziği sanatçısı **Şükriye Tutkun**'un ve yine popçu **Doğuş**'un oralarda yaşananları yıllar önce anlatmalarına rağmen geçtiğimiz yıl (2005) yine aynı olayların ortaya çıkması daha uzun bir yol katetmemiz gerektiğini ortaya koymuştu. Elbette ki, dünyanın çeşitli yerlerinde de benzer olaylar yaşanmakta. En basitinden Ruanda'da çocukların birer katil haline getirilmesini defalarca ve yıllardır izliyoruz. Bütün bunlar sağlıklı bir toplumun yetişmesinde ailenin öneminin ne kadar büyük olduğu anlamamıza yardım eder sanırım.

Türkiye'de günlerce kapkaç olaylarında kullanılan çocukları ithal eden çeteleri okuduk basından. Ardından kız kardeşlerini namussuz diye öldüren çocukları gördük. Şimdi ise papazı öldüren çocuklarla karşılaştık. Basından okuduğumuz kadarıyla çocuk ifadesinde papazdan beş yüz dolar haraç istediğini, papazın ona yüz dolar verdiğini bu nedenle onu öldürdüğünü söylemiş. Ardından yine basından çocuğun, Danimarka basınında yayımlanan peygamberin karikatüründen etkilendiğini ve papazı öldürdüğünü okuduk. Fakat ikinci ifadesinin pek gerçekçi olmadığı ortada. Anlaşılan çocuk çok önceden papazı öldürme planları yapmış, aynı zamanda gasp planlamış ve gaspa silahlı gitmiş. Hani bir atasözü vardır; "Dinime küfür eden Müslüman olsa." Bütün dinlerde insan öldürmenin, gaspın günah olduğunu biliyoruz. Bir çocuk neden bir insanı öldürme çabası içine girebilir ki? Eğer yeteri derecede inançlar konusunda fikir sahibi değilse bile, aile çocuğu topluma yararlı bir fert olarak yetiştirmek zorundadır. Tabii ki bunun bir de sosyal ve toplumsal yönleri vardır. Toplum şiddete yatkınsa fertlerin şiddet yaratmaları, toplumun eğitim düzeyi düşükse, fertlerin şuursuzca davranışların içine girmeleri kaçınılmaz olur. Toplumun kültür düzeyi düşükse, fertlerin her an olumsuz eylemler içine girmeleri de kaçınılmaz hale gelir. Bu tür sonuçlar polisiye önlemlerle, güvenlik önlemleriyle önlemek çok zorlaşabilir.

Modernleşmemiş töre, gelenek ve göreneklerin yarattığı şiddeti bir yana bırakırsa, çağdaş toplumda ortaya çıkan şiddetin fazlasıyla korkutucu olduğu da ortada. Avrupa ve Amerika'da ilkokula giden çocuklar dahil her yıl yüzlerce çocuk silahlı eylemler gerçekleştirmekte. İstatistikler çocukların yaptığı silahlı eylemlerin her geçen gün arttığını ortaya koyarken, böylesi vahim sonuçların önlenmesi konusunda çözümler ya da çözüm önerilerinin yeterli olmadığını da görüyoruz.

Çete, mafya ve benzeri suç örgütlerinin ortaya çıkmasının nedenleri arasında yine fertlerin çocukluklarının bir sonucu olduğunu bilimsel araştırmalar ortaya koymakta. Trabzon'da gelişen olayların ileriki yıllarda nasıl sonuçlar doğuracağını tahmin etmek zor değil elbette ki.

Amerika'da birkaç çocuğun küçük yaşta oluşturduğu çetenin, büyüdüklerinde bir mafya örgütüne dönüşmesini konu alan *"Bir Zamanlar Amerika"* filmi yıllar önce çekilmişti ama gerçek yansımasını şimdilerde fazlasıyla görüyoruz.

Küçükken gerçek bir hikâye duymuştum. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Ağrı'da bulunan Hıristiyan ailelerin neredeyse tamamı göç etmiş, geride bir dağın yamacında bulunan manastırda bir rahip kalmış. Rahip manastırın bahçesinde meyve ve sebze yetiştiriyormuş. Bahçeyi öyle verimli bir hale getirmiş ki, çevredeki fakir ailelere bahçede ürettiği ürünleri dağıtarak yardımda bulunuyormuş. Bir gün rahip ölü bulunur. Kafasına çekiçle vurularak öldürülmüş. Bir süre sona rahibi iki çocuğun öldürdüğü ortaya çıkmış. Çocukların rahibi öldürme nedeni ise, bahçedeki meyvelerden paylarına düşenden fazlasını istemeleri. Ardından manastır tamamen yerle bir edilmiş, bahçedeki meyve ağaçları kökünden sökülüp götürülmüş, şimdi o manastırın yerinde yeller esiyor. Rahipten sonra hiç kimse Ağrı'nın o ağır kış şartlarında bir daha meyve yetiştiremedi.

Bir insanı yok etmek bir kültürü de beraberinde yok etmek anlamına geliyor.

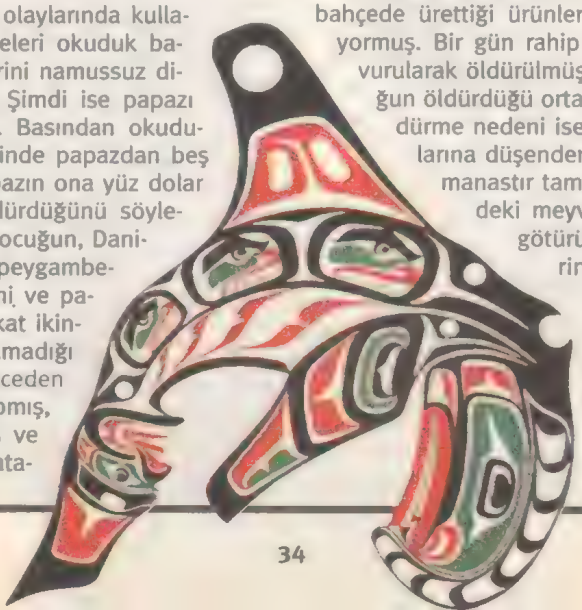

yavuzekinci151@hotmail.com

KAÇAK ÖYKÜ

Yavuz Ekinci

FOTOĞRAFTAKİ RENKSİZ ZAMANLAR

Ağaç

Yürüyemiyorsun. Uçamıyorsun. İlk günkü gibi yerinde, yerinde oturuyorsun. Beklemekle geçirdiğin yıllar boyunca tenin kırıştı, saçların seyreldi, memelerin pörsüdü ve yüreğinin ateşi söndü. Bir duvarın üzerinde duruyorsun. Duruşun ölü odasındaki sürahide çürüyen su gibi sessiz... Üzerinde kök saldığın duvar, eski zamanlarda kentte yaşayanlar için kutsaldı. Her bahar mevsiminde yaşlılar gelip tespih taneleri gibi duvarın üzerinde dizilirlerdi. Yaşlılar burada dizili dururken, gençliklerinin gelip önlerinden geçeçeğine inanırlardı. O yaşlılardan kimse kalmadı. Hepimizi kurtlar yiyeceği gibi, onları da kurtlar yedi. Duvarın üzerine gelip bekleyen de kalmadı. Baharın herhangi bir günüydü. Yaşlılar duvarın üzerinde dizilmişlerdi. Gençliklerinin, gözlerinin önünden geçmesine saniyeler kalmıştı. Yüzü hastalıklı bir adam, dilenciye para vermek için elini cebine soktu. Parayla birlikte, tohumun da gün ışığına çıktı. Duvarın üzerine düşen tohumun çatlaklara sığındı. Güneşin ışıklarıyla gözleri kamaşmıştı. Ve beklemeye koyuldu. Günlerce çatlaktaki yerinde bekledi. Sabır taşı olsa yine catlardı. Gözleri, masmavi gökyüzüne dikiliydi. Derken, masmavi gökyüzüne beyaz ve siyah renkler karıştı. Gökyüzünün gündüz vakti kararmasına çok heyecanlanmıştı. Esen rüzgârlar artık üşütüyordu. Günlerce güneşin soluk benzini kimse göremedi. Gelen kara bulutlar bol bol yağış bıraktı. Ardından da karlar yağdı. Derken gökyüzü, kükreyen bir deniz gibi çoştu. Bulutların güneye doğru çekilmesiyle yağışların hızı kesildi. Etraf aydınlandı. Kükreyen bir deniz gibi olan gökyüzü sakinleşti. Güneşin canlanıp çıkmasıyla ortalık ısındı. Duvarın yüreğine ağır hüzün bulutlarının indiği gecelerin birinde senin tohumunu çepeçevre kaplayan tohum çatladı. Yumuşacık ayakların ıslak toprağa tutundu. Güneş seni kendine doğru çektikçe ayakların daha çok battı duvarın yüreğine. Ve şimdi dallarında bir ceset sarkarken gözlerin sonsuzlukta bir yere takılı sükût içinde bekliyorsun.

Rüzgâr

Koşuyorsun. Durmadan koşuyorsun. Nefes nefese kalmışsın. Nereden gelip nereye gittiğin beli olmuyor. Ülkelerin sınırlarına da uymuyorsun. İzinsiz, her yere gidiyorsun. Sırtında kimi zaman çiçek kokuları, kimi zaman da yanık kokusu var. Dallarıma renk veren yaprakları alıp önüne katarak uzaklara savurdun. Bir de geceleri bir esişin var. Telaşlısın. Ve ıslık çalarak geçiyorsun yakınımdan. Bana büyük acılar veriyorsun bitmeyen kış gecelerinde, dallarımı birbirine vurarak. Yaz mevsimindeki esişin, ölü odasında bekleyen hava kadar sessiz... Yalnızsın. Yalnız bir adam gibi yürümeyi ve aylak aylak dolaşmayı da çok seviyorsun. Yerinde duran her şeye öfkeyle çarpıyorsun. Çok inatçısın. Nelere tanık olmadın ki? Her yere girip çıktın. Yatak odalarındaki terli vücutları, dağlarda çürümeye bırakılmış cesetleri, dizlerini ve başını döven anneleri, daracık sokaklarda top peşinde koşturan çocukları gördün. Ülkelerin, şehirlerin, sokakların, mahallelerin, evlerin içinde geziniyorsun. Kimi zaman terkedilmiş şehirlerde, ölü mahallelerde, yanan ormanlarda, kuruyan göllerde dolaştın. Tanıklığın arttıkça yalnızlığın derinleşti. Oturur ve yatar durumda yaşamayı bir türlü öğrenemedin. Ben burada sabırla beklerken, sen de gelip gördüklerini anlattın. Niçin yaprağı önüne kattığın gibi, dallarımda sarkan cesedi alıp götürmüyorsun?

Ceset

Yerçekimi seni şiddetle bana çekiyor. Boynundaki ip yerçekimine inat, ağacın dalında seni tutuyor. Sabırla bekleyen ağacın dalında sallanıyorsun. Tüm yaşamın ayaklarınla benim aramdaki mesafede gizli. Gövden ve ayakların öfkeyle sallanırken yerimden fırlayıp seni tutmak istedim. Ama yapamadım. Seni kendime şiddetle çektikçe, çırpınışın daha bir arttı. Boğazında düğümlenen soluğun, hırıltı şeklinde çıkıyordu. Kim bilir rüzgâr o sesleri nereye taşıdı. Devrilmiş bir iskemle duruyordu ayaklarının altında. Seni, bir gece yarısı buraya getirip asanlar, yaptıkları işin rehaveti içindeydiler. Çırpınmaların duruncaya kadar gözlerini sana dikip beklediler. Çok korkmuş olmalısın. Bacaklarının arasından pis kokulu bir sıvı damladı yüzüme. Midem bulandı. Ağzının etrafında beyaz köpükler birikmişti. Boynun çırpınışlardan kırılmış olmalı ki, başın omuzlarının arasına düşmüştü. Yalnızlıktan usanmayan rüzgâr, seni salladı durdu.

Duvar

O günü çok iyi hatırlıyorum. Yüzü hastalıklı adam, küçük torunlarına vermek için ceplerini kuru dut ile doldurmuştu. O dilenciye acıyıp elini cebine atmasaydı, bir çocuğun dişleri arasında parçalanacaktın. Şansın vardı. Ya da kaderin böyle çizilmemişti. Güneşi tepende görmenle gözlerin nasıl da kamaştı. Özlemini duyduğun, çatlayıp, kök salıp büyüme sevinçi her yanını sarmıştı. Esmemle birlikte adamın elinden düşüp çatlağa sığındın. Duvarın yüreğine o gün yıkılma korkusu düştü. Günlerce çaresizlik içinde bekledin. Kuşların, karıncaların, böceklerin gelerek onu bulup yemeleri için günlerce gökyüzüne el açtın. Yalvarıp yakarmalarına karşın gökyüzü sağır ve dilsizdi. Gökyüzü kararıp yağmurlar, karlar yağınca korkun katlandı. Güneşin ortalığı aydınlatıp ısıtmasıyla kabuğun çatlayacağını biliyordun. Ve kabuk çatladı. Yumuşacık ayakları ıslak toprağa tutundu. Bazen bütün gece yüreğinde yürüdü. Gündüzleri de güneşe doğru yükseliyordu. Yeryüzünün ağırlığını omuzlarında taşıdın. Binlerce gün yaşamışlığın var. Çok yorgunsun. Sana doğru sarkan cesede hayretle bakıyorsun. Belki de alışkanlığın olmalı, onu da kendine çekiyorsun. Nasıl da nefretle baktın insanlara, seni yalnızlığına terk ettikleri için. Artık hiçbir yaşlı gelip yaşlılığının gözlerinin önünden geçmesi için üzerinde dizilmiyor. Düşünüyorum da, neden bu ceset sana doğru aşkla sarkıyor?

Yazar

Gözleri cansız, gözbebekleri yokmuş gibi bakıyor. Düşsel görüntülerle birlikte başına tırmanan yolculuklar arttı. Suratı kalın çizgilerin çevirdiği kocaman bir boşluk... Önünde kitaplar, defterler, kalemler ve sigaralar sabırla bekliyor. Çok kokuyorsun. Ansızın kapın çalınıp, eli silahlı iki kişinin gelip seni gecenin karanlığına götüreceklerinden korkuyorsun. Her şeyin durmasını bekliyorsun. Saatin tiktaklarının, araba seslerinin, kapı gıcırtılarının, doğal yaşamın, rüzgârın uğuldamasının, dünyanın dönmesinin; ama her şeyin durmasını bekliyorsun. Sözcüklerin üzerinde gezinen silginin sildiği gibi, her şeyin silinip yok olmasını umuyorsun. Geniş ve boş sokaklar, soğuk ışıklar, bakışların şöyle bir değinip geçtiği dilsiz yüzler seni çağırıyor. Gitmiyorsun ya da gidemiyorsun. Odana kapanmış öylece bekliyorsun. Konuşmaktan ne zamandan beri vazgeçtiğin de meçhul. Sessizlik... Her gece sözcüklerin sırtına binip uzak düş ülkelerine gitiğini sanıyorsun. Küllükte bekletmekten başı önüne düşmüş sigara, yazmaktan sıkılan kalem ve masada duran fotoğraf... Sigaranın dumanı düz bir çizgi şeklinde tavana doğru yükseliyor. Oturduğun yerden kalkıp divana uzandın. Ellerini ensende birleştirdin. Tavandaki lekelere bakarken aklında da masadaki fotoğraf vardı. Masadaki fotoğraf da sessizce sana bakıyordu.

Kalem

Herkesi aldattın. Bu yazılanlar senin uydurdukların. Beyaz kâğıda olan aşkını bilmeyen yok. Kağıt üzerinde kıvrıla kıvrıla dans ederken, geriye de bu yazdıkların kaldı. Ey kalem! Ucun kırılsın, mürekkebin kurusun.

Fotoğraf

Bir kitabın sayfasından koparıldın. Seni çeken fotoğrafçının adını bilen yok. Nasıl ki dalda asılı duran cesedi tanıyan kimsenin olmadığı gibi. Kimileri bunun tek tanığının rüzgar olduğunu söyledi. Ama rüzgâr da sustu. Düşlerin üzerinde koştuğu masanın üstünde duruyorsun. Yarı açık kitapların, sıkılmış gibi duran defterin ve koşma isteğiyle yanıp tutuşan kalemin arasında sessizce duruyorsun. Yazar divana uzanmış. Eski bir duvarın üzerinde bulunan yaşlı ağacın dalında bir ceset sarkıyor. Ceset tavana uzanmış yazara şaşkınlıkla bakıyor. Hava rüzgârlı olmalı ki ağacın dalları birbirine çarpıyor. Devrilmiş iskele, fotoğraftaki hüzün kadar yalnız.

Öykü

Yazar yemeden, içmeden, okumadan neredeyse yerinden hiç kımıldamadan günlerce odada kaldı. Sessizliğin dehşetinde yaşıyordu. Kütüphanede okuduğu kitabın sayfasındaki fotoğrafı kesip eve getirmişti. Günlerce fotoğrafa baktı. Bu esnada sokağın gürültüsünü, banyodaki musluktan damlayan suyun sesini, üst kattaki komşunun boğazını gürültüyle temizlemesini, merdivenlerde telaşla yürüyenlerin ayak seslerini dinledi. Bazen bütün gece hiç uyumayıp sigara içip fotoğrafa baktı. Ortalığın derin bir sessizliğe gömüldüğü geceyarısı kalkıp kalemin ucunu falçatayla açtı. Kalemin sivri ucunu saçlarının arasında gezdirdi. Fotoğrafa tekrar bakıp defterin ortasına "Ağaç" yazdı. Ardından da rüzgâr, ceset, duvar, yazar, kalem ve öykü yazdı. Öyküyü duyup gördüklerinden çok, hissettiği şekilde yazdı. Kalem sıkılıp başını verdiyse de yazar durmadı. Ceset ağacın dalından aşağıya doğru sarkıyor.

hasinesen@ttnet.net.tr

Hasine Şen

SİMO MRAOVİÇ'

Simo Mraoviç, bu derginin son sayfasında "Son Sayfa: Balkanlar Yayını" projesi kapsamında bir öyküsü yayımlanan genç bir Hırvat yazarıdır. Proje amaçlarını ve ülkemizde Hırvat edebiyatının pek tanınmadığı gerçeğini göz önünde tutarak, bu günümüz Hırvat edebiyatı örneğinin ülke edebiyat tarihinin en genel hatlarıyla birlikte sunulmasını daha doğru bir yaklaşım olarak benimsedim ve Simo Mraoviç öncesi Hırvat edebiyatının köklerinden bugüne kadar uzanan serüvenini temel akımları ve belli başlı temsilcileriyle anlatmaya çalıştım:

En eski örnekler

Güney Slav halklarından biri olan Hırvatlar bugünkü topraklarına yedinci yüzyılda yerleşir, dokuzuncu yüzyılda Hıristiyanlığı kabul ederler, 924'te ise ilk Hırvat Krallığı kurulur. İç çekişmelerden yararlanan Macaristan, 1091 yılında krallığı ele geçirir. İlk yazılı örnekler de bu yıllara aittir. 11. yüzyılın sonlarına kadar Hırvat metinleri Latin, Glagolitik ve Kiril alfabeleri kullanılarak Latince, Hırvatça ve Kilise Slavcasının Hırvat versiyonu olarak bilinen Eski Slavcada yazılır. Yazılı Hırvat edebiyatının başlangıcı olarak 11. yüzyıla ait **Başka Levhası** kabul edilir. Hırvat Glagolitik alfabesiyle yazılan bu levha ulusal tarih açısından da yüksek değer taşımakta (Eserde dönemin çarı olan Zvonomir'den de söz ediliyor).

13. ve 14. yüzyıllarda ağırlıkla dini metinler yazılır, *İstria Bölgesi Mütalaası* (1275) ve *Vinodol Kaideleri* (1288) gibi ilk laik eserler de bu döneme aittir. 15. yüzyılın sonlarına doğru Eski Hırvat Kilise Slavcası terk edilir ve şu anda kullanılan dilden az farklılık gösteren Yeni Hırvatça kullanılmaya başlanır.

Yeni Hırvatça dönemi

Marko Maruliç (Marcus Marulus) (1450-1524) yeni dönemin babası olarak kabul edilir. Hem Latince hem Hırvatça yazan Maruliç'in temel ilham kaynakları *İncil* ve klasik yazarlardır. Hırvat dilinde yazdığı en önemli eserlerinden biri İncil kaynaklı *Yudit* başlıklı epik şiiridir. *Türklerden Korunma Duası* ise Hırvat halkının Osmanlılara karşı verdiği mücadeleyi teşvik ettiği için, Hırvat edebiyat tarihine Hırvat vatanseverliğinin en önemli belirimi olarak geçmiştir. (1526 Mohaç savaşında Macarların yenilgiye uğraması sonucunda Hırvatistan'ın bir bölümü Osmanlı yönetimi altına geçer, Kuzey Hırvatistan ise Avusturya-Macaristan kralından Osmanlılara karşı destek ister ve 1918 yılına kadar bu krallığa bağlı kalır.)

1595'te Venedik'te basılan ilk Hırvatça sözlük ile 1604'te Roma'da basılan ilk Hırvatça gramer kitabı Marko Maruliç'in başlattığı geleneğin yayılmasına yardımcı olur.

Barok dönemi

17. yüzyılın ilk yarısı genelde Hırvat edebiyatı tarihinde "Barok Slavizmi" dönemi olarak adlandırılır. Bu dönemin en önemli temsilcisi 1589-1638 yılları arasında yaşayan Dubrovnik'li **İvan Grunduliç**'tir (Giovanni Gondola olarak da bilinir). Genelde şiirleri ile iz bırakan Grunduliç eserlerinde dünyevi hayatın geçiciliğini ve Hıristiyanlığın erdemlerini anlatır. En değerli eseri dönemin tarihi gelişmelerinden etkilenen"Osman" başlıklı epik şiiridir.

Aydınlanma dönemi

Aydınlanma döneminin en önemli temsilcileri **Andriya Kaçiç Mioşiç** (1704-1760) ve **Matiya Antun Relkoviç**'tir (1732-1798). Fransisken rahibi olan Andriya K.Mioşiç, dönemin fikirlerinden etkilenerek hayatını halk arasında okuma-yazmayı ve aydınlanma çağının düşüncelerini yaymaya adar. En çok bilinen

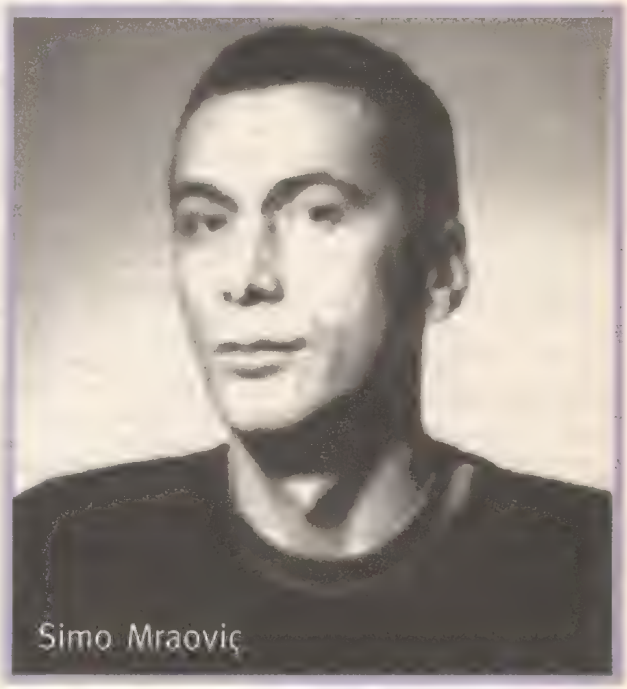

Simo Mraoviç

Slav Halkı Hakkında Tatlı Sohbet başlıklı eseri, yüksek edebi değerden yoksun, didaktik bir şiir olsa da, içerdiği tarihi veriler açısından oldukça önemli bir yapıttır.

Dönemin diğer temsilcisi Matiya Antun Relkoviç de Voltaire, Bayle ve Diderot'un fikirlerinden etkilenmiş ve bu düşünceleri kendi yapıtlarına yansıtmıştır.

Milliyetçi-Romantik dönem

19.yüzyılın ortalarına doğru geldiğimizde Hırvatistan'ın kültür hayatındaki en etkili kişi olarak 9 dil bilen, derin astronomi ve matematik bilgisine sahip olan, sair ve dilbilimci kimliğinin yanı sıra başarılı bir siyaset adamı da olan **İvan Majuraniç** (1814-1890) öne çıkıyor. Hakkında söz edildiğinde genelde ekonomi, dilbilimi ve şiir alanındaki "üçlü katkıları" vurgulanır. İlk alanda Majuraniç ülkesinde yarı feodal ekonomi sisteminden çağdaş ekonomi düzenine geçişi sağlıyor. Dilbilimi alanındaki en temel katkısı 1842'de basılan Almanca-Hırvatça sözlüğüdür. Ayrıca "ban" ünvanını elde ettikten sonra Hırvatistan'da Kiril alfabesinin kullanılmasını da yasaklıyor. Bu, yıllardır oluşturulmaya çalışılan esas bir Hırvat dilinin şekillenmesini kolaylaştırıyor. Siyasetçi ve dilbilimci olarak önemli bir yere sahip olsa da Hırvatlar için Majuraniç her şeyden önce şairdir, hem de her Hırvat'ın milli bilincinin oluşumunda büyük katkısı olan *İsmail Ağanın Ölümü* (1845) başlıklı şiirini yazan şairdir. İsmail ağa yerli bir despottur ve zulmü altında ezilen Hıristiyanlarca öldürülmesi Hırvat halkının milli özgürlük mücadelesinin simgesidir.

1810-1851 yılları arasında yaşayan Hırvat ve Sloven şair **Stanko Vraz**'ın (Jakob Frass olarak da bilinir) eserlerini de genelde benzer milliyetçi-romantik duygular besler.

Gerçekçilik

Hırvat edebiyatında romantizmden gerçekçiliğe geçişi **August Şenoa** (1838-1881) sağlar. Şenoa ayrıca ülkede tarihi roman geleneğini başlatan isimdir. Yazar romanlarında Hırvat köylüsü-

İN ÖNCÜLERİ

nün çileli hayatını, burjuva sınıfının oluşumunu, Hırvat soylularının yabancı (Venedikli, Avusturyalı, Alman, Macar) yöneticilere karşı verdiği savaşı, "Şenoa okuyan bir Hırvat halkı yarattı" cümlesinin sık sık tekrarlanmasını sağlayacak kadar kolay anlaşılır bir üslup kullanarak anlatır.

Ante Kovaçiç'in (1854-1889) ilk çalışmalarında da romantik etkiler görülüyor fakat daha sonraki öykü ve romanlarında gerçekçiliğin anlatım araçları öne çıkıyor. Yoğun mizah yüklü eserleri yaşadığı dönemin sert bir eleştirisi olarak nitelendiriliyor.

Hırvat şiir alanında milliyetçi-romantik eğilimden saparak daha evrensel konulara geçişi **Silviye Strahimir Kraniçeviç**' (1865-1908) sağlar.

Dönemin başka önemli bir ismi de en değerli Hırvat çocuk yazarı ve "Hırvatistan'ın Andersen'i" ünvanlarını kazanan **İvana Brliç Majuraniç**'tir (1874-1938). Marina çok saygın bir ailede doğar (İvan Majuraniç'in torunudur) ve dönemin kriterlerine göre çok nitelikli bir eğitim alır. Yine de toplumun ona yüklediği sorumluluklardan kaçamaz ve altı çocuk annesi olur. Kendi çocuklarını eğlendirmek ve eğitmek için yazdığı öykü ve masallar daha sonra yayınlanmaya başlar ve birçok Avrupa diline çevrilir. Bu eserler çocuk dünyasının başarılı bir tasviri olmanın yanı sıra Hıristiyanlık öncesi inanışları yeniden canlandırma çabası olarak da okunabilir. 1937'de Hırvat Bilim ve Sanatlar Akademisi'ne alınan ilk kadın ünvanını da elde eden İvana Brliç Majuraniç'in hayatı, yoğun bir depresyonu takip eden intihar ile noktalanır.

Modernizm

İsyankâr ruhları, sıra dışı hayatları ve her şeyden önce yenilikçi eserleri ile **Yanko Poliç Kamov** (1886-1910) ve **Antun Gustav Matoş** (1973-1914) 20. yüzyılın başlarında Hırvat edebiyatına yeni bir yön kazandırır. Önce liseden kovulan, sonra Hırvatistan'daki Macar yönetimine karşı bir gösteriye katıldığı için sürgün edilen, hayatının geride kalanını ise bir yere bağlanmadan, sürekli hareket halinde geçiren Yanko Poliç, eserlerinde de benzer bir özgürlük istemini yansıtıyor. İsmine ilave ettiği "Kamov" adı aslında kendi ifadesiyle bağlı kalmaya çalıştığı "edebiyat kuramını" oluşturuyor. "Kamov," Eski Ahit'te babası Huh'u çıplak gördükten sonra kardeşlerinden farklı olarak onun üzerini örtmeyen ve bu nedenle lanetlenen Kam (Ham)'dan geliyor. Kamov Barcelona'da öldüğünde 24 yaşındadır. Bu kısacık hayatının ardından sayıca fazla olmasa da Hırvat edebiyatının akışını değiştirecek nitelikte yapıtlar bırakmıştır. Kamov Hırvat edebiyatının temelindeki romantik dünya görüşünün yerine materyalist-varoluşçu bir yaklaşım getiriyor, hayat ile sanat arasındaki sınırları kaldırarak küfürlerin, çirkinliklerin, karanlığın hakim olduğu bir şiir evreni yaratıyor. Geleneksel Hırvat edebiyatı çizgisini aşmasında **Dostoyevski, Poe, Wilde** gibi yazarların etkisi oluyor.

Antun Gustav Matoş'un hayatı da benzer bir çizgide ilerler. Görev yaptığı Avusturya-Macaristan Ordusu'ndan kaçan Antun Sırbistan'a sığınır, sonra Cenevre'ye, oradan da Paris'e gider ve bohem bir hayat sürdürür. Hırvat şiirine katkısı geleneksel üsluptan uzaklaşarak modern bir stil geliştirmesiyle ifade edilebilir.

20.yüzyıl

Kamov ve Matoş gibi yazarlar Hırvat edebiyat geleneğine 'dışarıdan' aldıkları etkilerle modernist bir yön kazandırırken dönemin birçok yazarı sanat felsefesini yerli edebiyat birikiminin üzerine yenilikler katma düşüncesi üzerine kuruyor. Yazar ve çevirmen **Vladimir Nazor** (1876-1940), örneğin, bir taraftan yeni yüzyılın ortamına uygun anlatım araçları ararken, diğer taraftan eserlerinde halk edebiyatını canlandırmaya çalışır.

Yugoslavya'nın hem krallık (1918-1941), hem komünizm döneminde (1945-1981) ülkenin kültürel hayatının şekillenmesinde en çok katkısı olan isimlerinden biri **Miroslav Krleja**'dır (1893-1981). Birinci Dünya savaşı öncesinde, savaş boyunca ve sonrasında Hırvatistan hayatını tüm yönleriyle anlatan *Flamalar* başlıklı romanı eleştirmenlerce Hırvatistan'ın *Savaş ve Barış*'ı olarak değerlendirilmekte. Bu panoramik romanı dışında yazar ellinin üzerinde şiir, öykü, oyun, makale, şiir, anı, gezi kitabı yazmıştır.

Hem Sırp, hem Hırvat, hem Bosna edebiyat tarihi kitaplarında aynı hararetle sahiplenen **Ivo Andriç** (1892-1975) ise şüphesiz dönemin ve genel olarak Balkan edebiyatının en değerli isimlerindendir. *Drina Köprüsü* (1945) romanı ile 1961 Nobel ödülünü kazanan yazar aynı epik güce sahip birçok eserin sahibidir.

Sırp ve Hırvat edebiyatı arasında entelektüel savaşa neden olan başka bir isim de 1905-1967 yılları arasında yaşayan **Vladan Desnitsa**'dır. Dönemin temsilcileri arasında Hırvat dilinin virtüözü sayılan **Tomislav Ladan** (1932), kendi eserleri dışında Hırvat diline **Whitman, Proust**, Conrad gibi yazarların yapıtlarını kazandıran **Tin Uyeviç** (1901-1955), **Ranko Marinkoviç** (1913-2001), **Ivan Aralitsa** (1930), Hırvat ekspresiyonist şiirinin temsilcisi **Antun Branko Şimiç** (1898-1925) gibi isimler de sayılabilir.

"Son Sayfa: Balkanlar Yayını" kapsamında tanıtılan Simo Mraoviç 1966 Hırvatistan doğumlu. Zagreb Üniversitesi'nde felsefe, Rus ve Hırvat Edebiyatı okuduktan sonra bir süre televizyon gazeteciliği yapar. Şu anda Zagreb'de yaşıyor, 'Pop & Pop' Yayınevi'ne bağlı çağdaş edebiyat ve kuram dizisinin ve *Getto* dergisinin redaktörlünü yapıyor. 2002 yılında ilk romanı (*Konstantin Bogoboyazlivi*) çıkan Mraoviç'in bir çok şiir kitabı da var.

İrfan Yıldız

HEEEEEY HEEEEEEEY!

Üç adam vardı birbirinden ayrı
Atları yıldız sanırlardı
Derin sevdaları atlarla saldılar
Üç adam, yanık ve saftı

Sabah serinliğinde bir ürkü
Sabah serinliğinde bir çile
Onmayan gönülde varlık hile
Üç adam ne kadar saftı

Yıldızlar kaya- giderken
Dalgalar kıyıya vururken
Uykulu, dalgın, solgun,
Yorgun kapıların içinde
Zaman, buz gibi saftı

Bir kam yüceliğinde kopuz
Başlı üç adam, çala dursun başını suya
Denizler çöllere akadursun
Zamandan kaçık bir rüzgâr suya ağlıyordu

Bir masal gibi yok ve sessiz harfler
İçindeydi kıyılar üç başsız adam ağlıyordu
Kim kimi avutuyor, su kim, o benli ay kim
Ne zaman ki, işte bu aşk ola, diye sustu her şey
Belli belirsiz bir yakarış ve duyar duyarsız bir yalvaç
Yolculuğu başladı kayaların üstünde

Üç takım yıldızı, bir ay
Aşkın tenhalığında uzaklaşıyordu
Kimsesiz, yersiz, varsız üç adam
Doğaya ve zamanlara esenlik veriyordu

Üç adam bir bedende
Üç yıldız bir ayda
Üç ay bir güneşte
Fuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu
Olmaz böyle beden

Yıldızlar vardı sarardı soldu
Atlar yıldızlara bakarken yoruldu
Bayıldı aşk ile dönen o tuuuuuuuuuuur u turna
Kimdi, nedendi, ne sen, ne bendi

Sessizlik, gökyüzünde bendi

Bir aydı fışkırdı denizden
Güller kızardı, denizden
Atlar koptu koştu denizden
Üç adam, bir gökyüzü beninde
Füüüüüüüüüüüüüüüüüü
Geldi sessiz derinden

Üç adam, o derdi düşün arda
Üç adam Dar-ı Mansur'da
Enel-Yok dedi, Enel-Yok
Umarsız bir sözdü, hortum gibi, meydanda
Çığlıklandı kubbeler vakit erişende
Enel Yok, dedi adam, üç kez: Enel-Yok

Bir esen, bir bulucu, bir bulak kapının ardında
O atın düşüyle coşkun esrimede
Korkunç bir sırrı sınav sessizliği acunda
Denizler gizem yeleleriyle zamanlara seslenmede
Sessizlik, aşkın uzak evlerinde yutkunmada
Ay benzeri bir zaman camlara sığınmada
Üç adam bir adam bir bedende ben
Üç çağ bir çağda bir beden

Kopuzun teli, sevginin eli
O upuzun boşlukta dinlenmede
Ölümün gülü, yaşamın gülüne imrenmede
Irmaklar bentli bentsiz akarken
Zamanlar yüzlere özenmede
Zamanlar yüzlere özenmede

Mül ömül ömül ömül
Mül ömülö lümölümö
Lüm ölüm ölümüöl
Lüm ölüm gül ölme

Eeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeyyy
Eeeeeeeeeeeeeeeeeyyyyyyyyyyyyy
Yeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeyy
Eeeeyyyyyyyeyyyyyyyyyyyyyyeeee

Lü mö lü m ölü m gül ölme,
Ölme gül ölü m
Mm eeeeyyy güü ll üm
Eeeey gül üm
Lüm ey gülü mm
Eeeyyy gü lüm
Ey

Rüzgârın yaprağı Dar-ı Mansur'da
Gökyüzünün beni yüzlere özenmede
Yüzler rüzgâra özenmede
Aşkların takımyıldızları gibi
Üç adam bir adama özenmede

Rüzgâr eeey ru be ru
Rüzgâr eeey ru be ru
Ru be ru rüzgâr eeey
Heeey rüzgâr be ruu
Heeeeeeeey
Heeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeyyy

Necati Güngör

TÜRK YAZARI YALNIZDIR

Mahir Öztaş

Mahir Öztaş adını duymamış olan var mıdır? Edebiyatla uzaktan ya da yakından ilgisi bulunmayan kesimdenseniz, onu tanımama özürünüz geçerlidir... Ama edebiyatla hiç değilse okur düzleminde bir ilginiz bulunuyorsa, Mahir Öztaş adını mutlaka duymuşluğunuz, kitaplarını okumuşluğunuz olmalı...

Mahir'i yetmişli yılların başından beri tanırım. Yirminci yüzyılın ilk yarısındaki Rus devrimcilerini andıran kırmızı sakalı, beyaz tel çerçeveli gözlüğü, şiir ve şarap tutkusu ve de Troçki çizgisini izleme iddiasıyla bilinen bir Akademi (mimarlık) öğrencisiydi. İddialıydı ama, iddiasını yüksek sesle söyleyen biri değildi. İdeolojik ve politik yönsemeleri zaman içinde değişse de, kişilik özellikleri hiç değişmedi. İronisini ve alçakgönüllülüğünü hep korudu. Dünyanın değişik cağrafyalarını gezip gördü; ama her defasında yurt özlemiyle geri döndü... Bir kitap çıkardıktan sonra şiirden koptu, hikâye ve romana doğru dümen kırdı... Bu yeni türlerde üst üste ödüller aldı. Edebiyat alanında özgün bir yer açtı kendine. Sakalını kesti, saç uzattı, kulağına küpe taktı, şarabın yerine birayı ikame etti; kırkından sonra sağlıklı beslenmeye ilgisi arttı... Yine de biz dostlarının gözünde hep aynı Mahir olarak kaldı!

Roman ve hikâye kitapları yeni basımlarla okur önüne çıktı. Okurlarından gördüğü ilgi nedeniyle olacak, mimarlığın getirisini elinin tersiyle itip kendini tümüyle yazarlığa adadı.

Gelgelelim, yazarlık yolunun üstünde koca bir yalnızlık bekliyordu Mahir'i... Onca edebiyat başarısına karşın, hiçbir zaman dergilere kapak olamadı! Adına özel sayılar düzenlenmedi. Reklam afişleri, pop-art'ları, posterleri basılmadı. Dergiler, gazeteler röportaj için sıraya girmedi. Çünkü lobisi yoktu Mahir'in, reklam danışmanı, halkla ilişkiler uzmanı kullanmıyordu. Bütün bunlardan "daha elim ve daha vahim" olanıysa, "kadın yazar" sıfatına ve şansına sahip değildi!

Bu şanssızlık, onun, birkaç yıldan beri boğuştuğu çokuluslu bir otomobil firması karşısında da yalnız bırakılmasına neden olacaktı!

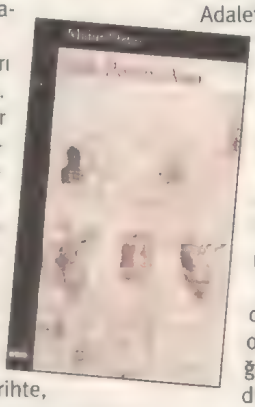

Mahir Öztaş'ın 1997 yılında Yapı Kredi Yayınları arasında çıkan kitabının adı, **"Ruh İkizini Arar"**dı.

Ne var ki Mahir, kitabına özgün ve ilgi çekici bir ad bulmanın keyfini fazla çıkaramayacak; bir sabah gazeteleri açtığında, bu adın, **Mercedes-Benz**'in reklam sloganı yapıldığını görerek şaşkınlığa uğrayacaktı! Dahası, yine bu ad altında bir de şiir antolojisi hazırlatarak müşterilerine armağan etmişti Mercedes-Benz.

Edebiyatçı olmak isteyip de, bu hevesi kursağında kalmış birtakım metin yazarlarının, gerçek edebiyatçıların beyin ürünlerine göz dikmeleri bu piyasada yeni bir olgu değildir elbet... Bir tarihte, "ince duvarlı" buzdolaplarının yeni çıktığı günlerde, bu ürünün reklam kampanyasını yürüten bir metin yazarı, **"İnce Memed"** sloganıyla ortaya çıkmak istemişse de, **Yaşar Kemal**'i öfkelendirmekten korkan ajans, bu adı kullanmaktan vazgeçmişti.

Reklam kampanyalarının yoğunlaştığı seksenli yıllarda yine bir ajans, **Can Yücel**'in **"Rengâhenk"** kitabına sarkıntılıkta bulunmuş ve bu adı reklam sloganı yapmıştı. Yanılmıyorsam, Can Yücel de konuyu Allah'a havale etmeyip mahkemeye götürmüştü.

Özgün kitap adının reklam malzemesi yapıldığını gören Mahir de – yaşamını hukuka adamış savcı bir babanın çocuğu olarak– mahkemeye başvurdu ve adalet talebinde bulundu! Avukatlar tuttu, yargılama giderlerini göze aldı... Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme serüveni gibi "uzun, ince" bir yargılama yolunda yürümeye başladı.

Gel gelelim burası Türkiye'ydi ve Mahir, tek başına bir yazardı! Dava ettiği kurumsa, uluslararası bir güce sahip olan koskoca Mercedes'ti!

Aslında, yargıcın önüne konulan olay çok yalın: Ne karmaşık olaylar zinciri var ortada, ne çetrefil ilişkiler ağı, ne de kuşaklar boyunca sürmüş bir çatışma...

Mercedes'in yeni serisinin reklamı için, bir yazarın kitabının adı kullanılmıştır! Bu da, mahkemenin vereceği bir cezayı gerektirmektedir...

Mahkeme makamı, önüne getirilen böylesine yalın bir konuda yargıda bulunabilmek için "bilir" kişi görevlendirir... Bilirkişinin edebiyatla, ne yakından ne uzaktan bir ilgisi vardır. Ama yargıcın kararını etkileyecek biçimde rapor hazırlamaktan kaçınmaz.

Adaletin o hassas terazisinin ibresi, nedense bazı durumlarda doğru noktayı gösterme yeteneğini yitirir...

Yerel mahkemedeki yargılamadan lehine bir sonuç elde edemeyen yazar, haklıyı haksızdan ayırma makamı olarak nitelenen Yargıtay'a başvurur bu kez. Orası da, yerel mahkemenin kararını onaylar.

Yalın bir söyleyişle, kitabının adı reklam malzemesi yapılan Mahir Öztaş, Mercedes firmasına karşı açtığı davayı hiçbir aşamada lehine çevirme şansını elde edemez!

Daha da kötüsü, kimselerin kılı kıpırdamaz böyle bir dava karşısında! Mercedes davasında, bir Türk yazarı olarak kendi yazgısıyla baş başa kalır Mahir! Üyesi olduğu yazar örgütlerinin üzerine ölü toprağı serpilmiş gibidir! Telif haklarıyla ilgilenen kuruluşlar sus pus olup uzaktan izler bu olayı. Türkiye Yazarlar Sendikası'nın bu taraklarda bezinin olmadığıysa zaten herkesçe bilinmektedir! Onların görevi yalnızca müsamere düzenleyip şiir okumaktan ibaret! Zavallı Sendika!..

Peki ya, tarihsel olaylara gözünün birini yumarak bakan **Orhan Pamuk**'un yargılanmasına olağanüstü ilgi gösterenler, neden Mahir Öztaş'ı, Mercedes karşısında yalnız, yapayalnız bırakmışlardı acaba? Bunun nedenini anlamak hiç de zor değil!

Mahir, Türkiye'de yitirdiği davasını, bir kez de, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşıma kararında... Oradan ibret verici bir "hüküm" çıkarsa, hiç şaşırmayacağım! Bekleyip görelim...

Cezmi Ersöz:

Benimle kimse sevgili olmadı

İnsanlar kendi trajedilerine yabancı. Neden Türkiye'de muhalefet gelişmiyor, neden insanlar sokaklara dökülmüyor, bu kadar adaletsizlik varken, neden bu kadar vurdumduymazlık var, apolitizm var bunu hiç sorgulamadık biz. Neden, çünkü insanlara eğlence kültürü, kederlenecek, mola verecek vakit bırakmıyor. Her saniyesini dolduruyor insanların, insanın kendini sorgulayacak, baş başa kalacak, bir anı bile çok görüyorlar.

Değişik bir kitap çalışmasıyla okurlarınızla buluşuyorsunuz. Yazı ve şiirlerinizden oluşan yeni kitabınızda bazı müzisiyenler sesleriyle size eşlik ediyor. Kitapla birlikte bir de cd veriliyor. Kitapta yeni bir dönem mi başlıyor, sesli kitap dönemi mi? Hatta şöyle sorayım; kitapta promosyon dönemi mi başlıyor?

Bu son çalışmam, *Benimle Kimse Sevgili Olmadı* adlı kitap dediğiniz gibi edebiyat dünyasında bir ilki temsil ediyor. Bir ilk olsun diye yapmadım elbet ama sonuçtan çok memnunum. Çok sevdiğim sanatçıları buluşturan bir kitap oldu bu çok sevdiğim bir şiirimi okudu. Bu şiiri **Vedat Sakman** bestelemiş.

Bu albüm için bestelendi bu şiirler değil mi?

Bu albümde yer alan şiirler, kitaptaki şiirlerin kitap için özel olarak bestelenmesinden oluşuyor; Vedat Sakman besteledi. Bu bestelerden üçünü **Haluk Çetin**, birisini Vedat Sakman kendisi, birini de **Leman Sam** seslendirdi. Aylar süren bir çalışma söz konusu burada. Çok heyecan verici bir şey. Şiir ve müzik kardeştir. Buna karşı çıkanlar olabilir ama ben farklı bakıyorum. Çünkü sanatlar arasında mutlaka bir ilişki olmalı, bir alış veriş olmalı, bütünleşme olmalı diye düşünüyorum. Benim edebiyattaki duruşum böyle, türlerarası bir yolculuk yapıyorum ben. Bu yazıların da denemeden öyküye, şiirden mektuba, edebiyatın bütün kolları arasında sürekli bir kaynaşma var, bir iç içe geçme var. Neden müzikte şiirin içinde olmasın...

Zaten şiirin içinde kendi müziği olmasa o şiirden tat alamayız değil mi?

Elbette. Şiirin içinde müzikalite yoksa müziksel bir güç, duygu yoksa o şiir lezzetli bir şiir değildir zaten. Şiir kulağa da hoş gelmeli. Niye bestelenmesin şiirler? Şiirin daha çok insan tarafından özümsenmesini sağlayan bir etken burada müzik. Ben birçok bestelenmiş şiiri çok severek dinliyorum. Hayranlıkla dinliyorum. Daha çok içime işliyor.

Örneği de var zaten bunun. Yeni bir şey değil. Mesela Edip Cansever**'in, Ahmed Arif'in,** Attila İlhan**'ın şiirleri zaten besteleniyordu.**

Özellikle Attila İlhan'ın çok şiiri bestelenmiştir. **Ümit Yaşar Oğuzcan**'ın birçok şiiri bestelenmiştir. Onlar daha kalıcı oluyor sanki, daha uzun yıllar insanlar tarafından dinleniyor. Daha çok yayılıyor. İnsanlarda bir şiir beğenisi oluşturuyor. Şiire yapılan bestelerin de çok daha kalıcı, çok daha köklü olduğunu görürsünüz. Şarkı sözünden yapılan şarkılar değil de şiirden yapılan şarkıların çok daha kalıcı olduğunu, hatta şairinden bile uzaklaştığını görüyorsunuz.

Şiir okumaktan sıkılan biri, bu tür çalışmaları dinleyip keyif alabilir

Tabii. Hele günümüzde şarkı sözlerinin bu kadar bayağılaştığı, basitleştiği, neredeyse aptallık derecesinde olduğu göz önüne alınırsa, şairlerimizin müzik dünyasında yerlerini almaları gerekir. Dünyada sanatsal anlamda duruşlarını sergilemeleri gerekir. Ama eski saygı gözetilerek, eski özen göz önünde tutularak yapılmalı bunlar. Bu, hem müzik dünyamıza bir ağırbaşlılık hem bir derinlik, hem bir özen getirecektir.

Bu alanda müthiş bir yozlaşma yaşanıyor....

Tabii, korkunç bir bayağılaşma var. Ve insanların beğenilerini aşağı çeken bir pop müzik furyasıyla karşı karşıyayız. Peki, bu pop müzik furyasına karşı nasıl önlem alınacak, nasıl set çekilecek? Sanatçılar devreye girecekler. Bakıyorsunuz çok kaliteli insanlar, iyi müzisyenler, iyi şairler bu bayağılaşma karşısında geri çekiliyorlar. Pop kültür dünyasının periferisinde muzdarip olup, hatta incinip, rencide olup geri çekiliyorlar. Ve ortalık bu insanlara kalıyor. Televizyonlarda kliplerde bu bayağılık adeta fışkırıyor. Basitlik fışkırıyor. Demokrasi kültürümüzü, müzik kültürümüzü belirler hale geldi bu durum. Bu kitabın bence en güzel yanlarından biri de bu CD.

Kitabı okurken arada CD'yi dinleyecek ya da kitabı kapatıp albümü dinleyecek, sonra tekrar kitabı okumaya devam edecek. Sanki o fon müziklerinin eşliğinde okuyacak. Şarkılar eşliğinde okuyacak bu kitabı.

Kitapla birlikte verilen CD'yi bir promosyon olarak algılamak haksızlık mı olur?

Elbette öyle olur. Bu, bütünlük arz eden bir çalışma. Amaç burada kitabı çok sattırmak değil gerçekten. Mesele böyle bir şeyin olabileceğini göstermek, bu alışverişi göstermek. Müzik ve şiirin kardeşliğini burada bir kez daha vurgulamak, buna okurlar karar verecekler; müziklerle sözler uyumlu mu? Sözler müziği taşıyabiliyor mu? Yoksa müzik şiirin altında mı kalıyor? Hep bunlara okurlar karar verecek. Hakikaten bazı şarkılarda müzik şiirin önüne çıkmış. Bazı şarkılarda ise şiir öne çıkmış. Çok güzel dizelerin önünde müzik bazen boyun eğer. Bazen öyle bir beste yapar ki besteci, şiir bazen saygıyla alkışlar. Burada bazen şiirim alkışlıyor besteyi, bazen beste şiirimi alkışlıyor. Karşılıklı olarak, şiir yazının önünde eğiliyor, yazı şiire saygıyla sarılıyor. Nasıl kitapta şiir ve yazı birbirini bütünleyip geliştiriyorsa, albümde de şiir ve müzik birbirini bütünleştiriyor, geliştiriyor ve yükseltiyor.

Cezmi Ersöz neden bu kadar umutsuz yazıyor, mesela kitabın bir bölümünden: "Kimi sevsem, onun hep uzakta bir sevdiği vardı, unutamadığı bir aşkı..."

Umutsuzluk değil, belki şöyle denebilir; umutsuzluğun içinde bir umut arayışı bu. Umutsuzluğun içinde bir umut arıyorum. Evet, benim hayatım da böyle oldu. Bunları yaşadım ben, hissettim. Çevremde gördüm, hakikaten kimi sevsem hep sevdiği biri vardı, özlediği biri vardı. Âşık olduğum insanlar hep yaralı insanlardı. Bana yaralarıyla geldiler. Onları o yaralarıyla sevmeye çalıştım. Geçenlerde çok güzel bir söz okudum. **Murat Uyurkulak**'ın *Har* adlı romanında geçiyor. Birini yakından tanımak için onun deliğinden değil yarasından girmek gerekir. Evet, bir insanı gerçekten çok iyi tanımak istiyorsan, onun yaralarını bulmalısınız önce. Benim çevremde herkes kırgın, yaralı. Ama bu kitapta ben şuradan baktım hayata, aşka, insanın var oluşuna. Maskesiz olanlardan, oyunları bilmeyenlerden, küçük hilekârlıklardan uzak yaşayanlardan, kendini olduğu gibi sevgiye ve aşka teslim edenlerden yola çıktım. Korunmasız insanlardan, zırhı olmayan insanlardan yola çıkarak bu kitabı yazdım. Evet, ne acı ki bu dünyada garip bir kural var. Türkiye'de ve dünyanın birçok ülkelerinde aşağı yukarı böyle, oyunlarınız yoksa tuzaklarınız yoksa, gözünüzde bir tane kamera yoksa, savunmasızsanız, çırılçıplak kendinizi teslim ediyorsanız karşınızdakine, stratejik kaygılarınız yoksa, çıkar amaçlı davranmıyorsanız, sadece aşka iman ediyorsanız, mutlaka ilk terk edilen siz oluyorsunuz. Kullanılan, sevgisi ve aşkı yerlerde sürüklenen, horlanan, küçümsenen siz oluyorsunuz. Hayatın, ticaretin, sistemin kuralları neyse, o günlük acımasız kuralları neyse, neredeyse bunlara benzer kurallar, insan ilişkilerinde de söz konusu. Özellikle sevgi ve aşk ilişkilerinde hayatın kuralları geçerli. Evet, sistem bizi çok yıpratıyor, yaralıyor, kırıp döküyor, savuruyor. Ve biz o acılardan, o yıpranmalardan, o zulümlerden kaçıp bir yüreğe sarılmak istiyoruz, biz içtenliğe sarılmak istiyoruz. Yaralarımızı orada onarmaya çalışıyoruz. Çırılçıplak teslim ettiğimiz, arınmak için o sevdaya koştuğumuz yerde, orada vuruluyoruz. Bizi asıl orada vuruyor sistem. O tinsel değerler sisteminin kuralları tarafından kısılmış durumda. Dolayısıyla en masum olmamız gereken alanda, zamanlarda ve hissiyatta ve en çırılçıplak olduğum anda, ayağımıza çelme takılıyor, yüreğimiz sökülüyor, terk ediliyoruz, yarı yolda bırakılıyoruz, kapılar suratımıza çarpılıyor. Dolayısıyla baktığım yer benim, burası. İşte kimse benim sevgilim olamadı diyorum, yedek sevgililer diyorum. Gerçekten insan ilişkilerinde ticaret kuralları geçerli. Ticaret kurallarının hiç olmaması gereken bir alanda, ticaret kurallarının en acımasız hükümleriyle karşı karşıya kalıyorsun. Bir malı etiketinden daha ucuza almak için onu küçümsersiniz. Onun bu değeri etmediğini söyler, uzaklaşırsınız. Onun eksik, çürük, kusurlu olduğunu söylersiniz. Bu sefer satıcı fiyatta indirim yapar size. Evet, aşk ilişkilerinde ve sevgi ilişkilerinde de bu var maalesef. Birisi pazarlama kurallarını uyguluyorsa, kendini iyi pazarlıyor. Ama siz kendinizi olduğunuz gibi gösterirseniz karşınızdakine, ben buyum derseniz, kendi-

nizi pazarlamak size etik olarak doğru gelmiyor ise, hayatınızla ilgili, olduğu gibi görünmek gibi bir meseleniz varsa, 'olduğun gibi görün' diyor ya Mevlana, öyle bir meseleniz varsa, tırnak içinde söylüyorum, malınız, o aşk piyasasında fazla bir fiyata gitmiyor.

Ucuza gidiyor.

Ucuza gidiyor bu, bu kadar açıksa, demek ki bunda. Bir problem var diyor. Olduğu gibi görünüyorsa, bunda bir tuhaflık var, acaba bu psikopat mı, şizofren mi?

Aşk meşk derken daha şizofrenik bir ilişkiye dönüşüyor.

Açık oldukları için saf ve temiz oldukları için kendilerini olduğu gibi yansıttıkları için. Bana bir tür faşizm gibi geliyor. Aşkta mı gizli faşizm yoksa insanda mı? Seven niye terk edilir, sevgi neden zalim bir cinselliğe kurban edilir. Bir narsizm ağacı yeşeriyor dünyada, herkes kendine âşık, herkes kendisini tanrı zannediyor, müthiş bir şımarıklık var. Bütün hazlardan pay alma güdüsü kışkırtılmış durumda ve insanlar çevrelerinde incelikleri göremeyecek kadar daha çok elde etmenin peşinde hızla koşuyorlar. Müthiş bir koşuşturma var. Hoyrat, kıyıcı bir koşuşturma var. Bu gürültü ve hız içerisinde o saklı, gizli incelikler, saf yürekler, teslimiyetler çiğnenip geçiliyor. Evet, askeri bir faşizm yok ortada belki ama asıl faşizm iki insanın aralarında **Ingeborg Bachman** evet asıl faşizm iki insanın arasında başlar diyor ya, ben de onun dediğine geliyorum bu kitapta. Faşizm iki insan arasında başlar. Evet, olduğun gibi görünürsen kaybedersin. Başkalarına giderler, pazarlama kurallarını bilen insanlar iyi prim yaparlar, onlar arzulanırlar, onlar elde edilmek istenirler. Onlar sahip olunmak istenirler. Öbürleri odalarına çekilir, kapılarının arkasında sessiz gözyaşları dökerler.

Hem şair hem yazarsınız, az önce dediniz ki yazı şiirin önünde boyun eğer, maalesef eğmiyor. Şiirin günümüzdeki durumu ortada. Şiir yayımlamayan yayınevleri var...

Yazı şiire boyun eğer, şiir yazıyı sevgiyle kucaklar. Şiir her zaman için üsttedir. Şiir bilgelik aşamasıdır, anahtarın prensidir. Edebiyatta şiir prenstir. Düzyazı prense saygı göstermek zorundadır. Şiir de yazıyı yerden kaldırıp, saçını okşamalı ona gereken saygıyı göstermelidir.

Geçmişimizde şiir önemli bir yer tutmuştur. Müthiş bir şiir geleneğimiz var halbuki...

Muazzam bir şiir geleneğimiz var. Çok güçlü bir şiir geleneğimiz var. Yazı geleneği daha sonra gelmiş ama.

Ben yazar olarak anılmaktansa şair olarak anılmayı tercih ediyorum. Çünkü çok güç bir şey şiir yazmak. Yılda 20-30 şiir yazıyorsam, yüzlerce yazı yazıyorum. Zor bir şey şiir yazmak. Bir şiir kitabında kalıcı olacak 3 tane şiir varsa ben kitabı öperim, alnıma koyarım. Bana her gün 3-4 tane şiir dosyası geliyor, ben, arkadaşlar etmeyin eylemeyin diyorum, şiir yazmak dünyanın en zor işlerinden biridir, bunu kafanıza yerleştirin. Bunu kafanıza yerleştirmezseniz yazdığınız her şeyi şiir sanıyorsunuz. Hiçbir kitap okumadan şiirin dehlizlerine girmeden hiçbir dil poetikası bilmeden şiir yazıyorlar, bunları şiir sanıyorlar.

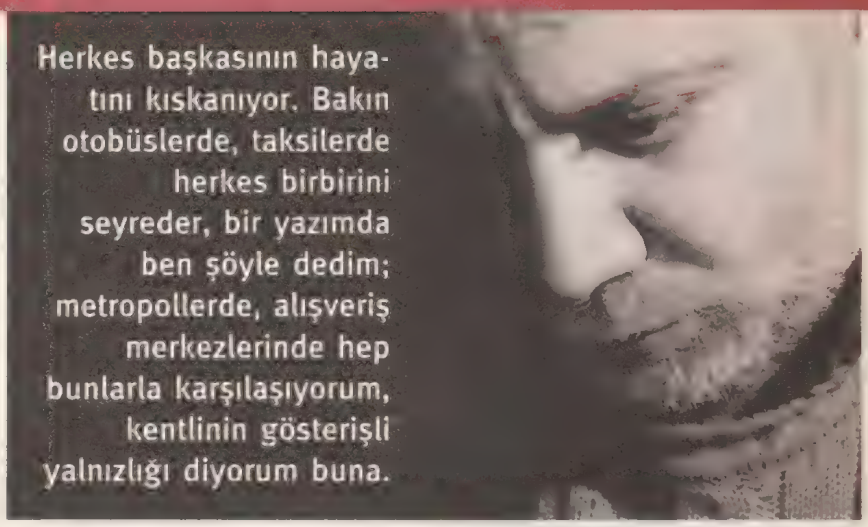

Ben yazar olarak anılmaktansa şair olarak anılmayı tercih ediyorum. Çünkü çok güç bir şey şiir yazmak. Yılda 20-30 şiir yazıyorsam, yüzlerce yazı yazıyorum. Zor bir şey şiir yazmak. Bir şiir kitabında kalıcı olacak 3 tane şiir varsa ben kitabı öperim, alnıma koyarım.

Bazı kesimlerden sert eleştiriler alıyorsunuz, çok fazla duygusal yazdığınız için eleştiriliyorsunuz, bu bir kabahat olabilir mi?

Evet bir kabahat haline geldi, çünkü eğlence kültürünün çok büyük baskısı altındayız. Televizyonları açın, radyolara bakın her tarafta durmadan eğlenen insanlarla karşı karşıyayız. Eğlence kültürü sistemin, tüketim toplumunun neredeyse bir motoru. Eğlence kültüründe geri çekilip yas tutmak, duygusal bir sürece girmek verimi düşürür. Giderek siz bizimle eğlenmiyorsunuz, siz yas tutuyorsunuz, sizde psikolojik sorunlar mı var, giderek bu hale dönüştü?

Başka sınıfsal bir farklılığa doğru gidiyor, böyle bir oluşum mu yaratılıyor?..

Doğru, eğlence kültürünün baskısı herkesi eğlenmeye mecbur ediyor. Eğlenmek bir zorunluluk haline geliyor. Ben saat 9'da açıyorum televizyonu, göbek atıyorlar. Biz onları patolojik olarak nitelendirmiyoruz, onlar bizi nitelendiriyor, patolojiye girer bu. Ben duygusal bir insanım ama ben kederli bir insanım. Kederli olmak da güzel bir şey. Kederli olmak şudur; birden geri çekilip hayatın içinden geri çekilip düşünmektir. Mola vermektir kederli olmak. Odalarınızın kapısını kapatır mumu yakar, niçin yaşıyorum, bu yaşadıklarımın anlamı var mı diye sorgulamaktır. Sonra daha büyük bir güçle çıkarsınız sokağa, bu sınamadan geçmezseniz bu yalnızlık eğitiminden geçmezseniz bir süre sonra büyük bir yabancılaşma yaşarsınız. Keder duygusu yaşamayan insan yabancılaşma yaşar, yalnızlık eğitiminden geçmek gerektiğini savunuyorum, yalnızlık eğitiminden geçmeyen insanların ne aşklarına inanırım ne dostluğuna inanırım. Öyle bir dayatma var ki mola vermeye bile vakit bırakmıyorlar insana. **Ahmet Oktay**'ın çok güzel bir sözü var o aklıma geldi, "kederli olmayan insan isyan edemez" diyor. Bombalanmış bir köyden, yaralanmış, ayağı kırılmış bir kız yüzünü göreceğim, önce kederleneceğim, Amerikan bombaları altında kaçışan köylüleri göreceğim, çöplüklerde ekmek arayan yoksulları göreceğim, önce kederleneceğim, odama çekilip bunları düşüneceğim ve isyan edeceğim.

İnsanlar kendi trajedilerine yabancı. Neden Türkiye'de muhalefet gelişmiyor, neden insanlar sokaklara dökülmüyor,

bu kadar adaletsizlik varken, neden bu kadar vurdumduymazlık var, apolitizm var bunu hiç sorgulamadık biz. Neden, çünkü insanlara eğlence kültürü, kederlenecek, mola verecek vakit bırakmıyor. Her saniyesini dolduruyor insanların, insanın kendini sorgulayacak, baş başa kalacak, bir anı bile çok görüyorlar. Mesele burada, dolayısıyla bir insan duygulara ve kedere vurgu yapıyorsa, a bu insan nasıl yazıyor deniyor. Hatta daha güçlenecek duygusal, kederli insanlara patolojik muamelesi yapılacak ve akıl hastanelerine kapatılabilir bu insanlar. George Orwell'ın *1984*'ündeki gibi, özel ilaçlarla da bu insanların duyguları köreltilebilir yeni bir insan yaratılıyor. Bu yeni insanın içinde de duygusallık, keder, içe bakış içsel sorunlar olmayacak. Bakın insanların yüzlerine, yüzlerinde bir hüzün görüyor musunuz, açık göz var, doyumsuzluk var, derin bir yalnızlık var.

Mutsuzluk var. Doyumsuzluktan gelen...

Acıdan kaynaklanan hüzünden kaynaklanan bir mutsuzluk değil, elde edememekten, yakalayamamış olmaktan, yeteri kadar iyi bir yerde olamamaktan kaynaklanan bir mutsuzluk. Hüzünlü bir acı değil, ne adına yaşıyorum gibi soylu bir mutsuzluktan, hüzünden bahsetmiyoruz. Herkes başkasının hayatını kıskanıyor. Bakın otobüslerde, taksilerde herkes birbirini seyreder, bir yazımda ben şöyle dedim; metropollerde, alışveriş merkezlerinde hep bunlarla karşılaşıyorum, kentlinin gösterişli yalnızlığı diyorum buna.

Neredeyse yazmaya ayırdığınız vakit kadar da okurlarınızla görüşüp vakit geçiriyorsunuz... İmza günlerinde, söyleşilerde temas halindesiniz...

Evet, çok özel şeylerini paylaşıyorlar benimle, kendilerinden biri gibi görüyorlar beni, burada okur yazar ilişkisinden çok, bir akrabalık var aileden biri gibi, dost gibi, kendisinden biri gibi, gizemli bir yol arkadaşı gibi. Benim için bu hoş bir şey, ben hayranlık duyulan bir yazar ulaşılmayan bir yazar olmak istemiyorum, her şeyi bildiğini iddia eden, ketum bir yazar olmak istemem, ki öyle de değilim her an dertleşebilecek, hatta bana küserler bazen. Ama ulaşılamayacak birine küsmezsin yanı başında olan birine küsersin. Bana niye yardımcı olmadın diye küserler, maillerine yanıt vermediğim için küserler. Bu insanlar azınlıkta, oyunları bilmeyenler, duyarlı, kültürlü ama ticaret kurallarını bilmedikleri için işyerlerinde eziliyorlar, ofis kurallarını bilmedikleri için maaşlarına zam yapılmıyor bu insanların, terfi ettirilmiyorlar. Çok yetenekli oldukları halde, oyuncu, üçkâğıtçı insanların arasında oldukları için kendilerini kötü hissedip geri çekilen insanlar azınlıkta ve bu insanların duygusal bir potansiyel taşıdığına inanıyorum. Ben bir yazımda bu insanlar için "kimsesiz incelikler ülkesinin insanları" demiştim. Evet, bu ülkenin kuralları, bu rejim özellikle bu insanları çok acımasızca hırpalıyor ve savuruyor. İnançlarını yok ediyor, kırıyor, döküyor. Bu ülkenin en güzel insanları bunlar. 30 kişilik sınıfta böyle bir iki tane insan var. Onlar ayakta durmaya çalışıyorlar, gürültü içinde kulaklarını tıkamaya çalışıyorlar.

Bu kitabın ve albümün oluşumunda yardımcı olan dostlarıma sonsuz teşekkürler ediyorum. Leman Sam, Haluk Çetin... Hayranlık duyduğum sanatçıları birleştiren şiirlerime şükran duyuyorum. Biz yazarlar, sanatçılar çok az mutlu olan insanlarız, hep yaratma sancıları içindeyizdir, yazdıklarımızı beğenmeyiz, eksik buluruz, bir dize için günlerce ateşler içinde yanarız, ama öyle anlar oluyor ki, kitabın çıktığı anlar içindeki boşluk biraz olsun doluyor. "Yazmak cehennemdir" diyor ya, kitap çıktığı anda yazmak cennettir.

Bu arada yayınevi de değiştirdiniz galiba.

Evet, Tekin Yayınevi'ndeyim, köklü bir yayınevi Uğur Mumcu'lar, Yalçın Küçük'ler, Orhan Kemal gibi çok değerli yazarlarımızı yayımlamış bir yayınevi. Benim 25'inci yılım, güzel bir tesadüf oldu, kitap ve albüm de bir ödül olarak verildi bana. ●

LALE BAHÇELERİNDEN
FRANSIZ SOKAKLARINA
bir bilinçaltı turu
Kemal Siyahhan

Doğu ve Batı medeniyetlerinin kazandırdığı Asyalı ve Avrupalı kavramları arasında Avasyalı bir bilinçaltının üçyüz yıldır ait olduğu yeri arayış hikâyesi...

Gazete bayiilerinde ve kitapçılarda

eMan

Salih Bolat

EĞİTİM VE ÜNİVERSİTE

Ülkemizde "eğitim" kavramı, "bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istendik değişme meydana getirme süreci" olarak tanımlanır. Dikkat edersek, bu tanıma göre eğitimde bir "kasıtlılık" söz konusudur. Çünkü sürecin sonundaki davranış değişikliği, "istenen" olmalıdır. Bu da bir toplumun değer oluşturma politikalarını belli programlara bağlamak istemesinin doğal sonucudur. Oysa "kültür" kavramı en yaygın biçimde, "bireylerin ve toplumların yaşama biçimi" olarak tanımlanır. Bireyler kültürlenme sürecine, okul eğitimi sürecinde olduğu gibi belli bir yaş düzeyine gelince değil, doğuştan itibaren girerler. Ayrıca kültürlenme süreci, eğitim sürecinde olduğu gibi, her zaman bireyin dışındaki dinamiklerce kasıtlı olarak belirlenmez. İşte bireyin kültürlenme sürecinin kasıtlı olarak belirlenen bölümü, ülkemize ABD'nden transfer edilen eğitimbiliminin eğitim anlayışıdır.

Eğitimin kasıtlılık özelliği, zaman zaman kültür ile karşı karşıya gelmesinin de temel nedenlerinden biridir. Okulların tatil olduğu haberini alan öğrencilerin büyük mutluluk duymalarının nedeni nedir? Bu denli kutsal saydığımız eğitimin yapıldığı okulu asmak, niçin öğrencilerin en büyük keyif aldıkları bir durumdur? Bunların nedeni, okulun, öğrencilerin kültürlenme sürecinin önemli bölümünü oluşturan günlük yaşamlarına karşı olması, onların çevrelerini genellikle olumsuzlaması ve küçümsemesidir.

Özgür ve özerk bir yapı, belli bir programın öğrencilere, onları çevrelerinden soyutlayarak, dikte edilmesi temeline değil, öğrencilerin de katıldıkları ve onayladıkları bir programın uygulanması temeline dayanır. Eğer özgürlük ve özerklik kavramlarını yalnızca dış dinamiklere kapalılık, toplumsal karar mekanizmalarından yalıtılmışlık olarak anlarsak, okulun kendi içinde her türlü yönetilme biçimini (despot ya da faşizan anlayış dahil) dolaylı olarak desteklemiş oluruz. İçine kapalı bir yapıyı önermek ile özerklik farklı şeyler olmalı. Bazı çevreler, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi rektörü Prof. Dr. Yücel Aşkın'ın, despot bir yönetici olduğunu öne sürüyor. En demokrat insan bile, bugünkü üniversite yönetim ilkelerini uygulayan bir yönetici olduğunda, ister istemez despot olacaktır. Çünkü yönetim ilkelerinin niteliği, yönetmeliklerin bizzat kendileri despottur. Bu despotluk, cezalandırma ve tehdit etmenin, ödüllendirme ve güdülemeyi egemenliği altına alarak kendini göstermektedir. Bir de yöneticinin kişilik yapısında despotluk olduğunu düşünün, tehlike iki katına çıkacaktır. Elbette bireysel olarak görece demokratik bir ortam sağlamaya çalışan yöneticiler, örneğimiz dışındadır.

OECD'nin 2003 yılında hazırladığı bir raporda, kamu üniversitesi özerkliğinin ölçütleri 8 başlıkta toplanıyor:

1) Binalarının ve her türlü araç gerecinin mülkiyet hakkına sahip olma,
2) Kredi alabilme yetkisine sahip olma,
3) Bütçesini oluşturma ve öncelikleri doğrultusunda harcama yapabilme,
4) Akademik yapısını ve ders programlarını belirleme,
5) Üniversiteye alınacak yeni öğrenci sayısını belirleme,
6) Akademik personeli işe alma veya işine son verme (gerçi üniversiteler çeşitli yöntemlerle personelin işine son verebiliyorlar)
7) Ücretleri belirleme,
8) Öğrenci harcını belirleme.

Sahip olduğu üniversite özerkliği açısından Hollanda, Meksika, Polonya, Avustralya, Danimarka, Finlandiya, Kore, Türkiye ve Japonya olmak üzere 13 ülkenin kamu üniversitelerinde yapılan araştırmada, sekiz puan üzerinden 1,5 puan alan Türkiye, yedinci sırada yer almaktadır.

Yukarıda sıraladığımız özerklik ölçütleri arasında, "hükümetlerin üniversitelere siyasal telkinde bulunmamaları" ya da "öğrencilerin ve hocaların siyaset yapmamaları" gibi ölçütlerin bulunmaması ilginç değil mi? Hükümetler doğru buldukları siyasal görüşlerini niçin üniversitelere empoze etmeye çalışmasınlar ki! Ya da üniversiteler niçin doğru buldukları siyasal görüşleri hükümete ve topluma empoze etmeye çalışmasınlar? Öğrenciler ve hocalar, bir toplumun en entelektüel kurumları olan üniversitelerin birer parçası olarak, siyasetle ilgilenmeyecek de kim ilgilenecek? Toplumsal karar mekanizmalarını oluşturanlar, yalnızca müteahhitler, toprak ağaları, mafya liderleri mi olacak?

Konuya bu açıdan yaklaştığımızda, ülkemizde üniversiteyi siyasetin dışında tutma anlayışı ve girişimleri anlaşılır oluyor. Çevresinden steril bir üniversitenin ürettiği bilginin nedenleri ve sonuçları da tartışılır. Böyle bir üniversitenin bilim fetişizmi geliştirme riski her zaman vardır. Türkiye'deki kampus tipi üniversitelerin çevreleriyle ilişkilerine baktığımızda, küçümseyici, kent yaşamına tepeden bakan seçkinci bir bilimsellik anlayışının egemen olduğunu görürüz. Bu anlayış, bilim üretme sürecine de yansımakta, akademik yükselme ölçütlerinde makaleye daha yüksek puan vererek onu kutsayan, buna karşın kitap oylumunda yapılan çalışmaya daha düşük puan vererek kitabı küçümseyen biçimde somutlanmaktadır.

Bilimsel bilgiye tanınan kutsallık düzeyindeki büyük kredi ve saygınlık, toplumumuzda onun sihirli değnek olarak algılanmasını da beraberinde getirmiştir. Oysa Batı'da bilimin temelini oluşturan aklı (rasyonalizmi) sorgulayan yaklaşımlar hiç de azımsanmayacak ölçüde taraf bulmaktadır. Aklın ve akılcılığın içeriğinden soyutlandığını, giderek otoritenin temel ölçütü olduğunu öne süren bu yaklaşımlar, daha da ileri giderek, akıl ve akılcılığın tanrı, kral ve tiranların, onların amansız yasalarının sahip olduğu türden bir nitelik kazandığını, onlarla aynı türden bir iktidar odağı olduğunu vurgulamaktadırlar.

Bilimsel bilginin temel dayanağını oluşturan aklı dışlama peşinde olduğum anlaşılmamalı. Ama dünyayı anlama çabasında, aklın ve bilimin tek sihirli değnek olmadığını söylemek istiyorum. Sanatsal bilgi ve onun temelini oluşturan düş de dünyayı anlama çabasında önemini giderek artıran dinamiklerdir. Bugünkü eğitimin istediği bireyler, neredeyse düş kurmayı unutmuş, aklın baskısı altındaki robotlardır. Bireysel ve yaratıcı bir etkinliği gerektiren sanatsal bilgi, üretilme süreci açısından son derece demokratikleşmeye dayanır. Oysa deneysel bilginin üretilme süreci, özellikle bizim gibi kendine güvensiz ülkelerde her zaman didaktik bir ortamı gerektirir. Kuralların dikte edilmesi de diktatörlüğün ortaya çıkma riskini artırır.

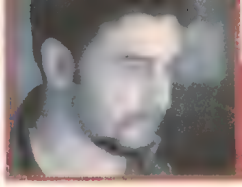

Refik Teksoy

Kırmızı bir gökyüzü ve gökyüzüne yakışmayan bir aşkla düştüm yola. Akdeniz'de bir harabeydi kalbim. Onarılmayı beklemeyen ve hiç beklememiş. Sonsuz bir ovada yalnız bir dağ misali, soyluydu o.

Valiz almadım yanıma, doğar gibi başlamalıydı çünkü bir yolculuk ve ölümü bilerek, kabul ederek. Kılcal damarları topraktan zorla koparılan bir bitkinin duyduğu sancıydı içimdeki sancı. Bırakılıp gidilen, kendine mahkûm edilen bir şehrin ağrısıydı içimdeki ağrı. Bir kutuya koyup saklamalıydım bu kentteki acıları. Belki de muska yapıp boynuma takmalıydım. Burada, bu ne yaptığını kendi de bilmeyen kentte bırakamazdım onları. Bırakmamalıydım. Tükürdüğüm sokakları tek tek yaladım giderken. Yediğim her şeyi kustum. Bırakmadım geride hiçbir şey. Bu kente yakışan cam kırığı acılar ve büyük yalnızlıklardı sadece. Kâğıt gemilerden umutlar çoğaltmadım kendime. Bir depremle ikiye bölünmüş gibi yarım ve çaresiz olsun istemedim gidişim; öyle, hiç gelmemiş gibi çıkıp gitmek istedim sadece.

Ter gibi süzülmek belki de...

Unutulacaktı elbet, ama kalbim sonsuz maviliğin yemyeşil bir ovayla birleştiği yerde başını gökyüzüne uzatmış bir çiçeğin ölümü beklediği gibi sakin bekliyordu unutulmayı. Karlı bir dağ havasında şimdi o. Uzaktan özlemle bakıyor eteklerindeki buğday başaklarına.

Yalnızlık sonrası yarım kalmış bir intihar gibi kalbim. Unutulmayı bekliyor. Umut etmeden ve yenilmeden içindeki sancıya. Bayraklar açıyor şehrin etrafındaki ovalara ve bayraklardan yaldızlar saçılıyor. Gece yatağında aşkı ilk kez duyumsamaya başlamış genç bir kız gibi şaşkındı kalbim ve heyecanlı.

Geceye asılı kalmaktansa, ardında aşk karşıtı parıltılar bırakarak kaymayı tercih eden bir yıldız misali... Soyluydu kalbim.

Şafak vakti ilk otobüse binip gitti. Ben bekledim bütün gün terminalde. Görmek için buradan gidemeyişimi her otobüs geldiğinde bir kez daha ve bir kez daha.

Akşam oldu sonra. Şehir bütün gözleriyle bana bakmaya başladı. Nefret etti. Küstü belki de. Ölümü düşünmeye başladık ikimizde ilk kez. Aynı korkunç yalnızlığın içindeydik onunla. Sustu sonra şehir. Ben ağladım oturduğum yerde. Gökyüzü hainice bıçakladı kendini, kızıldı. Kıyametti gökyüzü. Kırmızıya döndü rengi. Şehirse büyük bir aşk gibi kazınmıştı yüreğime.

Kırmızı bir gökyüzü ve gökyüzüne yakışmayan bir aşkla kaldım, hep kaldığım yerde. Her gece içip varlığına küfreden bir meyhaneydi kalbim. Umutsuzluktan ve yalnızlıktan çok soysuzdu o. ve

YÜZÜN

Boş bir kâğıt gibi yüzün,
hangi anlamı verirsem sana o oluyorsun.
Durma öyle çaba sarf et, kendini yaz,
şiir gibi süzül önümde.

Boş bir tuval gibi yüzün,
hangi resmi çizersem sana o oluyorsun.
Acele et. Kendini çiz.
Mistik bir tablo gibi seril önüme.

Boş bir oda gibi yüzün
Durdukça yalnızlaşıyorum.
Durma doldur içini.
Pencereler aç duvarlarına.
Boş bir gök gibi yüzün.
Bulutsuz, sancısız.
Yağmur yağsa ne güzel olur oysa,
toprak koksa.
Karıştır biraz kendini.
Rüzgâr çağır.
Bir fırtına yarat.
Bulutlar grileşsin, bir şimşek çaksın.
Hüzünlü bir gök gibi karış önümde.
isyan et.
yağ.

FESTİVALLERİN FESTİVALİ 56.

Gültekin Emre

Yarım yüzyılı deviren, dünyanın en büyük film pazarlarından biri Berlinale: Yani Berlin Film Festivali. Bu büyük film pazarının ne Yarışma, ne Panorama, ne de Forum bölümlerinde Türk filmi yoktu. Önemli bölümlerde bizden bir şey yoktu ama Almanya'da yaşayan iki yönetmenin, **Thomas Aslan'**ın *Uzaktan*'ıyla **Aysun Bademsoy'**un *Kentin Kıyısında* adlı belgesel çalışmalarını ayrı bir yere koymak gerekiyor. **Ben Hopkins'**n yönettiği Türk-İngiliz ortak yapımı *37 Uses for a Dead Sheep* adlı filmi de Forum bölümünde yer aldı. Biraz daha ayrıntıya girecek olursam: Almanya Thomas Aslan, Mayıs-Haziran 2005'te İstanbul-Ankara üzerinden Doğubeyazıt'a kadar gider. Belgesel filminde halkın günlük yaşamını gözler önüne serer röportajlarıyla. Aysun Bademsoy ise, doğum yeri Mersin'deki değişmeyle birlikte geri dönen "Alamancıların" dünyasına eğiliyor kamerasıyla. Ben Hopkins de Türkiye'de yaşayan bir avuç Pamirkırgızlarının yaşamını belgelemeye çalışıyor Doğu'daki küçük bir köyde. Market'te Türk filmleriyle ilgilenenlerin uğradığı bir köşemiz vardı ve orada Berlinale için hazırlamış küçük bir katalogda *Anlat İstanbul, Ayın Karanlık Yüzü, Balans ve Manevra, Banyo, Döngel Kârhanesi, Hababam Sınıfı 3,5, İki Genç Kız, Keloğlan Karaprense Karşı, Maskeli Beşler, O Şimdi Mahkûm, Organize İşler, Oyun, Pardon, Sen Ne Dilersen, Sinema Bir Mucize'dir, The İmam, Türev, Yolda* filmleri üzerine resimli İngilizce-Türkçe açıklamalar bulmak olasıydı. Öyle ya, *Babam Ve Oğlum*'un neden Berlinale'ye kabul edilmediğini de bir yana bırakalım ve İran'dan gelen 2 filmin, *Zemestan* ve *Offside*'ın (Gümüş Ayı) Berlinlilerce çok alkışlandığını duymayan kalmadı. İzlediğim filmler içinde intihar sahneleri unutulacak gibi değildi: 3 Alman filminde, *Elementarteilchen*'in tekerlekli sandalyedeki kadın oyuncusunun kendini yüksek apartmanın balkonundan atmasıyla *Der Freie Wille*'deki (Özgür İrade) tecavüzcü oyuncunun (En İyi Erkek Oyuncu) damarlarını kesme sahnesi yenir yutulur sahneler değildi. *Sensucht* (Özlem) filminin geçmişini bilmediğimiz erkek oyuncusu iki aşk arasında çıkmaza girince tüfekle vurur kendini. Acaba Almanya'da artan intihar olaylarına bir gönderme mi bu filmler? Peki İspanyol filmi *Gölge*'deki bakanın koruması polisin bakanı öldürdükten sonra plajda başına kurşun sıkmasına ne demeli? Bu intihar sahnelerinden etkilenirken düşünmeden de yapamıyorsunuz.. **Yılmaz Güney** esintilerinin hemen göze çarptığı İran filmi *Zemstan*'da çaresiz, işsiz ve bir bacağını gurbette kaybetmiş kocanın kendini trenin altına atması da iç burkucuydu ve bu eli yüzü düzgün filmin ülkenin içinde bulunduğu sosyal sorunlara yönelişiyle dikkatleri üstüne topladığını söyleyelim..

9-19 Şubat tarihleri arasında gerçekleştirilen Berlinale'de bu yıl 360 film yer alırken, bu filmleri 3.800 gazeteci izledi. Ayrıca 18.000'seyirci de festival filmlerinden nasiplerini aldılar. 26 filmin dünya prömiyeri de Berlin'de yapıldı. Bunlardan yalnızca 6 film yarışma dışı gösterildi. Yaşamlarının geçmişini bilmediğimiz erkek oyuncusu iki aşk arasında çıkmaza girince tüfekle vurur kendini. Acaba Almanya'da artan intihar olaylarına bir gönderme mi bu filmler? Peki İspanyol filmi *Gölge*'deki bakanın koruması polisin bakanı öldürdükten sonra plajda başına kurşun sıkmasına ne demeli? Bu intihar sahnelerinden etkilenirken düşünmeden de yapamıyorsunuz.. **Yılmaz Güney** esintilerinin hemen göze çarptığı İran filmi *Zemstan*'da çaresiz, işsiz ve bir bacağını gurbette kaybetmiş kocanın kendini trenin altına atması da iç burkucuydu ve bu eli yüzü düzgün filmin ülkenin içinde bulunduğu sosyal sorunlara yönelişiyle dikkatleri üstüne topladığını söyleyelim..

ları boyunca sinema sanatına katkılarından dolayı ünlü Polonyalı yönetmen **Andrzej Wajda** ve İngiliz oyuncu **Ian McKellen**'a "*Altın Ayı Onur Ödülleri*" verildi.

Yönetmen **Stephan Gaghan**, gerçi yarışma dışıydı ama yine de izdihama neden olan *Suriana* filmi, global petrol endüstrisi üzerine heyecanlı ve dünyada dönenen dolapları gözler önüne serdi **George Clooney**'in usta oyunculuğu sayesinde. Sonra ayyuka çıkan Küba'daki **Guantanamo** (Gümüş Ayı, en iyi reji) hapishanesinin yarı belgesel filmi de ABD'nin ve Ortadoğu'nun iç yüzünü gözler önüne serdi çok başarılı bir biçimde. Afganistan ve Taliban yönetimiyle başı derde giren ABD'nin saldırgan tutumunu cesurca ortaya koyuyordu bu film. *The Road To Guantanamo*'nun usta yönetmeni **Michael Winterbottom** 2003'te mülteci konusunu işlediği *In This World* filmiyle **Altın Ayı**'yı götürmüştü ülkesine. Bu yıl da insan haklarına dikkat çekerek bir kez daha ödüle aday olduğunu gösterdi. Bosnalı genç yönetmen **Jasmila Zbanic**'in çok beğenilen filmi *Grbavica* (Altın Ayı) Yugoslavya'daki savaşın ardından ortaya çıkan yeni duruma el atıyor. Sevgiyi, aşkı tanımadan tecavüz sonucu doğan bir kızla annesinin zor koşullarda sürdürdükleri günlük yaşamları çarpıcı bir biçimde gözler önüne seriliyor: Film, böylece ülkedeki savaşın ardından yaşanan ekonomik sıkıntıları ve mafyalaşmayı da ustaca işliyor. 146 dakikalık İtalyan filmi *Polisiye Roman*'da da yönetmen **Michele Placido**, İtalya'nın büyük kentlerindeki, özellikle Roma'daki, gençlik çetelerini, mafyaları, yer altı dünyasını, uyuşturucu trafiğini, haraççıları... etkileyici, hızlı, sert bir tempoyla ve polisiye bir kurguyla beyaz perdeye aktarmış. Danimarka filmi *En Soap* (Gümüş Ayı) erkek arkadaşından ayrılıp başka bir eve taşınan ve bu arada eve gelip giden erkeklerle cinsel özgürlüğünü sergileyen kadın kahramanın alt kattaki transseksüel komşusuna âşık oluşunu işliyor. İki yalnız insanın dünyası Batılı için bilinmedik bir şey değil. Kahramanların öykülerine tanık olmadan, belli bir zamandan ve mekândan seyirci ile paylaşılır. İzlediğim üç Alman filminde de kahramanların öyküleri yok denecek kadar azdı. *Elementarteilchen*'de cinsel sorunlarını çözememiş, parçalanmış bir ailenin çocuğu olarak büyüyen ve öğretmen olan erkek kahramanın iç dünyasına sokuyor yönetmen **Oskar Roehler**. *Özgür İrade* filminde, 163 dakikayla yarışma bölümünün en uzun yapımı, yönetmen **Matthias Glasner**, kadınlara tecavüz etmeden duramayan ve şiddet kullanan bir gence dikkatleri çekerken, filmdeki baba ile kızın arasındaki ensest ilişkiye de şöyle bir değiniyor. İngiliz filmi *Candy* uyuşturucu bağımlısı bir gencin dünyasını ele alırken, ABD'li usta yönet-

BERLİN FİLM FESTİVALİ

men **Robert Altman**, fırtına gibi bir radyo programını, *A Prairie Home Companion*, gırgır bir biçimde seyirci ile buluşturuyor. Fransız filmi *L'ivresse Du Pouvoir* (Kent Olayının Gizi), bir dönem Fransa'yı sarsan "elf petrol skandalı"nı ele alıyor. Savcı kadının kocasının (kadının kendini işine fazla kaptırmasını ve aralarında bir şey kalmadığını düşünen) intiharıyla filmlerde kendini öldürenlerin sayısı da 4'e yükselmiş oldu böylece. Bir petrol olayı daha filmin kareleri arasında dünya kamuoyunun gözleri önüne seriliyor. Yönetmen **Sidney Lumet** de *Find Me Guilty*'de, ABD tarihindeki en uzun süren mafya davasını beyaz perdeye taşıyor. 30 yıldır ilk kez önemli 2 filmle uluslararası arenaya çıkıyor İran. Mollalar yönetiminin esamisi bile okunmuyor bu filmlerde ve reformcu bir havayı görmemek için kör olmak gerekir: Tahran sokaklarındaki yaşam koşullarını ve çalışma yaşamını *Zemestan*'da sergiliyor yönetmen **Rafi Pitts**. **Jafar Panahi** ise *Offside*'de Tahran'ın Azadi Stadyumu'ndaki bir futbol maçına erkek giysisiyle girmeye çalışan kızların dünyasını gözler önüne seriyor. İran, Dünya Kupası maçlarına katılmak için oynadığı ölüm kalım maçını kazanır ve Tahran ayağa kalkar. Yönetmen sıcak, soluk kesici ve etkileyici bir filmle gelmiş Berlin'e. Berlinale'nin açılış filmi Kanada-İngiltere ortak yapımı *Snow Caka*, yönetmeni **Marc Evens**; trafik kazasında oğlunun ölümüne neden olanı öldüren bir adam, cezasını çektikten sonra dışarı çıkar. Adam, yolda otostopla bir yere gitmek isteyen bir kızı alır arabasına. Ne var ki trafik kazasında yanındaki kızın ölmesine neden olur. Adam, ölen kızın otistik annesine durumu bildirir. Hem suçluluk psikolojisi, hem de küçük yerleşim birimindeki insanların dünyası ustaca beyaz perdeye aktarılmış. **Alan Rickman**'la **Sigourney Weaver**'in oyunculuklarını kolay kolay unutamayacağım. Yarışma bölümünün dökümüne devam edelim: 46 yıldır ilk kez Tayland yapımı bir film *Invisible Wawes*, bu yıl ödül için yarıştı. Dünya prömiyeri Berlin'de yapılan yönetmen **Penek Ratanaruang**'ın çektiği bu film bir psiko-gerilim filmi ve burada bir kiralık katilin öyküsü ele alınıyor. Çin ise oldukça pahalı yapımlarla geldi Berlinale'ye: Yönetmen **Chen Kaige**, filmi *The Promise*'de savaş tekniklerini olağanüstü bir sergilemeyle, görsellikle, çok renkli anlatıyor. Yönetmen **Pang Ho Cheung** *İsabella*'da (Gümüş Ayı, en iyi film müziği) bir kız çocuğunun babası olduğunu bilmeden yaşayan, yeraltı dünyasının kirli işlerine bulaşan bir polis memurunun yaşamını/öyküsünü ele alıyor. Yarışma dışı gösterilen Amerikan yapımı *Capote* ile, yönetmen **Bennet Miller**, ünlü yazar **Truman Capote**'nin *Tiffaniy'de Kahvaltı* romanından başarılı bir uyarlama yapmış. Yine yarışma dışı *The New World*'da yönetmen **Terrence Malick** Kızılderili prensesle bir İngiliz askerin aşkını yalın bir biçimde ele alıyor. Avusturya İsviçre ortak yapımı *Slumming*'de yönetmen **Michael Glawogger** çok sert bir dil kullanmış. Dijital kamerayla tanıştıkları kızlarının apış aralarının fotoğrafını çeken serseri iki gencin yaşamını ele alırken, dünyaya boş vermiş bir ayyaşla da bu gençlerin yolunu bir yerde buluşturur ve ortaya maceralı bir film çıkar. Festivalin ödüle aday son filmi *Requiem*, bir Alman yapımıydı ve **Hans-Christian Scmid** imzasını taşıyordu. Dini baskı altında yetişen epilepsi hastası bir genç kızın (En İyi Kadın Oyuncu) Allah'la dünya arasındaki bocalamasını iyi kotarmış yönetmen. Danimarka filmi *En Soap* da, yönetmeni **Pernille Fischer Christensen**'e, bir travestiye âşık olan bir kadının duygularını çok başarılı bir biçimde beyaz perdeye aktardığı için, **Gümüş Ayı** ödülünü kazandırdı.

Berlinale **Sam Peckinpach**'ın 1973 yapımı *Pat Garret & Billy The Kid: The Special Edition*'ın yeniden kurgulanmış bir versiyonunun yarışma dışı gösterimiyle sona erdi ve 18 Şubat akşamı Berlinale Palas'taki görkemli bir törenle de ödüller sahiplerini buldu.

Kısa metrajlı filmler, çocuk filmleri ve genç yeteneklerin yapımlarını da unutmamak gerekiyor aslında. Peki Berlinale jürisinden de söz etmek gerekmiyor mu? Jüri başkanı Fransa'da yaşayan ünlü İngiliz oyuncu **Charlotte Rempling**'di. Jürinin öteki üyeleri ise Hollandalı yönetmen **Marleen Goris**, Kore'nin halka mal olmuş kadın oyuncusu **Lee Young**, Amerikalı obje ve multimedya sanatçısı **Matthew Barney**, Hintli müzikal yönetmeni **Yash Chopra**, Polonyalı kameraman **Janusz Kaminski**, eski Demokratik Almanya'nın en ünlü oyuncusu **Armin Mueller –Stahl** ve Amerikalı yapımcı **Fred Roos**'tu.

Festival boyunca Berlin kar altındaydı. **Marlene-Dietrich-Platz**'da hayat bir başkaydı on gün boyunca. Bu yıl ilk kez Berlinale etiketi taşıyan çanta, eldiven, bere, tişört, kazak, mont, anahtarlık, kahve tası, defter, bardak ve Berlin Ayısı da satıldı festivale gelir getirmesi için. Unutulmaz binlerce film karesi, kırmızı halıdaki starlar, imza meraklıları... Bu gelecek yıl da böyle olacak. Berlin çok soğuktu, kar altındaydı ama sinema koltukları ve filmler sımsıcaktı.

"Kesmede yoktu gönlümden verdim" dercersine, ünlü yazarımızı faresiz bir odada konuk etmek istemişlerdi...

FAKİR BUYKURT'UN YANIBAŞINDA

KAÇAK ANI/HABER

İZMİR İMBAT

Savaş Ünlü

1960'lı yılların sonu, ilkokulda öğrenciydim. Üç kardeş de aynı okuldayız. Yıl 1969. TÖS'ün büyük öğretmen boykotunun yapıldığı yıl. Her sabah olduğu gibi, üç kardeş okulun yolunu tuttuk. Okula gittiğimizde o gün okul olmadığını öğrendik. Öğretmenler derse girmeyecekmiş. Çok mutlu olmuştuk. Sevinçle eve döndük. Beklemediğimiz tatilin keyfini çıkardık. Akşamleyin babam eve gelince durumu anlattık. "Helal olsun **Fakir Baykurt**'a, büyük bir iş yaptı." demişti. İlk kez adını o gün duymuştum. Unutulacak bir ad da değildi. Belleğime kazınmıştı bir kez. Çocuk kafamla, bir insanın adı fakir olur mu, acaba çok mu fakir, diyordum.

Babama sordum. Kitaplıktan kitaplarını getirip önüme koydu. Bırak şu ıvır zıvır kitapları da , bunları oku! Fakir'i iyi tanı, demişti. O gün başlayan dostluğumuz, çoğu kitaplarını okuyarak sürdü. Lise yıllarında idolümüzdü.

Bizim kuşağımızda onun etkisi ve izleri çoktur. Onunla büyüdük. Nasıl unuturum, *"Efendilik Savaşı, Yılanların Öcü, Kablumbağalar, Tırpan, Anadolu Garajı, Amerikan Sargısı, Onbinlerce Kağnı, Şamaroğlanları, Kara Ahmet Destanı"* adlı kitaplarını.

1980'li yıllarda Almanya'da yaşamaktadır. Oraya yerleşir. Usta yazar durur mu hiç? Yazar, yazar, sürekli yazar. Yapıtları birçok dile çevrilir.

1997 Ağustos ayında, aynı tarihlerde Torbalı'nın Yazıbaşı Ekin Şenliklerine ve Acıpayam Kültür Festivaline davetliydim. Niyetim Acıpayam'da bir gün kalıp Yazıbaşı'na geçmekti. Acıpayam'a ulaşınca sevindim, şaşırdım, mutlu oldum. Fakir Baykurt'da oradaydı. Şenliklerin ağır işçisi eğitimci **Nafiz Dağlı**'ydı. Şenliğe gelen tüm sanatçıları evinde ağırlıyordu. Çantamı Nafiz öğretmenin evine bıraktım. Doğruca konferans salonuna gittik. Fakir Baykurt'un konuşması varmış.

Satırlarda büyük dostluk kurduğum usta yazarla ilk kez karşılaşıyodum. Koca bir çınar gibiydi. Çektiği onca acıya karşın, dimdik ayakta duran bir çınar. Gözleri ışıl ışıl, yüzü apaydınlıktı. Kafasının aydınlığı yüzüne vuruyordu. Yüreğinin sevecenliğiydi yüzünde belirginleşen. Özlemle sarıldım. Size özlemim otuz yıllık, dedim. Gülümsemesi daha da belirginleşti. İnanıyorum, dedi.

Eğitimde sekiz yıl sorunu, üzerinde konuşacaktı. Ne nitelikli bir konuşma yaptı. Milli eğitim bakanı olacak birisi, dedim kendi kendime. Konuştuklarından notlar aldım. "Kafalar değişmeden sekiz değil, on sekiz yıl yapsak neye yarar? "Eğitimsizliğimizden yakınıyordu.

"Ülkemizde Cumhurbaşkanımız da dahil, hiçbirimiz ilkokulu bitirmemiş durumdayız. İlkokul üçüncü sınıftan okulu bırakmış durumdayız. Şu an bile imza yerine parmak basanlar, nüfusumuzun dörtte biri. Ben değil, istatislikler böyle diyor."

Konuşmadan sonra etkinliklere katılanlara katılım belgeleri verildi. Bana o belgeyi Fakir Baykurt vermişti. Akşam üzeri imza günümüz vardı. Fakir Baykurt'la yan yana kitaplarımızı imzalayacaktık. İmza da kimler yoktu ki; Mustafa Gazalcı, **Şükrü Erbaş**, Hidayet Karakuş, **Hasan Kıyafet**, Abdülkadir Paksoy.

Fakir Baykurt'a ilgi çoktu. Arada sırada söyleşiyorduk. Bana, *Yeni Kölelik mi?* kitabını imzaladı. " Değerli Kardeşim, meslektaşım Savaş Ünlü için, candan gönülden sevgilerle... Acıpayam 30. 8. 1997"

Konuşmaya dalmışken at nallarının sesine ister istemez kulak kabarttık. Atın üstünde kara pantolonlu, kara gömlekli, pala bıyıklı birisini gördük. Önümüzden geçti. Geri döndü. Attan indi, atını ağaçlardan birine bağladı. Kalabalığa karıştı, gitti. Fakir Baykurt'tan bir tepki bekliyorum. Kendinden geçmiş durumda ata bakıyordu. At, kim bilir onu nerelere götürmüştü...

Attan inen adam, az sonra elinde iki gülle çıktı geldi. Fakir Baykurt'un yanına yanaştı. Elini öptü. Gülü verdi, öteki gülü de bana uzattı. Oysa benim dışımda gül verilecek o kadar çok insan vardı ki, Fakir Baykurt'un yanında olduğum için bana vermek zorunda kaldı. Üstadı tanıyor, Almanya'da olduğundan söz ediyordu. Acıpayam'ın köylerindenmiş. Adı **Cafer Emik**'ti. Cafer, iki de bir gidiyor. Meyve suyu alıp geliyor. Sigara alıyor. En son da yarım ekmeğin arasına köfte yaptırmış geldi. Fakir Baykurt, yiyecek durumda değiliz Cafer arkadaşım, diyor.

Cafer Emik, "size ne yapsak azdır. Siz ülkemizin gururusunuz," deyip kitaplarımızdan alıyor. İmzalatıyor da...Yanımızdan ayrılırken de, "akşam evime konuk olursanız sevinirim. Sizi faresiz bir odada konuk etmek istiyorum. Beni kırmayın," diyor. Fakir Baykurt, başka bir yere sözü olduğunu söylüyor. Bu kez bana, Savaş abi sen

buyur gel, diyor. Başka zaman, diyorum. Cafer Emik atına atlayıp dıgıdık dıgıdık köyüne doğru yola koyuluyor. Ertesi gün buluşmak üzere Fakir Baykurt'un yanından ayrılıyorum.

Geceleyin tüm konuklar **Nafiz Dağlı**'nın balkonundayız. Muhabbet güzel. Şükrü Erbaş dinlenmez mi, nüktenin bini bir para. Aklımda Cafer Emik'in sözü: " Sizi faresiz bir odada konuk edeceğim."

5. İZMİR ÖYKÜ GÜNLERİ

İzmir-Konak Belediyesi tarafından düzenlenen 5. İzmir Öykü Günleri, dört gün boyunca İzmirlilere ve öyküye gönül verenlere doyurucu saatler yaşattı. Öykü ve öykücülüğümüzün enine boyuna tartışıldığı söyleşiler, paneller ilgiyle izlendi. İzmir, bu işi yüzünün akıyla yapıyor. Öykü Günleri İzmir'in değişmez bir parçası haline geldi.

İzmir'in çok sevilen, takdir edilen, sanat ve sanatçı sevdalısı Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ, Öykü Günleri açılış konuşmasında, " Türkçemiz büyük bir saldırıyla karşı karşıyadır. Dilimizi korumakta sanatçılarımıza büyük rol düşüyor. Yazarlarımızın eserlerinin, öykülerinin gençler tarafından okunması, dilimizin korunması açısından çok önemlidir. Öykü günlerimiz bizler için de önemlidir. Geliştirerek sürdüreceğiz," dedi.

5. Öykü Günlerinin onur konuğu Adnan Özyalçıner'e onur plaketini Konak Kaymakamı Ali Muhsin Nakiboğlu ve Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ birlikte verdiler. Adnan Özyalçıner konuşmasına, Muzaffer Tunçağ'a teşekkür ederek başladı. İşçi ve emekçi insanların arasında yetiştiğini söyleyen Özyalçıner, "Öykülerimde uygarlığın yaratıcıları işçilere ve emekçilere yer verdim. Eşit pay alabilmeleri için uğraştım. İnsanların bir arada, özgür ve barış içinde yaşamaları için öykülerime yön verdim," diye konuştu.

Öykü Günleri kapsamında sanatçı Lütfi Dağtaş'ın hazırladığı "Ustalara Saygı- Aziz Nesin Fotoğrafları" ilgiyle izlendi. Bu fotoğrafların yanında fotoğraf çektirenler gözden kaçmadı.

Öykü okuma saatlerinde "Eray Karınca, Neşe Cehiz, Şükran Yücel, Canan Tan," öykü yaratım sürecinde " İnci Aral, Suzan Samancı, Nalan Barbarosoğlu, Ayşe Kilimci, Feridun Andaç, Şükran Farımaz, Aydın Şimşek" zevkle dinlendiler..

Hürriyet Yaşar, Alper Akçam, Kemal Gündüzalp'in 12 Eylül öyküleri dinlenmeye değerdi. Hürriyet Yaşar," 12 Eylül ülkemizin üstünden silindir gibi geçti. Bunun öykülerde fazlaca yer almaması ilginçtir," diyerek, yaptığı araştırmalardan örnekler verdi. Kitap ve dergilerde çıkan 12 Eylül öykülerinden söz etti. Dinlenmesi gereken bir söyleşiydi.

Demirtaş Ceyhun'un akıcı üslubuyla anlattığı Aziz Nesin'in anıları, izleyenleri bol bol güldürürken düşündürdü de.

Sadık Aslankara ve Sennur Sezer'in söyleşisi, onur konuğu Adnan Özyalçıner'in öykücülüğ üzerineydi. Aslankara, "1950 kuşağı edebiyatımızda, öykücülüğümüzde bir patlama gerçekleştirdi. Özyalçıner de bu patlamanın önemli ismiydi. Özyalçıner'e şimdi bizim baktığımız gibi bakılsaydı, öykücülüğümüz şimdi olduğundan daha farklı yerde olurdu. Özyalçıner hangi dönemde olursa olsun, halkı, yoksul halkı anlatır," dedi. Özyalçıner'in eşi Sennur Sezer, "O öykücü değil, masalcıdır. Masallarını günlük yaşamın çelişkisinden yaratır. Okuyucusuna anlattığı masalda dürbün kullanır. Bu dürbün bazen yakınlaştırır, bazen uzaklaştırır," dedi.

14 Şubat Dünya Öykü Günü'nde, Tarık Dursun K'nın" Dünya Öykü Günü Bildirisini"Adnan Özyalçıner okudu. Öykünün toplum tarafından nasıl görüldüğünden başlayıp yazara değinen bildirinin son bölümünde bakın sevgili Tarık Ağabeyim neler söylemiş: " İnsana hayatı boyunca sevincine, kaygısına, sevgisine, düşmanlığına, ezilmesine ve haksızlığa uğramışlığına, mutluluğuna ve mutsuzluğuna hikâye kadar tanıklık etmiş bir edebiyat türü yoktur. Ben böyle söylüyorum inanın! EY HİKÂYE OKUMAZ MİLLETİM, HİKAYE GÜNÜN KUTLU OLSUN!"

İzmirli öykücülerin, yazarların çok

azının yer aldığı dört günlük programın konu başlıkları ve yazarları özenle seçilmişti. İzmirli yazar dostlardan bazıları, İzmir Öykü Günlerinde de programda yer alamadıkları için burukluklarını dile getirdiler.

Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ, elinden geldiğince tüm etkinliklere katılmaya özen gösterdi. Tunçağ, 6. Öykü Günleri'nin daha geniş katılımla ve daha geniş bir program çerçevesi içinde yapılacağını umduğunu söyleyerek tüm katılımcılara teşekkür etti. Dört günlük program şunu gösterdi ki, İzmir halkı öykü ve öykücüleri çok seviyor...

KAÇAK ÖYKÜ

Toprak Işık

Arsız Kız

Aynanın karşısında kendime dakikalarca baktım ama görüntüm hiç değişmedi. Demek ki bu etek gerçekten beni şişman gösteriyor. Siyah kotumu deneyeceğim. Bulabilirsem tabi. Anneme sorsam iki dakikada çıkartır ama yarım saat susmaz. 'Sen ne biçim kızsın? Âlemin kızlarını görüyorum da özeniyorum. Evlenip gidince eloğlu çekecek mi bakalım senin kahrını?' Bunlar benim aklımda en çok yer edenler. Daha bir dolu güzel sözle okşar ruhumu. Anneciğimi düşünmek şans getirdi. Siyah kot birden elime geldi. Anlamışsınızdır, dolabım biraz karışıkça. Bu sihirli pantolonun içine girince en az on kilo zayıf gözükeceğim. Kafanızda tombul bedenim canlandı değil mi? Hata ediyorsunuz. Aslında şişman kadın yoktur. Tıpkı çirkin kadın olmadığı gibi. Bazılarını televizyon kilolu gösterir, bazılarını giyindikleri. Ben de yazdıklarımın azizliğine uğruyorum. Şimdi silindi mi kafanızdaki yuvarlak kız şekli. Hiç değilse balık etli yapalım şunu. Balık etli deyince bazı erkekler rotayı şaşırabilir. Orada duralım beyler. Yoksa çok feci küfrederim. 'Küfret anam korkak alıştırma ağzını' diyen ayıları duydum. Ben kaşındım tabi. Balık etine, pirzolaya sulanan herif küfürle yatışır mı, daha da azar. Şimdi şu yazının entelektüel seviyesini bir yukarı çekersem, bütün magandaları dökerim aşağıya. Yukarıya çekmek dedim de sihirli pantolonumu dizlerimden yukarı çekemiyorum. Neler de söylüyorum ben? Deminki ayıların zihinlerine şenlik resimler çiziyorum. Kendimi tanımasam mahsus yapıyorum diyeceğim. 'Sen de istiyorsun yavrum' diyen hayvan, sana en güzel ceza yokmuşsun gibi, çirkin sesini hiç duymadan devam etmek.

Sapıklar yüzünden birkaç sahneyi atlayarak devam ediyorum. Beni siyah kotumun içine sokacak tılsımdan yoksun olduğumdan, pantolonun giyeni on kilo zayıf gösterme sihrinden de yararlanamadım. Kıskanç bayanlar günden güne şişmanladığımı düşünmüş olabilirler. Öyle ya, birdenbire kıyafetlerimden birisi birkaç beden küçük kaldı. Yanlış. Şurada okuduğunuz on cümleyle, benimle ilgili her şeyi öğrendiğinizi zannetmeyin hanımefendiler. Bir kere kot birkaç değil üç dört beden küçük. İki sene önce birkaç beden küçüktü ve o zamanlar onu giyinip Jennifer Lopez gibi gezerdim. Madem öyle az önce ne diye mi bacaklarıma ortaçağ işkencesi yaptım? Size ne! Şansımı denedim. Sanki siz aldığınız piyango biletlerinde, oynadığınız şans oyunlarında daha yüksek olasılıkların peşinden koşuyorsunuz. Neyse, şu an üzerimde beyaz keten pantolonum ve mavi badim var. Merak edenler için söyledim. İki gün önce Honkong'dan herifin biriyle internette çet yapmaya kalktım. Angutun ilk sorusu: 'Şu an üzerinde ne var?' Benim yanıtım: 'Paltom var, ya senin üzerinde kim var?' Honkong'lunun Türk versiyonlarının yorumu: 'Şıllık, hem bilgisayar başında erkek arıyor hem de namusluyum ayakları çekiyor.'. Benim onlara yanıtım: 'Sizin üzerinizde kim var?' Üçüncü kişilerin yorumu: 'Ay ne iğrenç kız.'

Biraz imajımı yumuşatmak için annemin yanına gideyim.

- Yıkandın mı kızım?

- Yıkandım anne.

Bakın banyo sahnesinden ben hiç bahsetmemiştim. Annem sorunca öğrendiniz. Yukarda ki seksi sahnelerin kontrolüm dışında çıktığının ispatı işte.

- Sütçü de gelmedi hâlâ Ayten.

Aklına o iğrenç espri gelen arkadaşlar için söylüyorum: Sütçümüz kadın. O espride ısrar eden iğrenç arkadaşlar için ekliyorum: Lezbiyenliğin ne olduğunu bilse Fatma Teyze, ağzınızı caart diye yırtar. Ben annemle konuşmaya devam edeyim en iyisi. Yoksa kontrolden çıkıyorum.

- İstersen giderken haber bırakayım anne.

- Nereye giderken?

- Dışarı.

- Ne zaman?

- Birazdan anne. Aysu'yla buluşacağım dedim ya sabah.

- Kızım sen de çok gezmeye başladın. Çağır Aysu'yu, burada oturun. Demleyin çayınızı için beraberce. Kısır da yaparım ben size.

Diyalogun devamını yazmıyorum. Siz sıkılmayın diye değil. Kendim dayanamıyorum. Sabah kahvaltıda söylediklerinin aynılarını tekrar sıralıyor. Herhalde aile hukukunda böyle bir kanun var. Tıpkı Amerikan polislerinin, tutukladıkları insanlara yapmak zorunda oldukları açıklama gibi. Bakın ne güzel bir benzetme oldu. Tutuklu ve ben, Amerikan polisi ve annem. Ya babam? Çarpılmayacağımın garantisi olsa, o Allah diyeceğim. Belki bu kadarı ile bile ilahi bir tokadı hak ediyorum. Benim yediğim tokatlar da hep babamdan geliyor. İşte yine adamı ilahlaştırdım. Allahallah, hiç farkında olmadan tehlikeli konulara yuvarlanıyorum. Kayıyorum diye düzelteyim. Yuvarlanmak fazla kilolarımı hatırlatıyor. Sırf kafamdakilerden kurtulmak için dinliyorum annemi.

- Kızım zaten adamın sinirleri tepesinde bu günlerde.

Gerçekten de babamın sinirleri tepesinde bu günlerde. Tıpkı bundan önceki günlerde olduğu ve bundan sonraki günlerde olacağı gibi.

- Bak Ayten, vallahi kalbini kırar.

Kalp kırığı sorun değil, kemiklerime zarar vermesin yeter.

- Bana da yazık kızım. Siz birbirinize giriyorsunuz, arada olan bana oluyor.

Bu doğru. Annem ne de olsa genç değil. Yeterince çevik hareket edemediğinden koruyamıyor kendini. Çeviklik dışında teknik eksikliği de var tabi. O kadar diyorum, gelen yumruğa gözlerini kapatmanın hiçbir etkisi olmaz diye. Babamla, benden daha uzunca bir süredir beraber ama yine de hiçbir şey öğrenememiş. Övünmek gibi olmasın, resmen bir tarz geliştirdim. Hatta işin felsefesine girdim. Örneğin rakip, darbelerinin boşa gittiğini asla bilmeyecek. Babamın koordinasyonu çok zayıftır. Ben yardımcı olmasam on tokat savurur, ikisi ancak beni bulur ama onlar da şeklimi değiştirmeye yeter. Tıpkı dayak sahnelerindeki figüranlar gibi yapıyorum. Tokadın gidiş yönünde uçuyorum. Herif de hayret ediyor. Elim biraz ağırdır deyip dolanıyor. Benim yüzümden olmadık bir kavgaya girip feci sopa yiyecek bir gün.

- Bak sakın geç kalayım deme. En çok iki saat.

Bu cümle kendi kendine dökülmedi anneciğimin dudaklarından. Yanaklarını öptüm. Gıdıkladım. Etlerini sıktım. Güzelliğine methiyeler düzdüm.

İşte evimizin önündeyim. Bildiğiniz sokak sahnelerinden... Camlardan birinde Ayşe Abla var. Karşı balkondaki Melahat Abla'yla sohbet ediyor. Ben geçerken sordular elbet:

- Nereye kız Ayten?

Nereye olacak kötü yola düşmeye gidiyorum. Bunların en büyük keyfidir biz komşu kızlarının ahlaksızlıklarını kafalarında kurmak. Hayallerinde bile kendi bedenlerini kullanmaya korkuyorlar da ondan.

- Aysu'yla işimiz var biraz Melahat Abla.

- Berber Etem'in Zeliha'nın kız mı?

Nasıl tarif ama? Zeliha, Etem'in karısı. Ondan emin ama Aysu'nun babasının Berber Etem olduğundan kuşkusu var sanki.

- Evet.

Beklesem daha laflayacaklar. Oysa benim ne zamanım var ne de niyetim. Arkamdan konuştuklarını duyar gibiyim. Babam zengin ya o yüzden bir tarafım kalkmış. Bizim bu mahalleye iki eski somyayla geldiğimizi de bilirler. Annem misafirin önüne koyacak üç tane elma bulamazmış. Babam ne işler çevirdiyse Allah 'Yürü ya kulum!' demiş. Bunların hepsi doğru ama babamın ne haltlar çevirdiğini ben de bilmiyorum. Yalnız, öyle çok karmaşık dolaplarla uğraşacak bir beyni olmadığından eminim.

Dolmuş durağı bizim sokakta değil. Böylesi daha iyi. Beklerken tanıdık insanlar görmek hoşuma gitmiyor. Tanıdık insanların beni görmesi hiç hoşuma gitmiyor. Uzattım ama son bir şey daha: Tanımadık insanların, beni görmek hoşlarına gidiyor. Çok da fazla kilolu olmadığımı söylemiştim değil mi? İnanmayanlar huşu içinde beni seyrederek geçen şu dalyan gibi gence sorabilir. Onun hakkındaki yorumumu söylemeden tabi. Kaşı gözü de yerinde çocuğun. Esmer erkeklerden pek hoşlanmam ama... Bunun bir tatlılık var yüzünde. Buralarda mı oturuyor acaba? Hay Allah baskı altında büyümüş genç kız psikolojim neler de söyletiyor bana. Anneler babalar çocuğunuzu sakın tek cinsiyetli liselere göndermeyin. Ben kız lisesinde okuduğumdan biliyorum;

ters etki yapıyor. Hepten arsız oluyorsunuz. Erkek lisesi için de aynı şeyi söyleyebilirim. Nereden mi biliyorum? Çıktığım çocuklar hep erkek lisesinden de oradan. Yazdıkça samimiyet dozum artıyor. Umarım tehlikeli sonuçlar doğurmaz. Öğrendiklerinizi babamın kulağına taşırsanız her halde benim raporumda 'aşırı dozda samimiyet' yazar.

Dolmuş geldi. Yarısı boş. En arka ikilideki bayanın yanına oturdum. İşte şimdi ilgimi çeken çekmeyen bir dolu diyaloga açık kulaklarım. Öndeki iki bayan yeni evli. Birbirleriyle evliymişler gibi oldu. Kocalarının adları Can ve Ahmet. Ahmet'in maaşı üç yüz elli milyonmuş ama kendi evlerinde oturuyorlarmış. Daha çok gencim; böyle sohbetler sarmaz beni. Kocalarıyla nasıl tanıştıklarını, ilk öpüşmelerini filan da onlar anlatmaz dolmuşta. Arkadaki amca da hepten uçmuş. Şeytan diyormuş ki vur şu kiracıyı git yat içerde. Yine en iyisi şoförü dinlemek. 'Eşşoğlueşşeğin evladı iki dakika beklese geberecek sanki.' İyi küfür. Eşekliği direk dedesinden başlattı. Babama söyleyeyim de kullansın. Fena geçmez dolmuş yolculukları; severim ben. On beş dakika hiç sıkılmadan oturdum. Sağda müsait bir yerde indim. Karşıya geçtim. Cenk somurtmuş dikiliyor. Beklettik ya biraz beyefendiyi. Kasıtlı yaptım. Erkek dediğini fazla şımartmamalı. Aysu'yu mu soruyorsunuz? Canım o yalandı. Aysu da benimle aynı saatlerde, benimle buluşacağını söyleyerek çıkmış olacak evden. O da Rıza ile buluşacak. Rıza, benim Cenk'in amcasının oğlu ama hiç benzemezler. Aysu yapmadığını bırakmaz Rıza'ya, yine de gıkı çıkmaz. Benimkisi ise köpek gibi havlar olmadık şeylere. Tekmelememek için zor tutar kendini. İçindeki minicik efendilik kırıntılarından dolayı değil; cesaret edemez. Pek bir çelimsiz yavrucuğum. Ee dedim ya ben azıcık balık etliyim. Boyum da babama çekmiş.

- Nerede kaldın kızım?

Herif sanki on yıllık karısından hesap soruyor. Fazla bir şey kalmadı, yakında biletini keseceğim bunun. Erkek okurlar terbiyenizi bozmayın lütfen. Hatta teşekkür edin bana. Hiç beklemediğiniz bir anda sevgilinizden tekme yiyebileceğinizi öğrenin de ona göre davranın.

- Annemi zor razı ettim Cenk. Az kalsın gelemiyordum.

- İyi iyi. Hadi gidelim.

Ya sabır. Kavgadan çekindiğim yok da günüme acıyorum. Yine de hafiften tokatlamadan olmaz.

- Cenk sinemaya gidelim istersen, bende para var.

Parasızlığını hatırlatınca üşütüyor kafayı. Gerçekten fakir olsalar yapmam bunu. Babası babamdan bile zengin ama Cenk'e koklatmıyor.

- O ne demek Ayten? Benim param yok mu?

- Ne oluyor sana Cenk? Kötü bir şey mi söyledim ben?

- Kötü bir şey söyledin tabi. Para var. Nereye istersen gideriz.

Bakın bunu hesaplamamıştım. Şimdi ben ne istersem onu yaparız. İtiraz ederse 'Paran yoksa kalsın hayatım.' derim.

- Hadi sinemaya gidelim o zaman.

- İyi peki.

Sinemadayız şimdi. İzlediğimiz, Polis Akademisi benzeri salak bir komedi. Beni neden güldürmediği açık da Cenk'i niye romantikleştiriyor onu anlamadım. Yok yok anladım tabi. Zaten sizden saklım gizlim de kalmadı. Karanlık coşturuyor onu. Eli kolu hareketlendi. Zaman zaman küçük darbelerle dizginlemesem...

Neyse ikimiz de memnun çıktık sinemadan. İşte yine saçmaladım. Berbat filmin nesinden memnun kalayım? 'Memnuniyetinizin nedeni film değil.' diyorsunuz. Aman sizden de hiçbir şey saklanmıyor.

- Bana kumpir ısmarlayacak paran kaldı mı Cenk?

- Ayten bak gerçekten kızıyorum.

Gerçekten kızmasa ne diye yorayım ağzı mı?

- Tamam tamam. Sana hiç düşünmeden bütün paranı yiyecek bir kız lazım.

Ağzım iyi laf yapıyor değil mi? Çok işime yarar bu yeteneğim. Bir tek babama sökmüyor.

Geldik kumpirciye. Rus salatası, sosis, tereyağı, ketçap... Hepsinden koydurdum. İştahla yemeye başladım. Böyle böyle kilo aldığımı biliyorum ama umurumda değil. Bütün ömrün boyunca kaç kez acıkıyorsun ki? Sanırım bu sorunun yanıtı beni desteklemez. Yerken çok iyi düşünemem. Damağımdaki lezzete konsantre olurum. Ha, bu arada kolayı diyet aldım.

Evet, annemin bana verdiği iki saatin, dört saat kırk dakikası bitti. Dönüş zamanı geldi artık. Otuz iki dakikada eve ulaşırsam babama yakalanmam. Cenk'e kendimi taksiyle bıraktırırdım ama... İnsaf artık demeyin. Mahallede beraber gözükmekten korkmasaydım hiç acımazdım.

Kahretsin! Babamın ayakkabıları kapıda. Niçin erken geldi acaba? Zili çaldım. Aa karşımdaki babam. 'Ee ayakkabılarını görmüştün ya zaten.' diyorsunuz. Biraz kafanızı kullanın canım. Şaşırdığım, kapıyı onun açması.

- Hoş geldin kızım.

Ama bu babama ait bir cümle değil. Başkası mı acaba? Yok canım, onun boyunda kaç adam vardır ki dünyada, ikisi de bizim eve denk gelsin.

- Hoş bulduk baba.

- Aysu'yla mı gezdiniz yavrum?

Kesin başkası seslendiriyor babamı. O sadece dudaklarını açıp kapatıyor.

- Evet baba.

Bunu derken salona geçtim. Annem korku filmlerindeki aperatif kurbanlar gibi sessizce oturuyor kanepede. Hiç yadırgamıyorum. Çünkü kesinlikle arkamdan kapıyı kapatıp gelenin kocasının donuna girmiş bir cin olduğuna inanıyordur. Ne zamana kadar süreceği belli olmayan bu durumun keyfini çıkartsa ya. Ben öyle yapacağım.

- Erken gelmişsin baba.

Neşeyle soruyorum bunu. Koltuğa da kuruluyorum güzelce.

- Erken geldim ya kızım.

- Neden?

Bunu sorarken de çok kayıtsızım. Baba kız öylesine havadan sudan konuşuyoruz.

- Berber Etem'i ziyarete gittim.

Berber Etem deyince yalanım geldi aklıma. Az daha keyfim kaçacaktı.

- Zehirlenmişler. Hastaneye kaldırmışlar ailecek.

Aman tanrım!

- Üzülme ama. Tehlikeli bir durum yokmuş. Baksana Aysu ayağa kalkmış da seninle bütün gün taban tepmiş.

Eyvah! Sözcüklerin kifayetsiz kaldığı noktaya geldik. Babam birkaç saniye içinde kendini daha iyi ifade edebilmek için el ve ayak hareketlerinden yararlanmaya başlayacak. İlk hamleye hazırlıksız yakalandım. Öpülesi sağ yanağımla babamın koca eli buluştu. Kendimi hemen toparlamazsam, birkaç gün toparlayamam. Hah işte ikinci tokat tenime değer değmez uçtum. İlk tekmeyle plastik bir top gibi zıpladım. Tamam artık ikimiz de formumuzu bulduk. Bildik figürlerle devam ediyor gösterimiz. Annem her zamanki gibi bizim ritmimizi yakalamakta başarısız. Bu yüzden babam onu sık sık sahne dışına gönderiyor.

Aklım başıma gelmiştir diye düşünüyorsunuz değil mi? Hak etmiştim. Size katılıyorum. Tedbirsiz başın cezasını bütün beden çeker. Sanki çıkmadan hemen önce Aysu'ya telefon etmek çok zordu. Hatta güvenli olan, dört kişinin buluşma günlerinin başında ve sonunda bir araya gelmesiydi. En başından böyle bir kural koysaydık bugünü kazasız belasız atlatırdım. Ne diyelim, yaşadıkça öğreniyor insan.

Ergin Yıldızoğlu

KAÇAK ŞİİR

Monster's Ball [*]

orfeus olma dostum
sabahları boş yere bekleme
- elinde gitar, belki bir de jilet -
gel yanıma benimle otur
doğan güneşe karşı değil
gecenin başladığı yerde
grinin renkleri biteviye yediği
ve tüm şarkılardan uzak
yalnızca fısıltıları çiriş otlarının
giderek yoğunlaşan sis...

önce öldüğümüz savaşları
uzak ülkelerde ve aşklarda
peşinden koşarken ürkek
geyiklerin ağulu çiçeklerin
kendi yorgun yüzümüzü sonra
unutmaya duralım
tek bir söz söylemeden
korkarak dokunmaya birbirimize
yolunmuş bir tavuk gibi soğuk
ve ıslak ellerimiz...

1 Yönetmen, Marc Forster, 2001

Sen kum nedir bilmezsin
Deniz görmedin ki...

Yum gözlerini zamanı düşün,
Deniz bir gözünde
kum bir gözündedir...

Sen taş nedir bilmezsin
Dağa çıkmadın ki...

Yürü uçuklara doğru,
Dağ bir ayağında
Taş bir ayağındadır...

Sen kül nedir bilmezsin...

Ateş yakmadın ki...

Uzat ellerini gökyüzüne...

Ateş bir elinde

Kül bir elindedir.

Sen kan nedir bilmezsin
Ölmedin, öldürmedin ki...

Yat toprağa baylu boyunca,
Ölüm bir yanında
Kan bir yanındadır...

Sen aşk nedir bilmezsin.

Beni sevmedin ki...

Ağla, ağlayabildiğin kadar.

Bütün güzellikler sende.

Aşk bendedir...

*Şiir Ümit Yaşar OĞUZCAN'a aittir...

KANAT ALIŞTIRANLAR

Adnan Özer Atölyesi

KİMİNLE TRENDE

Sabah; bir kadına alışmış dudaklarım
Öğle; yeniden geç kalmış kendisine aşklarım
Akşam; bir cenazeye ağlıyor yarım yamalak
bakışlarım

Ve sonra trenimize biniyor çocukluğum
El sallıyor üzerine bastığı bütün kayıplarına

Sabah; bir ormana yağıyor sanki yağmurlar
Öğle; öylece kalıveriyor masamda intiharlar
Akşam; bir çiçeğe dönüşüyor bütün solucunlar

Ve sonra trenimize el sallıyor çocukluğum
biniyor eskiden kalma bir hüzünlü sona

Sabah; sen de yanımda olmalıydın
Öğle; gözlerinde beslenmesiz kalmış bir çocuk
olmalıydım
Aşkam; sana karşı savunmasız kollarında
uyumalıydım

Ve sonra trenimizi terkediyoruz nedense
Emin ol artık, birbirimize koşuyoruz nefes nefese

Mahmut Celaloğlu

eteğinin uçlarının bana ne söylediğini
nerden bileceksin kuşların
her sene bana uğradıklarını
ben de yarılanmış yollarda yorulabilirim
gümüş bir gözede sırtına eğilip su içtiğimi
nerden bileceksin dudaklarım Sahra
papatyanın sulanma ihtiyacından
dolar göğün gözleri

Ferdi Uçar

"TULÛAT KUMPANYASI"

...her zaman saç ağartmıyor,
her zaman gözyaşı dökmüyor insan.

Göz kapaklarım yere kapaklanıyor;
Gölgeler,
Ne uzuyor
ne de kısalıyor elektrik ışığı altında.

...her zaman yanlış yapmıyor,
her zaman yoldan sapmıyor insan.

Örümcek ağlarından
Düş geçirmez bir gecelik yapıyor;
Giydiriyorum rüyalarımı,
Sensizliğimin uykularına.

...her zaman sürgüne gitmiyor,
her zaman şiir yazmıyor insan.
Şehir,
Uzun uzun sevişiyor 21 Aralık gecesiyle,
küfretmeden soğuk Kış mevsimine,
Şehir,
tatlı bir zehir ve
Şehir,
her zaman Gece!

Gece, bazen hüzne hamile.
Gece, bazen yaşama kürtaj.
Gece, başını okşadığımız ölüm.
Gece, düşen yüzlere katlandığımız zaruri bir
eğlence.

...her zaman yalnız kalmıyor,
her zaman intihar etmiyor insan.

İ.Kürşat Çetin

Not: Elektronik posta ile gönderilenler değerlendirilmeyecek demiştik. Bunda kararlıyız. Mektup ölürse, şiir de ölür. İlla ki kağıt. İllaki devrimci kağıt!

SOKAĞA ÇIKARMALI ÖYKÜ KİŞİLERİMİZİ

Birçok ödülün seçici kurulunda uzun süre görev yapan **Cemal Süreya** bir güncesinde anımsadığım kadarıyla şöyle bir izlenimini aktarıyordu:

"Roman ve öykü yazarı ne ölçüde yolun başında ise, roman ve öyküde o oranda yazarlar dolaşıyor."

Süreya'nın, bugün de geçerli olan yirmi yıl önceki saptamasına ilişkin konuda durumun ağırlaştığı söylenebilir. Sanatını kendisiyle doldurmak da değil yalnızca... Hepsi genç, delikanlı, taşı sıksa suyunu çıkarır yaşta yüce yazarlarımızın kendilerinden esinlenilmiş öykü kişilerinin, yataklarında uyanışıyla başlayan bu öykülerde bir miskinlik, bir uyuşukluk, bir hareketsizlik... Bir amaçsızlık, boşluk, isteksizlik...

Dertsizlik mi?.. Dertsiz yaşam olur mu hiç? Dert var da... Havanın sıcaklığı, perdenin aralığından giren güneşin yüce yazarımızın kendinden esinlenilmiş öykü kişisinin sabah sabah tam da gözüne gözüne gelişi, bu yüzden onun yorganı itmek ve yatakta öbür yana dönmek zorunda kalması... Sonra komodinin üstündeki sigara paketinde hiç sigara kalmamış olması... Bardaktaki suyun ısınmışlığı... Onun soğuk su gereksinimini hemen anlayıp o daha söylemeden getirecek kimsenin olmayışı... Bu türden, daha ne dertler ne dertler!..

Bu bakış açısından okura dev kadar büyük gösterilen yüce yazarımızdan esinlenilmiş öykü kişisinin, kuşkusuz ki o öykünün içindeki her kımıldanışı da kocaman birer olay olacaktır. İşte, "Bir bacağını dizinden kırıp karnına doğru çekerek öbür bacağını gergince uzatması ve bir elini yanağının altına alırken boşta kalan eliyle göbeğini kaşıması," gibi... Bu sırada ağzına değin dolu küllüğün yanındaki boş kadeh ya da içki şişesin içinden, birkaç saat önceki geceye, akşama gidebiliriz belki. Sevgilisinden de söz eder biraz. O miskinlik içinde sokağa çıkabilirse ne âlâ! Çoğu kez o havasız, boğucu, hem de fil kadar büyük anlatılan öykü kişisinin gövdesiyle iyice daralmış odada başlayıp biter öykü...

Sokağa, sokağa... Sokağa çıkmalı... Başkalarının içine, onların arasına... Onların arasına çıkınca alırız boyumuzun gerçek ölçüsünü... Ne onların sandığımız kadar küçük ne de kendimizin sandığımız kadar büyük olduğunu, sokağa çıkınca anlarız. (Bunun tersi de söylenmeli: Yani ne sandığımız kadar küçüğüz ne de başkaları, bizim sandığımız kadar büyük.)

'Biz zaten sokağa çıkıyoruz' mu dediniz? Yetmez!.. Öykü kişilerimizi de çıkaracağız. Onları başkalarıyla buluşturacak, konuşturacağız. Sevişecekler, dövüşecekler, tartışacaklar, küsecekler, barışacaklar, yorulacaklar... Ama bunların hiçbirini, yalnızca bir tek öykü kişisine düşündürmekle (çoğunlukla da kendimizden esinlenilmiş olur o öykü kişisi), yani onun kafasının içinden geçirmekle yetinmeyeceğiz. Öykü kişisinin kafasının içinde değil yalnızca, evde, sokakta, alanda, kırda, bayırda da gerçekten bir şeyler olup bitecek. Kanlı canlı olacak herkes...

Biz tüm öykülerimizi, içeri tıkılmış fillerin odayı doldurması gibi doldurmayacağız, ki başkalarına da yer kalsın, onlar da konuşabilsin, kımıldayabilsin öykünün içortamında... Bizim ağzımızdan değil, kendi sözcükleri, söylemleriyle konuşsunlar ki can bulsunlar, ezilmesinler...

Benmerkezci algılayışın aldanışlarından ancak böyle kurtulabiliriz. Çok seslilik başka ne olabilir?

Türkçenin kıvraklığı yazılarımıza yansımalı

Yazı dili ile konuşma dili arasında kimi küçük ayrımlar vardır. Örneğin, konuşma dilindeki bitmemiş ya da tersinden başlayan, sözcükleri çağrışım sırasıyla dizilen tümceler... Ya da 'yapacağım' yazdığımız halde 'yapıcam' demeler filan...

Oysa bir de, yazı diline yansıyabilmiş kıvraklıkları vardır Türkçenin. "Yapmıştım" sözünü, olduğu gibi yazıya aktarabiliriz sözgelimi. "Karakalemle yapmıştım" diyorsak, onu da öylece aktarabiliriz.

Herkesin bildiği bu açıklamalar nerden mi çıktı? Yazılarda bir 'ile' ve 'idi' bolluğudur gidiyor son yıllarda. "Karakalemle yapmıştım" diyebileceği yerde, "karakalem ile yapmış idim" diyor öykücü. Bizim konuşma dilimiz yazı dilimizden bunca uzak değil ki! 'Yaa!,' 'Be!' gibi ünlemlerimizi saymazsak, neredeyse konuştuğumuz gibi yazabileceğimiz bir dilimiz var bizim. Hiç unutmamalıyız bunu.

Ekin Güneş Saygılı'ya

Her yeni kullanımı hemen benimsemezseniz, yazılarınızın dilini korumuş olursunuz. Karşılıklı konuşmalarda öykü kişilerinizin, (örneğin) "Ahmet Bey şu an çok yoğun" gibi tümceler kurmasına izin verebilirsiniz ama, anlatıcılarınızı "... gelen seslere yoğunlaştı" gibi söyleyişlere hiç özendirmeyin bile. Çünkü karşılıklı konuşmalardaki dil bozuklukları (doğru seçilmişse) öykünün içortamını kurmaya, dilin gerçek yaşamdaki durumunu yansıtmaya yararken, anlatıcının dil bozuklukları (anlatıcının kişiliği nedeniyle özellikle öylesi gerekmiyorsa), öykücünün dili ancak öyle kullanabildiğini gösterir. Bence öykü kişilerinizin "gelen seslere kulak kabartması," "yoğunlaşmasından" iyidir. Belki yeni bir kullanım bulamamış olursunuz ama, on yıl sonra demode olacak modalara da düşmemiş olursunuz.

Noktalı virgülü ne çok seviyorsunuz öyle!.. Öykünüz yayımlanırsa, onların çoğu yerlerini virgüle bırakmış olacak, ama anlam karışması olmayacak.

Erhan Kıylıoğlu'na

Öykü kişinizin, sevgilisiyle sürprizli bir buluşma uğruna on beş aylık askerliği boyunca hiç iletişim kurmayışını inandırıcılaştırmamışsınız.

Yazım kurallarına, ayrı ya da bitişik yazımlara biraz daha ilgi gösterin.

Öykülerinizi e-posta yoluyla değil, kâğıt üstüne yazılı olarak yollarsanız, sırada sonlara düşmezsiniz. *Kaçak Yayın*'ın tercihi böyle.

Özlem Özyurt'a

Okurlarımız arasına yeniden dönüşünüzün sizi yazmaya da döndürmesi, bizi de sevindirdi. "Büyükhanım, Nazik Bey, Tekir"i hemen yayımlıyoruz. Atölye kurmak gibi bir etkinliğimiz olursa, bunu mutlaka dergiden duyarsınız. Yeni öykülerinizi de bekliyoruz.

Zübeyde Ayaz

BÜYÜKHANIM, NAZİK BEY, TEKİR

Burnuna gelen sidik kokusuyla uyandı Tekir. Yaklaşık 10 yıldır burnu iyi koku alan bir kedi olmasıyla övünürdü ama artık bu kadarı da fazla gelmeye başlamıştı. Yaşlandıkça daha da duyarlılaşıyor muydu ne. Üzerinde fazla düşünmeden gözlerini geri kapattı. Burnunu da... Aklına Büyükhanım'ın önüne koyduğu kokuşmuş ciğerler geldi. Aynı bu sidik kokusunu duyduğunda yaptığı gibi o zaman da burnunu kapatıp mama kâsesini sağ ön ayağıyla itiverirdi. Artık komşunun artıklarıyla besleniyordu sahibi gibi. Büyükhanım iyiden iyiye yaşlanmıştı.

Bu seferki sidik kokusu o kadar keskindi ki, uyumaya çalışması bile fayda etmedi. Büyükhanım yakın bir yerlere koyverip gitmiş olmalıydı. Bir oğlu vardı, Nazik Bey. Hiç evlenmemiş. Birkaç sene önce bir gece kalbi sıkıştı. Evden bedenini alıp götürdüler. O günden beri aralıksız her gece altına yapmaya başladı.

Büyükhanım'ın biricik oğlu Nazik Bey için öldü dediler ama o hâlâ evde aslında. Eskisi gibi yiyor, içiyor, salonda oturup camdan dışarıyı izliyor. Yüzü, gözü aynı Nazik Bey' in. Tekir, kedi olalı hiç bu kadar emin olmamıştı. Tek fark ayaklarında. Ayakları artık ters. Parmak uçları arkaya bakıyor. Yine de düzgün yürüyor. Nasıl oluyor anlamadı gerçi ama. Büyükhanım onu göremiyor. Eve gelen temizlikçi kız da... Geçenlerde kapıya gelen bakkalın çırağı da görememişti onu. Bir tek Tekir görüyor.

"Cini de, daha önce çok zehirli ateşten yarattık." (el Hicr, 15/27)

Kedilerse her şeyi görüyor. Genç, yaşlı, sağlıklı, düşkün, cin gibi... Cinlerin insanlarla birlikte yaşayanlarına "Mir" deniyor. Çoğulu ummar. En bilineniyse habis karakterli olanları: "Şeytan"lar. Onlar da insanlar gibi evleniyorlar, çoğalıyorlar, yiyip içiyorlar. İhtiyarı da var, genci de. Cinlerin yaratılışları türlü şekillere girmelerine, ağır işler görmelerine elverişli. "Hubs," cinlerin erkekleri, "habais" ise dişileri. Nazik Bey'inki hubs. Hem de en olgunundan. Gerçi cinlerin ömrü uzun diyorlar. Yaşayanınkinin en az beş katı. O nedenle Nazik Bey ne kadar olgun bir cin, tartışılır. Körpe de olmadığı bir gerçek şimdi. Uzun vadede ölümlü olsa da, o kadar yaşamak herkese nasip olmuyor. Nazik Bey şanslıymış vesselam. Cinlik meziyetlerini çabuk kaptı. Maddenin içine kolaylıkla girebiliyor artık. Maddenin ne olduğuna bakmadan...

Büyükhanım oğlunu görsün istiyor Tekir. Gözbebeklerini küçültüyor, kulaklarını arkaya yatırıyor, kuyruğunu ileri geri hızla oynatmaya başlıyor. En hızlısında bir pati geçiriyor Nazik Bey'in diz kapağına. Patisi bacağın içinden geçiyor. Tekir seferinde, olduğu yere yapışıyor.

Büyükhanım bazen camın kenarındaki kanepeye oturacak oluyor, oğlunun tam üstüne. O an üstüne fırlıyor Tekir destur çekip. Yaşlı kadının dikkatini dağıtıp onu koltuktan uzaklaştırıyor. Bir de çocuk katili olmaya kalbi hiç dayanamaz zavallı kadının. Öyle zamanlarda Nazik Bey bağırıyor. Sızlanıp, çığlıklar atıyor. Acı çeker gibi. Sonra ortadan kayboluyor, sanki annesinin içine giriveriyor. Büyükhanım sağa sola sert bir şekilde bakmaya başlıyor ya da elleriyle gözlerini kapatıyor. Işığa bakamaz oluyor. Baksa bile, bakışları donuyor. Vücudu titremeye başlıyor. Derken yoruluyor mu nedir, olduğu yere çöküp gözlerini kapatıyor. O an altını ıslatıyor. Hem de ne ıslatma. O keskin koku burnuna geldiği anda ise Nazik Bey tekrar beliriyor. Sanki sakinleşmiş, tüm acısı dinmiş. Büyükhanım'ın yanına bir yere çöküyor ve uyurken onu seyrediyor. Elli beş yılını diz dize geçirdiği yaşlı bedene bakıyor.

Nazik Bey yaşarken olduğu gibi nazik. İsimler yaşamları etkilermiş ya. Cin de olsanız durum değişmiyor. Nazik Bey yine nazik. Büyükhanım'ın ilaç, yemek, uyku saatlerini eskisi gibi atlamıyor. Yaşlı kadının ilaçlarını zamanında almak için her gün dikkatle kurduğu çalar saatini her akşam bıkıp usanmadan kontrol ediyor. Çok güzel yemekler yapıyor. Komşunun yaptığı gibi camın önüne koyuveriyor her akşam üzeri. Büyükhanım komşulara duacı; birkaç kaşık indirebiliyor zaten midesine.. Fazlasını içi çekmiyor. Kalanı da Tekir'in önüne koyuyor.

Altı aydır her gece uykusunda düzenli altına yapıyor Büyükhanım. Nazik Bey usulca temizliyor altını o uykudayken. Çamaşırlarını değiştiriyor, annesinin apış arasını ıslak mendille güzelce siliyor. Büyükhanım arada gözlerini açıyor. Nazik Bey'i görüyor mu, bilemiyor Tekir ama yüzüne bir gülümseme geliyor. Güzel bir rüya gördüğünü sanıyor belki de. Sonra tekrar gözlerini yumup uykusuna devam ediyor. Tekir ise o anlarda kuyrukları gergin, tüyleri her an kabaracakmış gibi havada, kısık gözlerle olanları izliyor.

Büyükhanım fazla dayanamaz oğlundan uzun yaşamaya diyor herkes. Ters bacaklı Nazik Bey de bunun farkındaydı. Bir gece tüm şehir sıcaktan kırılırken Büyükhanım salondaki kanepesinde incecik pikesinin altında tir tir titriyor. Nazik Bey annesini izliyor. Tekir ise ikisini birden. Kısa bir süre sonra Nazik Bey bağırmaya başlıyor. Sızlanıp çığlıklar atıyor ve görünmez oluveriyor. Büyükhanım'ın ise yüzü değişiyor bir anda. Belli belirsiz bir huzur geliyor. Rüyasına oğlu Nazik giriyor. Rüyada oğlunun doğduğunu görmek hayırdı hayır olmasına ama kendi oğlunu görmek pek de hayır getirmez derler. Kendisinin ya da oğlunun öleceğine işaret bu aslında. Nazik Bey çoktan ölmüş zaten. Sıra Büyükhanım'da. Tekir yaşlı kadını uyandırmak istiyor ancak kanepeye, kadının üstüne atlaması fayda etmiyor.

Cin çıkartma usullerine göre Nazik Bey'in, Büyükhanım'ın el veya ayak parmağından, ağzından veya burundan çıkması gerekiyor. Göz, karın ve benzeri noktalardan çıkmasıysa hiç de hayırlara alamet değildi. O durumda muska, tılsım, dua fayda etmiyor. Tekir önce "Esselamu Aleykum" çekiyor. Büyükhanım desturdan etkilenip sağa sola titriyor. Ama Nazik Bey yeni doğmuş bir bebek gibi annesinin karnından çıkıverince, Büyükhanım'ın orada soluğu kesiliyor. Tekir'in üstüne de bir ağırlık çöküyor o anda. Koskoca bir bonfile parçasını aç mideye indirmenin verdiği ağırlık gibi bir hisle, olduğu yerde uykuya dalıveriyor.

Yaşlı kadının ölü vücudu kanepeden doğruluyor. Yüzünde yılların huzuruyla koridora doğru yürüyor. Ayakkabılığın içinde dik duran ağır demir sopayı alıp Tekir'in başına dikiliyor. Tekir gözlerini açtığında önce olanları anlamıyor. Karanlıkta bir karaltı, tepesine ağır bir şey indirdikçe indiriyor. Tekir kaçamıyor, kaçmıyor. Oracıkta kanlar içinde kalıyor. İçinden bir şeyler akıp gitti. Göğsünün orta yerinden. Gören olsa, bütün organları gitti der. Bomboş kalıyor Tekir. Sonra havada ters ayaklı, kısa bacaklı bir kedi yavrusu beliriyor. Onların adımlarına uyuyor. Nazik Bey önde, Büyükhanım arkada. Beraber geçecek ortalama üç yüz senelik yaşamlarının ilk günü bu.

Siz siz olun, kediniz, tek noktaya odaklanmışsa, siz de o noktaya odaklanmaya çalışın. Göreceğiniz, yakına konmuş bir kuş, aheste aheste yürümekte olan bir farenin dışında, ayakları ters dönmüş, eskilerden, çok eskilerden bir tanıdık da olabilir. Bir de her gün tünediğiniz kanepeye otururken bir kere daha düşünün.

KAÇAK YENİ YAYINLAR Kitap Arkası

...Ve Yağmur Düştü
Brooke Shields
ARTEMİS

"Hissettiğim şeyin yalnızca yorgunluk olduğunu düşündüm önce, ancak bu hisse ek olarak hayatım boyunca hiç yaşamadığım, her yerimi kaplayan bir panik hali de vardı. Rowan sürekli ağlıyordu ve ben Chris'in onu bana getirece-

ği anı korkuyla bekliyordum. Midem bulanmaya başladı; göğsümün çevresinde adeta sürekli daralan bir kemer vardı. Paniğe eşlik eden çoğunlukla endişe olurdu ama benim üzerime keskin ve kesin bir yıkılmışlık hissi çöktü. Parmağımı bile oynatamıyordum. Yatakta oturduğum yerden derin, ağır ve böğrümden kopan bir inleme koyverdim. Bana söylendiği gibi yalnızca hassas ve ağlamaklı değildim. Yaşadığım, ne yazık ki farklı bir şeydi. Adet öncesi yaşadığım gergin dönemler beni melankolikleştirse ya da içine kapanık birine dönüştürse de, hayatın kendine has zorlukları karamsarlığa itse de, ben her zaman bu halimin uzun sürmeyeceğini bilirdim. Yaşadığım şaşırtıcı derecede farklı boyutlarda bir hüzündü. Sanki hiç geçmeyecekti."-Brooke Shields

Mahkeme Kitap
Ahmet Güntan YKY

"İnsanın büyüme
istikameti de
ağaca benzer hakim
by,
kümbet gibi dikilir.
Ne var ki
ağaç sabit, insn
gezegendir.
Tohum Ağaç olduktan
sonra
Kaybolmuştur hakim
bey,
Gasptan korkmayacak
kadar
Mülkiyetten uzak ."

Ahmet Güntan'ı "Parçalı Ham Manifesto"ya hazırlayan kitap...

Oyuncular ve Seyirciler
Şadan Karadeniz
YKY

Daha önce yine YKY'den çıkan Ölümsüz Adagio'larda olduğu gibi Oyuncular Ve Seyircilerde yer alan denemeler de uzun ve yorucu çeviri mesaileriyli bilenmiş bir kalemin, yılların birikimiyle zenginleşmiş bir deneyim ve kültürün ürünü. Şadan Karadeniz tiyatrodan müziğe, şiire, kitaplardan sözcüklere, yolculuklara uzanan ilgileri, insnı hemen saran renkli, sıcak üslubuyla usta bir denemesi.

Aslan Asker Haşek
Yaroslav Haşek CAN

Aslan Asker Şvayk,insanlık tarihinin en acımasız

savaşlarından biriini, I. Dünya Savaşı'nı tüm anlamsızlıkları,, gülünçlükleriyle yerden yere vuran bir yergi başyapıtı.

Çek yazar Yaroslav Haşek'in, sava çığırtkanlığını, militarizmi, devlet buyurganlığını gözünün yaşına bakmadan eleştirdiği bir mizah klasiği. Şvayk ise, dünya edebiyatının en unutulmaz karakterleriden biri.Çok mu zeki, çok mu aptal? Akllı mı, deli mi? Karar vermek okura kalmış. Ama belli ki, Şvayk her zaman zorbalığa karşı edilgin bir direniş içinde.Aslan Asker Şvayk, yayınlandığı dönem-

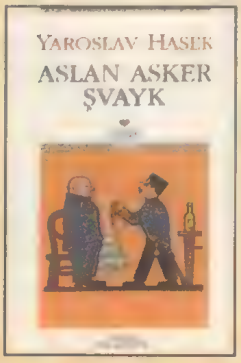

de, savaşa karşı direniş yalımlarını tutuşturmuş, savaş taşlamalarıyla tüm Avrupa'yı 'bulaşıcı bir virüs' gibi sarmış. Kimi eleştirmenler Haşek'i mizah ustalığında Cervantes ve Rabelais'yle bir tutuyor. Ülkemizde 1960'lardan bu yana shne uyarlamalarıyla ünlenen Aslan Asker Şvayk, Türkçe 'de ilk kez tam metniyle iki cilt olarak yayınlanıyor.

Çağın Eleştirisi
Hüseyin Cöntürk YKY

Çağının Eleştirisi, Güven Turan'ın deyişiyle "modernist şiirin modernist eleştirmeni" Hüseyin Cöntürk'ün (1918-2003) "Bütün Yazıları"nın ilk adımını oluşturuyor.

Cöntörk'ün 1960'lardan sonra, eskisi kadar yoğun olmasa da yazmayı sürdürdüğü halde, kitap çıkarmadığı, yeni kitap çıkarmadıkça yayımlanmış.kitaplarının teekrar basımına izin vermediği biliniyor.Bu durumun eleştri yazınımızda yarattığı büyük açığı, ancak şimdi, yazık ki Cöntürk'ün ölümünden sonra, elinizdeki toplamla kapatmaya başlıyoruz.Cöntürk'ün kupür arşivi ve notlarında derinliğine çalışan Ege Berensel, Haluk Aker ve Nuran Tezcan'ın da katkılarıyla, bu kitabbı ortaya çıkardı.

Çağının Eleştirisi'nin ilk cildi, Cöntürk'ün sağlığında yayımlanmış beş kitabı-

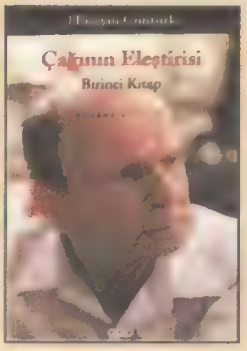

na ek olarak "Kurumsal Yazılar", "Metin İncelemeleri" ve polemiklerin yer aldığı "Tartışmalar" bölümlerinden oluşuyor.

İyiler Siyah Giyer
Deniz Durukan
EVEREST

İyiler Siyah Giyer'in ilk baskısı yayınlanalı iki yıl olmuş. Bu geçen iki yıl boyunca müziğin ritmi hiç azalmadı,alternatif müziklerin, rock'ın yükselişine tanık olduk.

Elbette, ülkemizde rock müziğin miladı 2000'ler değil.1960'lardan itibaren

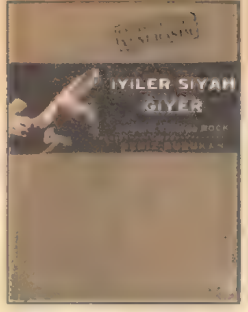

süregelen rock müziğin kökenleri Erkin Koray, Cem Karaca, Moğollar gibi isimlere dayanıyor.

2000'lerde iyice olgunlaşan, bir kültür haline gelen rock'ın temelinde bu isimlerin payı büyük.Belki de ilk önce geçmişe bakmak, o günleri kayda geçirmek gerekirdi.

Sondan başlamak ise tercih değil, bugüne birebir tanık olmanın getirdiği acil bir yükümlülük. Sondan başlamak, geçmişe bakmanın başka bir yolu.Dolayısıyla, düne Bakarak bugünü değerlendirmek söz konusu İyiler Siyan Giyer'de.

"tanrı" vernon little
Dbc Pierre EVEREST

En önemli edebiyat ödüllerinden Man Booker Ödülü'nü kazanan ve 41 dile çevrilen "tanrı"vernon little yalnızca ingiltere'de 750 bin adet sattı.

Ölüm huzurunda yazılmış bir 21. Yüzyıl komedisi.Gerçek bir kara mizah. Hem adalet sistemini ağır bir dille eleştiren bu "ciddi" kitabı okurken "kahkahalarla" güleceksiniz.

15 yaşındaki Vernon'ın başı dertte . 16 sınıf arkadaşı bir katliamda öldü. Medyada kariyer edinmek için herşeyi yapabilecek bir adamve işini kaybetmemek için bir ay içinde bir müebbet suçlusu bulmak zorunda olan şerif yardımcısı Vernon'un hayatını cehenneme çeviriyor.

"Bu müthiş kitap nasıl biliyor musunuz? Sanki Osbournelar, Simpsonarı bira içmeye çağırmş,Don Delillo da geçerken uğramış hep birlikte Eminem'e yeni bir şarkı yazıyorlarmış gibi."

Ada'mın Sahilinde
Fikret Demirağ
DÜNYA

"...Epeyce Kıbrıslı şairle tanıştım. Kıbrıs'ın yerinin ayrı olduğunu öğrendim. Böylece de zanaatımızın ne denli güç olduğunu da kavradım. Bereket sen varsın; Bir klasik olarak. Çıkış noktalarının sen olduğunu bilmek beni sevindirdi.

...Şiirin bizim için de bir sevinç." İlhan Berk

Modern Kıbrıs şiirinin kurulmasında yapıtaşı işlevi görür Fikret Demirağ'ın şiirleri.1960'tan bu yana Kıbrıs Türk şiirinin geçirdiği oeğişimlerin izlerini Demirağ'ın şiirlerinde bulmak mümkündür. Kıbrıs Türk şiirinin ana omurgası, hiza ve istikameti gibidir onun şiirleri. Düzyazılarıyla da hem kendi şiir poetikasını, hem de Kıbrıs Türk şiirinin kültürel haritasını çizmiştir. Çağdaş, aydınlık, modern zihniyeti ve Kıbrıs insanının tinselliğini şiirinin derin yapısına yerleştirmiştir. İnsanı, yeryüzünü, doğayı, nesneleri algılama, anlama ve anlamlandırma açısın-

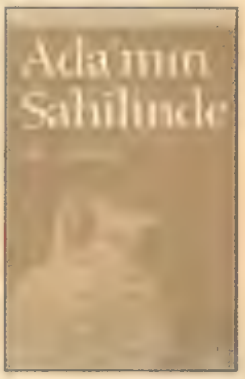

dan engin bir deneyime sahiptir. Yaklaşık yirmi itaba varan verimliliği ile Kıbrıs Türk şiirinin ana gövdesini oluşturur. **Ahmet Ada**

kokoloji
isamu saito - tada hiko nagao
OKUYANUS

Japonya'da geliştirilen oyun, yayınlandığı tüm ülkelerde çılgınlık boyutlarına ulaşan bir ilgi gördü ve büyük bir hayran kitlesi yarattı.

Kokology: isim (Japonca, kokoro, akıl, ruh, duygular+Yunanca,-logia, öğrenimi)

1. Isamu Saito ve Tadahiko Nagao tarafından geliştirilmiş bir tür kendini keşfetme oyunu.

2. Davranış ve tepkilerimizdeki gizli anlamların yorumlanmasını belirten popüler terim.

Kokoloji Şimdi Türkiye'de de ailelerin, ev partilerinin, yalnızlıkların, potansiyel ilişkilerin, seyahatlerin en eılenceli, en faydalı oyunu olmaya aday.

Aşk, seks, iş, ev, dostluk, aile... Kısacası her şeyle ilgili 53 oyun. Kokoloji seni bekliyor!

Bilinmeyene hazır mısın?

Ayşegül Irak'tan Bildiriyor!

Ayşegül Kapkaça uğruyor, Ayşegül Terör Mağduru, Ayşegül Uyuşturucu Bataklığında, Ayşegül Ekonomik Krizi Aşıyor, Ayşegül Trafikte Ölüyor, Ayşegül Töre Cinayetinde Kurban... Bildiğimiz, var olan Aşyegül serisiyle hiçbir ilgisi yok tabi ki bu isimlerin. Ama günümüz değerleri, felaketleri göz önünde bulundurulupda yazılsalardı yukarıdaki hayali kitap isimleri epey anlamlı olur, pek de şaşkınlık yaratmazdı.

*Çizer **Kemal Gökhan Gürses'i**n Ayşegül'ü de tatil yerine "savaşta.' **Ayşegül Savaşta',** Kemal Gökhan'ın dört serilik çizgiroman albümlerinin ilki. Bu ilk albümde çizgi karakteri Ayşegül Aydın, Bush ve müttefiklerinin talan/işgal ettiği Irak'ta görev yapan bir savaş muhabiridir. Kısa saçları, pek de güzel olmayan yüzü, seksi olmasa da dirençli bir vücudu vardır. İnatçıdır, duygusaldır ve öfkesini gizleyemeyen genç bir kadındır.*

*Gazete okurları Kemal Gökhan'ı Cumhuriyet gazetesinde çizdiği 'Ağaç yaşken eğilir' çizgi bandından ve Radikal gazetesindeki çizgileriyle hatırlayacaktır. Yaklaşık bir yıldır Radikal'de karşımıza çıkan **Ayşegül Savaşta** albümü, geçtiğimiz ay Cadde Yayınları tarafından yayımlandı.*

Özel bir televizyon kanalında savaş muhabirliği yapan Ayşegül'ü tanıyabilir miyiz, kimdir Ayşegül?

Ayşegül, Irak Savaşı'nın birinci yılı bitmek üzereyken ben ne yapacağım bu savaşa karşı, bu kadar sessizlik içinde ne kadar kalabileceğim dediğim anda imdadıma yetişen bir buluş bir karakter büyük ölçüde. Bu yanıyla da belki insanlığın kurtarıcısı değil ama benim vicdanımın ya da ruhumun, gerçek anlamda o dönem için kurtarıcısı oldu. Daha da doğrusu, kurtarıcısı olma yolundaki ilk ışıkları bana veren kişiydi, kahramanım, fakat çok kahraman özelliklerini üstünde yoğunlaştırmamış bir kahraman. Bir ters kahramandan söz etmiyorum ama kahramandan beklenen üstün vasıflara sahip olmayan bu işi, yani savaş muhabirliği mesleğini elinden geldiğince doğru bir anlayışla, evrensel gazetecilik ilkelerini mümkün olduğu kadar, benim anladığım ve bildiğim kadarıyla doğru bir biçimde hayata geçirmeye çalışan, mesleğini icra etmeye çalışan, manipülasyon yapmayan, kamuoyu oluşturma yönünde birtakım angajmanlara girmeyen, bu işin haber vermekle sınırlı olduğunu bilen bir gazeteci karakteri. Ayşegül dünyada savaşlar var oldukça bu canlı savaşları bu sıcak savaşları ya da dumanı hâlâ sönmemiş, hâlâ yaralarını görebildiğimiz birtakım savaşları izleyen takip eden, bir karakter olarak sürecek gibi algılıyorum.

Başka cephelerde de görecek miyiz bu savaş muhabirini?

Öyle sanıyorum, Ama çeşitli şekillerde söylemeye çalıştığım gibi, ben her an Ayşegül'den vazgeçebilirim. Bütün sanat yaşantısı boyunca, çizerlik üretimim boyunca ben hayatımda hep insanlar iyi durumda olsunlar, biraz daha mutlu olsunlar; bu eğrilikleri göstermemizin temel nedeni aslında bu. Savaş olmasın insanlar barış içinde yaşayabilsin mutlu olsunlar diye biz bu ucubeliklerle uğraşıp duruyoruz yıllardır.

Vicdanı rahat değil Ayşegül'ün bütün savaş muhabirlerinde var mı bu.

Onu bilmiyorum ama vicdanlarının rahat olup olmamasından öte çok trajik şeyler yaşıyorlar. Bunu yaşarken mesleklerini de icra etmek zorundalar, böyle mekanik bir işlevi var, bunu yerine getirmek zorundalar, kusursuz, doğru, zamanında ve olanaksızlığa rağmen birçok olanağı elde edemeden, birilerinden uydu telefonlarını rica ederek zaman zaman. Çok iyi ekonomik durumda olmadan, çok iyi korunaklı, güvenli, ortamlarda çalışmadıkları halde mesleklerini icra etmeye çalışan adamlar. Çeşitli gazetecilerin kitaplarından izlenimlerinden yola çıkarak söylüyorum bunu. Üç aşağı beş yukarı Türkiye'deki savaş muhabiri arkadaşımızın başından geçen şeyler

bunlar. Vicdanları rahat olamaz, iki nedenle; işin çok dramatik boyutunu birebir yaşayan insanlar bunlar. **Mete Çubukçu**'nun bir kitabında son derece dramatik bir şey yaşadıktan sonra gidip bir duvarın kenarına yığılıp hüngür ağladığını yazdığını okudum. Adam orada o işini yapana kadar tutup da acılar içindeki insanların yanında bu mesleği icra edemeyeceği için, sonra belki gece yarısı uykularının arasına girip onun uykularını bölen bu acıları da birçok kişiye hissettirmeden yaşayan insanlar bunlar. Bütün insanlar savaş altında ateş altında ne tür dramatik şeyler yaşıyorlarsa, büyük ölçüde bunları yaşayan insanlar.

Savaş muhabiri, habere ulaşana kadar bir çok badire atlatır, hayatını tehlikeye atar ama bunca uğraştan sonra yaptığı haber televizyon kanalından geçemeyebilir, ya da öncelik kazanamayabilir. Bir çok muhabir bu duruma düşmüştür?

Evet, öncelik kazanmayabilir, Ayşegül türünde rahatça, kolayca her tarafa gidebilip gazetecilik yapabilen savaş muhabiri Türkiye'de çok fazla yok, çünkü Türkiye'nin dış dünyayla çok ilişkisi yok. Uluslararası ajanslardan gelen haberlerle yetinebiliyor Türkiye. Bu karakterin inandırıcı olmayan tek yanı bu, sağda solda haber yapan bir gazeteci.

Neden bir kadın muhabiri tercih ettiniz, kadın muhabir daha mı rahat eder savaş ortamında.

Daha rahat olduğu için seçmedim, ama Ortadoğu'da belki daha rahat olabilir. Oradaki herkesin Ortadoğulu olması nedeniyle kadınlar daha rahat iş görüyor olabilirler ama tam tersi de olabilir. Orada insanlar aynı zamanda tutucu bir zihniyetle hareket ettikleri için belki kadınların yaptığı işe inanç göstermiyor olabilirler. Yani iki taraflı da olabilir. Bunu aslında muhabirlerin yanıtlaması gerekir. Bir kadını seçmiş olmamın temel nedeni berim aslında daha rahat işini yapacağı değil, Türkiye'de insanların kadınların hiçbir işi doğru yapacağına inancı olmadığı için ben kahramanımı kurarken böyle bir terslikle kurmayı bilerek seçtim. Ben kadınların her şeyi dört dörtlük bizden daha iyi yapabileceğine inandığım için bir karakterimi bunun üzerine kurmak benim için çekici bile oldu.

Etkilendiğiniz bir muhabir oldu mu Ayşegül'ü çizerken?

Kitapta cevabını yazdım zaten. Nevin Sungur değil bu. Nevin Sungur gerçek çünkü. Ayşegül bir çizgi roman, karikatür değil, mizah yok bunda. Ama temelinde kimi gerçek kimi de düş ürünü Nevin Sungur'dan etkilenmeler var, Mete Çubukçu, Ramazan Öztürk'ten etkilenmeler var. Ya da Coşkun Aral'dan etkilenmeler var bu karakterde. Ama onun kadın olması Türkiye de Nevin Sungur'la özdeşleştirmesini getiriyor. Saçları da biraz benziyor. Bunlar yüzeysel benzemeler. Nevin Sungur'u da o kadar tanıyor değilim zaten.

Birçok hikâye iç içe geçmiş, geriye dönüşler var. Hayaller düşler var. Belki albümün keyifle okunması/heyecan yaratması bu oyunlardandır.

Albümün kendisini düşünerek kurguladığım için hikâyeyi başında daha öyküyü oluşturmuştum. Hikâyeyi oluşturduktan sonra sadece diyalogları oluşturmak kaldı benim için. Zaten diyalogları yedeklemiştim. Sadece süreç içerisinde küçük değişiklikler yaparak ya da yan öyküler katarak devam ettim hikâyeyi üretmeye. Hikâyeyi üretirken daha başında ne olacağını bilerek hareket ediyordum. O nedenle de bu geriye dönüşler konusunda, ileriye sarmalar konusunda rahat hareket edebildim. Biraz insanlara karmaşık gelebilecek kurgu, benim hayatımda şöyle bir şeyi kolaylaştırıyordu ya da şuna yardımcı oluyordu. Birbirinden farklı hikâyelerin birbirine eklenmelerine yardımcı oluyordu.

Kapalıçarşı'daki hikâye gerçek miydi? Alaaddin diye bir çocuk var mı?

Hiçbir hikâye gerçek değil ama buradaki her şey gerçekten esinlenilmiş şeyler. Yani Irak Şahini Adana'da yakalanmış bir şey. Ben bu hikâyeyi gazetede okuduğumda işte bu dedim. Zaten benim burada Irak Şahini, o heykel, Kapalıçarşı, bütün bunlar benim aslında insanların dikkatini çekmek istediğim, bu savaş sürüyor, orada insanlar ölüyor, acı çekiyorlar demenin imkânlarını sunuyor bana. Yani

ben bunları didaktik bir şekilde dememek için olabildiğince abartıyı ve macerayı içine katarak bir kurgu yaptım. Bunlar işi daha izlenebilir daha çekici kılan, o dramatik kurguya, dramatik yapıya destek sağlayan unsurlar. Benim içini öncelikli şeyler değil, yeni şeyler hiç değil. Ben bunların klasik çizgiden sapmalarını istemedim. Klasik olmalarına özen gösterdim. Bu rahatlık ve basitlikte algılansın istedim.

Benim için önemli olan o savaş resimleri, o savaş kareleri, oradaki işgal, oradaki insanların yaşadığı acılar, oradaki çelişkiler. Bu çelişkileri ortaya çıkarmak. Benim derdim buydu. İnsanların dağılmış olan dikkatini yeniden Irak'a toparlayabilmekti.

Oradaki adaletsizliğe, çizerek dikkat çekmişsiniz...

Tabi... Dramatik, basit, hatta klasik yollarla ben seyirciyle buluşmaya çalıştım. Yaptığım şey bu. Zor izlenecek, çok karışık, çok entelektüel derinliği olan bir hikâye yapmak yerine, bunları daha özümsemiş, kendi içinde öyküleştirmiş bir üsluba yöneldim. Ben daha da güncel olmasını istiyorum aslında. Ben bir zamanlar aydınlarla zontaların savaşı diye bir kitap yapmıştım. Ortaköy'deki bir çatışmaya dönüşen iki ayrı kültürün...

Zontalarla aydınların savaşını anlatan bir kitap. Bu kitapta şeyi anlattım ben, yani birbirini bu kadar dışlayan birbirini bu kadar tanımlayıp, birbirinin etrafını çizen ya da altını çizen anlayışlar mutlaka çatışacaklar. Ama o çatışma noktası aynı zamanda bir geçişme noktası da. Bir öngörüydü. Sonra Ortaköy'de bir kavga olmuş. Birdenbire bir kavga yaşandı. Nokta dergisi, Kemal Gökhan bunu daha önce öngörmüştü diye yazdı. Bu bir kültürel çatışmaydı. Bu bir güncellikti ve bu güncelliği yakalayıp öngörmek...

Peki güncel bir konu sorabilir miyim? İfade özgürlüğünün ardına sığınıp toplum için kutsal sayılan değerlere hakaret etmek nasıl bir özgürlük olabilir. Karikatür krizi için ne düşünüyorsunuz? Bazı özgürlüklerin de sınırı var deniyor... Sınırı varsa, özgürlük özgür müdür?

Toplumun değerleri, geçmişten bu yana taşıdığımız, toplumun geniş kitlelerine yayılmış olan değerler, karikatürün çerçevesini, nerede başlayıp nerede biteceğini belirlemek durumunda değil. Ama çok daha radikal bir çizgi var, Türkiye'de ve bu radikal çizgi çok güzel biçimde kendisini ifade etti. Bir eylem sırasında gördüğüm bir pankart bu meseleye Türkiye'deki bakışı çok net anlatıyordu. 'Karikatür çizeni biz de çizeriz.' Karikatür çizeni biz de çizeriz denebilen bir ortamda bunu konuşmanın, hatta bu ortamda karikatür çizmeye devam etmenin çok anlamı yok.

Bu münferit değil miydi?

"Ben zaten Batı'ya zerre kadar inancı olmayan bir insanım. Batı'nın hiçbir konuda içtenlik gösterdiğine inanmıyorum. Bu işin de (karikatür krizini kastediyor) çok büyük bir provakasyon olduğunu düşünüyorum.

Hayır, bu kitlesel bir şey. Kitlesel şeyin bir parçası bu. Ben burada bir şeyi tasvip etmek ya da reddetmek durumunda değilim. Kaldı ki bir başbakanın Türkiye'de sanatçıya "artist" diye tanımladığı bir bakış açısını, bunu bir küfür sıfat, olarak tercih edişi, benim için zaten yeterince önemli bir gösterge. Bunu duyunca benim aklımdan bir sürü şey geçti. Ben bütün hayatı boyunca sadece sanat üretmiş bir insanım. Temel var oluş nedenim bu. Benim başbakanım olarak hizmet veren kişinin de bir sanatsal ifade yüzünden hapis yattığı bir ülkede yaşıyorum. Sanatın bir alanından yararlanarak belki de bugünkü yükselişini sağladı. Böyle bir ülkenin sanatçısıyım ben. Sanatçıdan küfür olarak söz edildiği bir ülkedeyim. Zaten Türkiye bu nedenle karikatüre çok fazla malzeme olan bir ülke. Türkiye bu nedenle çok fazla karikatür çizilen ama karikatürün sevilmediği bir ülke. Ben Nasreddin Hoca'nın torunları tantanasına asla inanmadım zaten. Bu halkın, bu toplumun karikatür sevdiğini sanmıyorum. Doğu toplumları zaten görsel sanatlara karşı her zaman önyargıyla yetiştirilmiş toplumlardır ve zaten bu toplumun içerisinde biz bir de çizgi roman çiziyoruz. Çizgi roman kendi içerisinde perspektife dayanır ve perspektif Hıristiyan kültürünün uzantısıdır. Biz minyatür geleneğinden geliyoruz. İzin verilmiş tek görsel sanatının minyatür olduğu bir gelenekten geliyoruz. Minyatürde biliyorsun, padişahtan büyük hiçbir şey çizilemiyor. Nerede durursa dursun padişah. Padişah

ufkun bitim çizgisinde de yer alsa, öndeki köpek ondan küçük olmak zorunda. Bu senin yaptığın sinemada da, edebi eserde de, her zaman senin Doğulu bakış açısıyla var olmana yol açıyor. Bunun olumlu yanları da olumsuz yanları da var.

Doğu'da, daha doğrusu Ortadoğu'da bazı şeyleri tasvir etmenin günah sayıldığı, bilinen birşey zaten...

Batı'nın bu konudaki tutumu beni her zaman çok tedirgin etmiştir. Ben Batı'ya karşı her zaman güvensiz bir insan oldum. İşin bir tarafı o. Fakat benim en büyük endişe duyduğum nokta şu; bütün bunların sonunda, bizim büyük çabalarla elde etmeye çalıştığımız sansüre uğramama mücadelesini yekten ortadan kaldıracak gelişmeler bunlar.

Peki kutsal değerlere hakaret etmek ve ifade özgürlüğü...

Ben hakaret etme yanlısı değilim ama aile de kimileri için çok kutsal. Sen aile üzerine bir şey çizdiğin zaman o bazı kızabilecek durumdaki insanlar, öbürüne de kızacaklar. Dünyanın birtakım aşamaları yaşayabilmesi için Engizisyonların mı kurulması gerekiyor her zaman? Bugün bunu yaşıyorsak, bunun kurulması gerekiyorsa, benim de susmam gerekiyor. 2006'da bir insanın susmasını istiyorsak, dünyada hakikaten hiçbir şey gelişmiyor demektir.

Birisi, biz de Meryem Ana'yı fahişe olarak mı çizelim dedi...

Çizebilir. Ama mesele bu mu? Karikatürün düzeyini, çizginin düzeyini tartışmalı. Karikatürcü, aidiyeti en az olan adamdır. Aidiyet az ve ben sürekli birtakım aidiyetleri mi temsil etmeliyim. Ben Hıristiyan olduğum için Müslümanlara yönelik bir şey çiziyorsam bu zaten angaje olmak demektir. Bunu benim anlamam mümkün değil. Bu bana ters geliyor. Burada bir terslik var. Kaldı ki zaten orada Volinski'nin söylediği laf benim için çok önemli. Mizahçı yargıç olabilir ama cellât olamaz. Bu ayrımı iyi bilmek lazım. Ben belli yargıları temsil ediyorum ama ben cellat değilim. Benim derdim insanların duyguları ve düşünceleriyle alay etmek değil. İnsanlara, eğer birtakım softalıklar varsa bunları göstermek. İnsanlarda belli körlükler varsa, bu körlükleri aşmaya yardımcı olmak. Ben niye tartışmayı o ya da bu diye bana sunulmuş olan iki dar alternatif içinde değerlendirmek zorunda olayım ki? Ben Hıristiyan da değilim, Müslüman da değilim. Olmak zorunda da değilim. Budist de değilim. Bu da bir düşünce biçimi. Budistlerle ilgili aşağılayıcı bir şeyi niye çizeyim? Ama şöyle bir yanı var; "bir karikatür kardeşim" denilen şeyin aslında bütün insanlığı nasıl rahatsız ettiğini görüyoruz. Karikatürü aslında hep öbürü için kullanıyormuşuz biz. İnsanların karikatürü seviyor olmalarının temel nedeni eğer şuysa; bana eleştiri yönelmesin, ben karikatürü o zaman severim noktasıysa, bu nokta zaten sağlıklı bir nokta değil. Karikatürü insanlar gerçekten seviyor demek değil bu. Bu ayrımları iyi koymak lazım. Ama ben zaten Batı'ya zerre kadar inancı olmayan bir insanım. Batı'nın hiçbir konuda içtenlik gösterdiğine inanmıyorum. Bu işin de çok büyük bir provokasyon olduğunu ben de düşünüyorum. Ama sırf bunu söylememek adına bu kadar lafı söylüyorum.

Zerkavi röportajı neden bir Türk muhabire nasip oluyor, koca Irakta yüzlerce gazeteci cirit atıyor halbuki...

Zerkavi röportajı birçok Türk gazeteciye nasip olabilir. Türkiye, Ortadoğu açısından kilit ve uzlaşma noktalarından bir tanesidir. Bugün birçok insanın görüşemediği Ortadoğulu liderle Türklerin görüşme ihtimali var.

Hamas lideriyle görüşmek tepki yaratır mı? (Bu röportaj yapıldığında Hamas lideri henüz Türkiye'ye gelmemişti)

Bir Hamas lideriyle Amerikalı birçok gazeteci röportaj yapmak ister. Sadece bunlar değil. Türkiye üzerinden verilen mesajlar ya da çok doğru biçimde tespit etmiş adamlar için doğru yoldur.

Bir gazeteci olan bitenden sıkılıyor, ilginç bir şey kalmadı, ben kaçıyorum buradan artık, diyor. Yaşadığı, mesleki deformasyon mu?

Rıza'yı kastediyorsunuz. Rıza bir montajcı. Şunu söylüyor. Benim kızım geceleri rüyasında beni görüyor, ben hiç iyi durumda değilim onun rüyalarında diyor ve ağlayarak uyandığını söylüyor, hatta altını ıslatıyor diyor. Ve artık ben burada bu kadar insanın acısına ortak olmak ve insanların belki de hiç duymayacakları birtakım haberler geçmek için kendi bireyselliğimden bu kadar çok fedakârlıkta bulunamayacağım.

İşe yaramadığını düşünüyor yaptığı şeyin. Bu tür şeyleri çoğumuz, kendi işlerimizi yaparken birçok kere düşünür ya da hissederiz. Rıza burada, belki de çok inanmadığı, ama yapmak zorunda olduğu şeyi seçiyor. Ama dikkatli bakarsak görürüz, Rıza sonunda tahmin ettiği gibi bir gerçekle karşılaşmıyor. Kızıyla yine Rıza'nın buluşamadığını görüyoruz. Bu seferde çok basit bir kentli sorunu yüzünden bir araya gelemediklerini görüyoruz. Karısıyla ayrılıyorlar.

Ayşegül savaş muhabirliğinin ortadan kalkmasını istiyor mu?

Şöyle düşünmek lazım. Bir insan, ömrünün sonuna kadar savaş muhabiri olmak ister mi?

Ama şöyle bir durum da var sanki, gidelim, oradan insanlara haberler verelim de değil. Orada bulunmak, o he-

yecanı yaşamak var. İnsanlığa katkım olsun diye değil herhalde bir tek. Bir hazın peşinden gidiyordur...

Bunu benim ayrıştırmam çok mümkün değil. Bunu gerçek bir savaş muhabirinin yanıtlaması daha sağlıklı olur. Ama bence orada bulunmanın ona zevk verme biçiminde değil ama değer kattığını düşünüyorum.

Şu an ne çiziyorsunuz?

Ben şu anda *Moskova Gözyaşlarına İnanmıyor*'u çiziyorum. *Moskova Gözyaşlarına İnanmıyor*'daki hikâye, Rus mafyası üzerine bir hikâye ama benim derdim tek başına Rus mafyasını anlatmak değil, dünyada bu sosyalist iktidarı kendince doğru kurguladığını düşünen bir toplumun bugün neredeyse çürümüş bir kapitalizme doğruca entegre oluşunu tartışan bir hikâye çiziyorum. Bu hikâyenin ardından da şu anda gitgide yaklaştığını hissettiğimiz, sinyallerini aldığımız ve bunun için de bütün zeminin hazırlandığı İran'la ilgili bir hikâye çizmek istiyorum. Yakın zamanda bunun için İran'a gitmek istiyorum.

Daha mistik bir hikâye bundan sonraki galiba...

Pek öyle olmasa da, Pers kültürü gibi çok güçlü bir kültürü arkasına almış İran kültüründe, Ömer Hayyam'ların yaşadığı, çizgi geleneklerinin, minyatür geleneklerinin büyük ölçüde odağını oluşturan o topraklarda bugün yeni bir işgal planı üzerinde dünya uzlaşsın diye uğraşıp duran bir Amerika söz konusu. Bunun için İran iktidarını bile yönlendirip oluşturduklarına inanıyorum. Orada giderek yükselen değişim rüzgârlarının şıp diye kesilmesinin arkasında bir senaryo aramamak, benim kadar komplo teorisi sevmeyen bir adam için belli zor. İran'la ilgili bir hikâye çizeceğim. Bu hikâye içinde o Pers kültürünün de, bir dönem milliyetçi sosyalist Musaddık'ın da yer aldığı, Ömer Hayyamdan alıntılarla süslenmiş bir hikâye çizmeyi planlıyorum. Israrla üstünde durduğum şeylerden bir tanesi şu; ben otuz senedir çiziyorum. İlk defa *Ayşegül Savaşta* ile birlikte mizah içeriği olmayan bir hikâye, dramatik bir hikâye yaptım. Çizgi var diye komik bir hikâye yok. Dramatik bir anlatım. Çizgi romanın unsurlarından bir tanesi...

Son olarak neler söyleyebilirisiniz albüm için?

Mizah yok bunun içerisinde. O tür beklentisi olan insanlar şaşırmasın kitabı aldıklarında. Bir çizgi roman bu. Ben çizgi romanı daha yeni yeni öğrenen bir adamım. Çizgi roman konusunda çok yetkin bir insan olduğumu düşünmüyorum. Çizgi dili konusundaki yetkinliğim ayrı bir tartışma, ayrı bir mesele. Giderek çizgi roman çizmeye de, çizgi romanın evrensel kurallarını da buraya taşımaya çalışıyorum. Tabi bunun belli zorlukları var. Günlük bir çizgi roman çiziyorum ben. Ötekiler on beş günde bir buçuk sayfa çiziyor, ben on beş günde yedi buçuk sayfa çizmek zorundayım. Ben günlük çiziyorum günlük çizdiğim için hikâye yapısını da günlük bir çizgi romana dönüştürmeye çalışıyorum. Neredeyse günlük epizotlardan oluşan bir yapı var. Yani bir gün içinde bir şeyi anlatmam lazım benim. Bir şey söylemem lazım ama buna rağmen hikâyenin bütünlüğünü kaybetmemem lazım. Bu zorluklarla da gide gide, yapa yapa baş etmeyi öğrendiğimi düşünüyorum. Her hikâye, bir sonraki için benim işimi biraz daha kolaylaştırıyor.

Fotoğrafçı arkadaşımızı da çok beklettik, objektife bir gülümseyelim istersen.

Tabii şahane bir final yapmış oluruz. ●

Simo Mraoviç

BALKANLAR YAYINI:
HIRVATİSTAN

HADİ SİZE MUTLU YILLAR!

Bir zamanlar, uzun yıllar önce, adamın biri Yakuşevats'a gitmeye karar vermiş, üstelik son bir defa gidecekmiş bu ikinci el arabalar ve atların, çalıntı bisikletlerin, sahiplerinin siyasal veya ahlaksal enflasyonu nedeniyle üzerine el konulan kitapların ve akla gelebilecek her şeyin satıldığı, dört diyarda da bitpazarı olarak bilinen bu özgür sözlerin ve düşük kültürün hâkim sürdüğü yere, çünkü burası başkent reisinin emriyle ortadan kaldırılacak, yok edilecek ve yerinde yeller esecekmiş, çarın tecrübeli ustaları ise onu yeni binalar, çiçek bahçeleri, çeşmeler ve fıskiyelerle süsleyip yeniden canlandıracakmış.

Adam yıllardır bu pazara güzel, değerli, hatta belki de sihirli (neden olmasın!) bir eşya bulurum umuduyla gidip durmuş. Oldukça batıl inançlı biri olduğu için böyle bir şeyi ancak bir çingeneden alabileceğini sokmuş kafasına: Hermes'in himayesinde oldukları için ancak çingeneler karıncayı file, kurbağayı prense veya boku altına çevirebilecek o ince tüccar yeteneklerine sahipler çünkü. Adamımız böylece günler, aylar, yıllar boyu bu pazarı boylamış durmuş ve şununla muhabbet, bununla muhabbet derken güçlü ticaret politikası sayesinde üç karı ve on iki çocuk besleyen Kasım'la dost olmuş. Fakat son gidişinde Kasım onu kucağı açık, yüzü parlak, elinde kanyak kadehi ile karşılamamış. Bu sefer Kasım tam bir yıkıntıya benziyormuş - kamburlaşmış, ufalmış, gözlerinin altında mor daireler oluşmuş... Kasım'ın derdi belli - pazarın kapatılması onun için dünyanın sonu gibi bir şey. Ama, Hermes'in adamı değil mi, yüzüne yarım yamalak bir tebessüm takmış, ona son bir defa sarılmış ve sendeleye sendeleye sallanarak arabasına doğru gitmiş. Döndüğünde elinde gazete ve bez parçalarına sarılı bir eşya taşıyormuş, elindekini bizim adama uzatmış ve "İşte bu hayatın boyunca aradığın o şey," demiş. "Yanındaki parayı ver ve bereketini gör!"

Bizim adamın kalbi mutluluktan çatlayacak neredeyse, heyecan içinde eve koşmuş hemen. Yolda değerli bohçayı hemen açmamaya karar vermiş. Zamanı gelene kadar biraz daha beklesin bakalım! Noel'de risk almak istememiş ve bohçayı Noel ağacının altına koymuş, eski yılın son gününü orada beklesin, demiş. Ve beklenen gün gelmiş. Bizim adamın sabrı taşma noktasında. Kendine kahve yapmış, sigarasından iki fırt çekmiş, gözlerini alımsız bohçaya dikmiş ve kaderin bu kadar pahalıya sattığı bu eşyayı çözmeye koyulmuş. Çözdükçe hevesi de sönüyormuş. Sonunda karşısında masanın üzerinde sıradan bir cam küre kalmış, bir de bakırdan bir kül tablası, herhalde küre yuvarlanıp kırılmasın diye kürenin altlığı olarak kullanılması gerekiyormuş. Adam boşuna tam 100 avro harcadığı için bin pişman olmuş ve sigarasını bakır kül tablasına silkmek üzereymiş ki küre aniden konuşmaya başlamış:

"Beni hemen tablanın üstüne koy, hayvan herif!"

Adam afallamış, ter su içinde kalmış, korkudan altına yapmış, sonunda heyecandan gözleri bile yaşarmış. Küreyi kül tablasının içine koymuş, bir iki defa üfleyip onu mutfak bezi ile silmiş.

Küre yeniden konuşmuş:

"Sağ ol be! Nihayet aklına geldi!"

Adam bir sigara daha yakmış, kürenin üzerine doğru eğilmiş ve "Sen geleceği görüyor musun?" diye sormuş.

"Hemen sigarayı bırakmazsan akciğer kanserinden gebereceksin, " demiş küre.

Bunu duyar duymaz adam sigarasını söndürmüş, küre ise basmış kahkahayı ve "Aslında istediğin kadar zehirlenebilirsin" demiş. "Kansere yakalanmadan önce boğulacaksın."

Adam titrek bir sesle "Yahu sen hiç iyi bir şey görmez misin, yoksa hep kötülüklerle mi işkence edeceksin bana?" diye sormuş, bir taraftan da bu kürenin ağzını ebediyete kadar kapatmak için umutsuzluk içinde çekici nereye koyduğunu hatırlamaya çalışıyormuş. Ama küre işlerin ne yöne saptığını anlamış ve "Bu yıl en güzel kızla evleneceksin, piyangodan altı tutturacaksın, kocaman bir ev alacaksın, ticarete atılacaksın," demiş. Adam çekici anında unutmuş. Kalkıp pamuk getirmiş, küreyi parlatmış, sonra da artık gözüne taht gibi gelen bakır kül tablasını yıkamış ve altına yontulan yazıyı ancak o zaman görmüş: UBINAM GENTIUM SUMUS - UBIVIS. Latinceden haberi bile olmadığı için biraz kendinden utanmış ama bu işe kendini artık o kadar kaptırmış ki bir sonraki soru ağzından kendiliğinden çıkıvermiş:

"'Peki ya 2006'daki uluslararası gelişmeler?"

"Amerika ve İran arasında, Çin, Tayvan ve Japonya arasında, Rusya ve Ukrayna, Fransa ve Monako, İtalya ve San Marino arasında savaşlar çıkacak."

Adam "Peki ya Hırvatistan'da, Hırvatistan'da?" diye sormuş.

Küre yanıt vermiş: "Seller, depremler ve kuraklık," demiş.

Adam artık öfkeden öyle kudurmuş ki hemen çekici almış eline ve küreyi paramparça etmiş. Sonra derin bir nefes almış ve "E, hadi size mutlu yıllar!" diye mırıldanmış.

Derleyen ve çeviren: **Hasine Şen**

Yükte hafif,
pahada ağır

yeniHarman

Bol dumanlı,
hususi kokulu,
filtresiz gazeteniz

Gündemi harmanlamaya devam ediyor

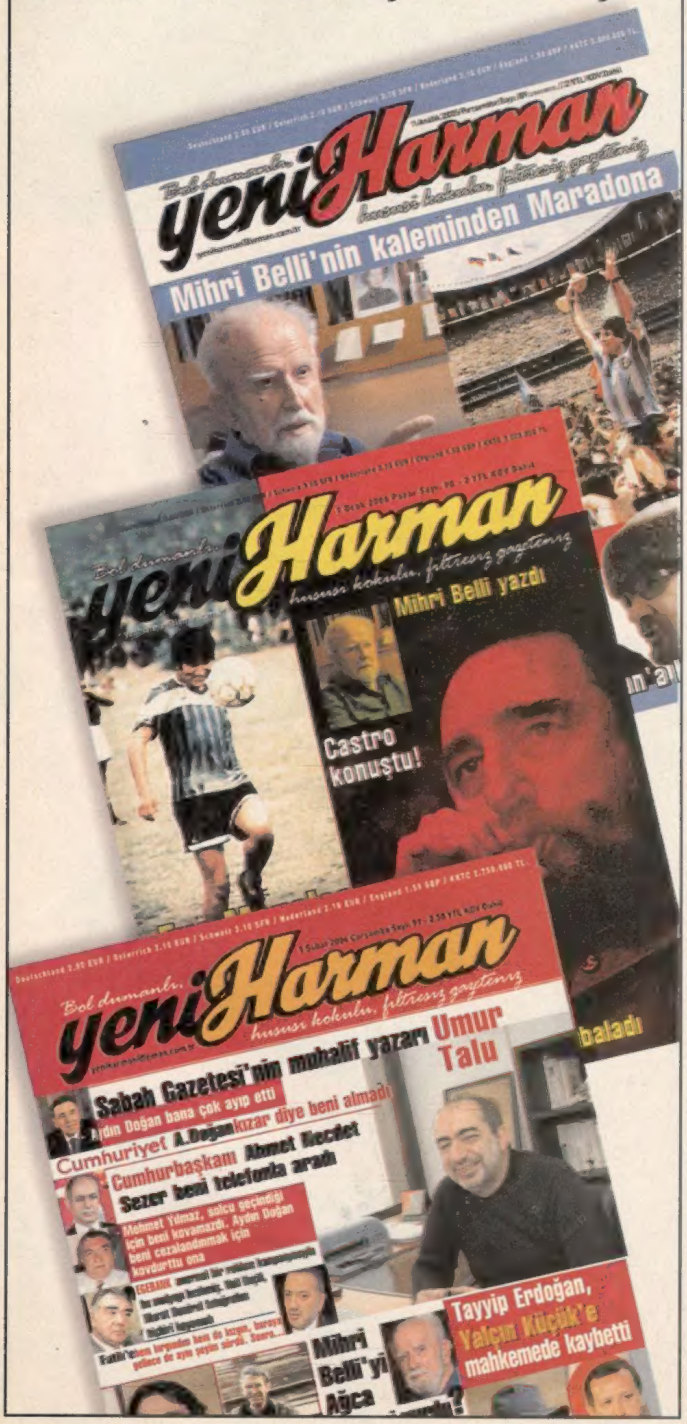

Oktay Taftalı

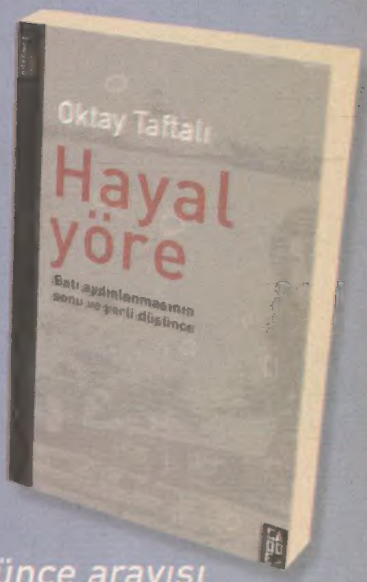

yerli bir düşünce arayışı

CADDE

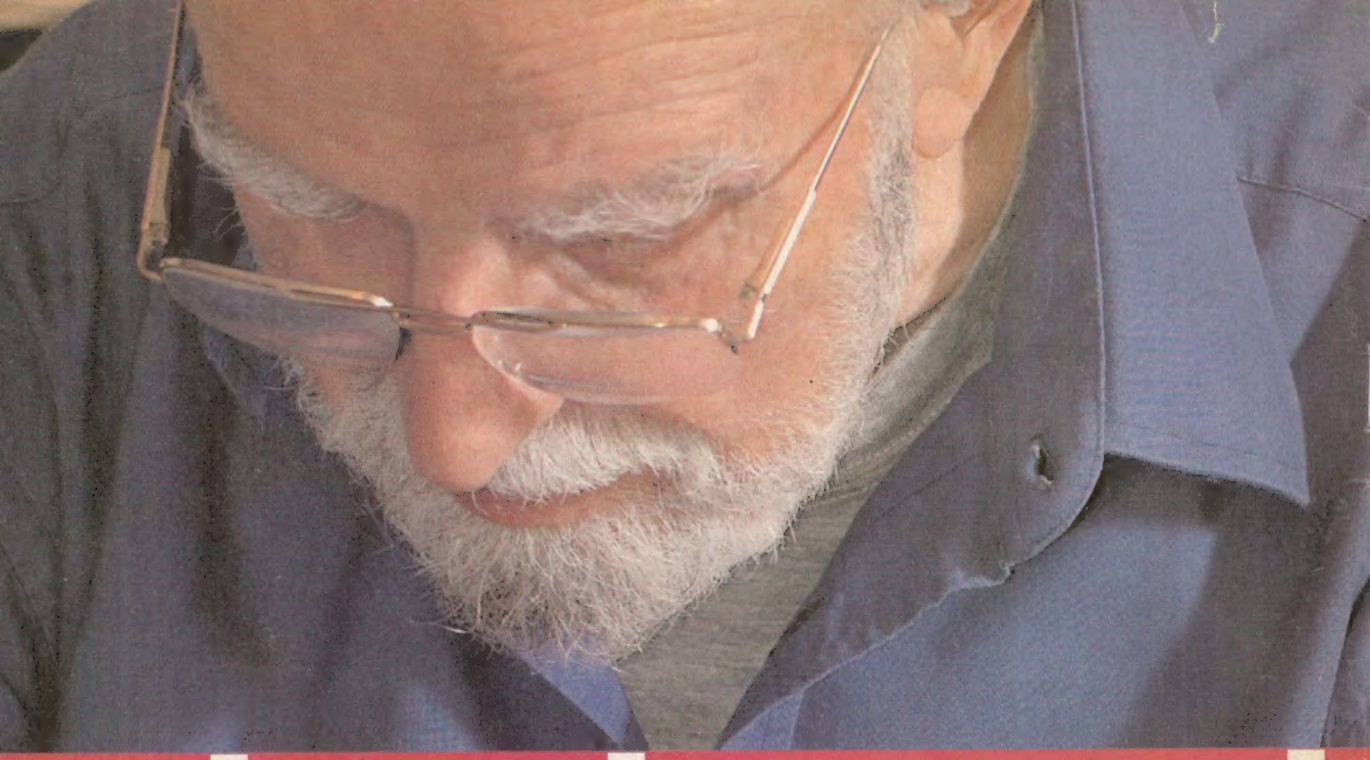

MİHRİ BELLİ

Yunus Emre'den Bill Gates'e

90 yılına armağan

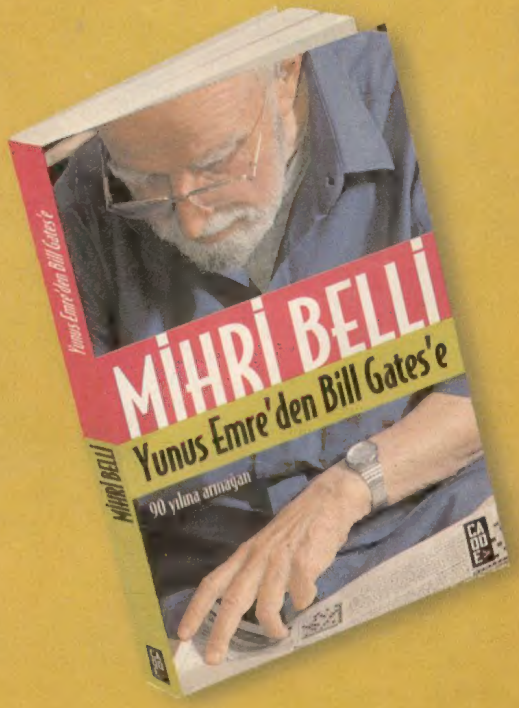

CADDE